

Κωστή Παλαμά

Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ
ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ

Σε μονοτονική ορθογραφία.

1907-2007

100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Αθήνα 2007

Θα πρέπει να περάσουν, νομίζω, πολλά χρόνια για να βρεθεί ένας άνθρωπος που να έχει τέτοια εμπειρία της γλώσσας μας. Την ήξερε πέρα ως πέρα, ως την πιο παράμερη γωνιά της, αρχαία, μεσαιωνική, ιδιοματική, σε κάθε της απόχρωση, σε κάθε της τόνο.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ

ΛΟΓΟΣ Α'

Ο ΕΡΧΟΜΟΣ

*Για μας ο δημόσιος δρόμος, ο κάβος,
τα δάση, τα βράχια. Είμαστε λαός από
τυχοδιώχτες που όλο περπατεί. Σπίτια
και τζάκια για τους άλλους είναι.*

IBSEN (Brand)

Γύφτισσα τότε βύζαζε, για τούτο έχει φτερά.

ΣΕΡΒΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Τ' αξεδιάλυτα σκοτάδια
τα χαράζει μια λιγνή λευκότη
νυχτοφέροντας και αυτή·
και ήτανε του νου μου η πρώτη
χαραυγή.

*

Και ήταν ώρα μελιχρότατη·
και ήτανε χυμένο ολόγυρα
κάτι πιό χαϊδευτικό
κι από τ' αεράκι,
όταν έρχεται γιομάτο από τα μάλσαμα
πρωϊνά των ολοπράσινων πευκώνων,
κι από τ' αεράκι·
και ήταν πέρα κάπου σε μια γη,
σε πηγή λαών και χρόνων·
και ήτανε στη Θράκη.

Και ήταν όπου κόσμοι αντίμαχοι
με την ίδιαν ερωτόπαθη μανία
ν' αγκαλιάσουνε λαχτάριζαν
την πανώρια Βοσπορίτισσα, τη μία,
και κατάλαμπρα ντυμένοι καταστάλαζαν
και φιλούσανε τα χώματα
που τα πόδια της πατούσαν·
σαν ακρίδες πέφταν οι λαοί,

μέλισσες εκεί οι λαοί πετούσαν.
Και ήτανε η πανώρια, δυό γιαλών
αφροκάμωτη νεράιδα,
κι ήσουν εσύ, Πόλη, ω Πόλη!
και ήτανε της γης το περιβόλι,
και ήταν όπου σε μια δόξα
των Εθνώνε ταίριαζαν οι πόλοι,
και ήταν όπου από τα πέρατα του κόσμου
Βάρβαροι δυσκολοταίριαστοι,
στη Ρωμαία των Κωσταντίνων
πολεμούσαν κάτω από το λάβαρο
των Ελλήνων.

Κι από μέσα από τους όχτους των Κατάστενων
ήταν όλο σα να φύτρωναν
πολιτείες από πράσινο·
κι αναβρύζαν συντριβάνια από βλαστάρια·
και ήτανε οι ανθοί σαν ξωτικά,
και ήταν ως να χύνονταν από ψηλά
σε μαλαματένιες μέσα στέρνες
μια βροχή από λυχνιάρια.
Κι αντιχτύπαγε κι ο ήλιος
από τα βουνά τα Βιθυνιώτικα
σε Μαγναύρες και Βλαχέρνες,
και του ήλιου όλα τα φέγγη εκείνες φέγγοντας,
προς τα ύψη αφήφιστα τραβούσαν.
Κι απ' των κάστρων τις Χρυσόπορτες,
κι από τ' άπαρτα Εφταπύργια
ώς την άκρη στα σπαρτά σμαραγδονήσια,
λεγεώνες τα παλάτια
και στρατοί τα μοναστήρια.

Και ήταν ως να πλέκονταν
και ήταν ως να λύνονταν
κάποιας μείσας μάγια
αποπάνω από τους τρούλους κι από τα σαράγια·
και λαμποκοπούσες, ω ψυχή μου,
μ' όλους τους ασάλευτους σταυρούς
και μαυρολογούσες, ω καρδιά μου,
με τα κυπαρίσσια.

Σε λευκά λιμάνια, ανάρια ανάρια,
αστραπόβολα χελάντια πυργωτά
με τα ορθόπλωρα χαλκόπλαστα λιοντάρια,
αργοσάλευτα στα χέρια των κυμάτων,
τι ονειρεύεστε; τι αράγματα νικών
και θανάτων;

Και δεν ήτανε στρατοί
πολεμόχαρων αυτοκρατόρων
κάτω από τη σκέπη των αϊτών
των τροπαιοφόρων,
και δεν ήταν ούτε στρατοκόποι
σταυροφόροι καβαλιέροι,
που γοργόσπρωξε ως εκεί
κάποιο ξαφνισμένο αγέρι·
και δεν ήταν αμηνάδες
πίσω σέρνοντας τ' αράπικο
και το τούρκικο λογάρι,
και δεν ήτανε του ολέθρου
ξανθοπρόσωποι κουρσάροι·
δεν τους φέρνανε οι αρμάδες
από πάγους και βοριάδες
ταυροσκυθικούς·
τους δειλούς τραντάζοντας γιαλούς,
μες τα δρακοντόφαντα μονόξυλα,
δεν τους φέρνανε οι αρμάδες!

Και ήταν σαν από μακρότατα,
και ήταν σαν από μερόνυχτα
κι από χρόνια πεζοδρόμοι·
και σα να 'χασαν το δρόμο τους,
και μαζί μ' αυτό σα να 'χασαν
λίγο λίγο και την έγνοια,
λίγο λίγο και τη γνώμη,
κι ύστερα και κάθε μνήμη,
κι ύστερα και καθ' ελπίδα,
και που δεν κρατούσαν πίσω τους
και που μήτε ξάνοιγαν εμπρός
μια πατρίδα.

Σε φλογέρες γλυκοστέναζαν

κρυφούς πόνους λαλητάδες,
ήχοι σκίζονταν και δέρνονταν,
ήχοι πλήγωναν από
ντέλφια, βούκινα, ζουρνάδες·
και βαρυπερνούσαν παρεκεί
μεσ' από τη στράτα τη λευκή,
και τον κουρνιαχτό φτερώνοντας
θόλωναν ανάρια του βουνού
την εικόνα τη γεράνια·
και βαρυπερνούσαν караβάνια.
Κάπου απότομα τινάσματα
ξάφνιζαν σαν απ' αγρίμια,
και ξεσπούσε στην απλοχωριά
και ήτανε σα να τη μόλεψε τη σιγαλιά
την παρθένα μια βλαστήμια.
Γέλια αλάλαζαν· δεν ξάνοιγες
λύσσας αν αφρίσματα ήτανε
ή αν ξεχύματα χαράς.
Πίσω από το πύκνωμα της βατουριάς
πόθοι, ακράτητοι σατράπες,
λάγνα ταίριαζαν –το μάντευες–
με ξαδιάντροπες αγάπες.

Κι άλλοι, σαν από μίαν άσβηστη
δίψα, που τους είχε κάμει
κάποια αχόρταγα στοιχειά,
στέκαν άκρη στο ποτάμι,
σα να ριζοβόλησαν εκεί,
και γυρεύαν το ξεδίψασμα
σκύβοντας με την παλάμη,
πότε με το στόμα ολοσφυτοί.
Κι άλλοι από 'ναν ύπνο, που έλεγες
είναι αξύπνητος, δετοί,
κοίτονταν όπου τους έδεσε
και όπως είχανε βρεθεί,
και στης χέρσας γης την αγκαλιά
και στα μαλακώτατα χορτάρια,
και είχανε τα σκίνα για κλινάρια,
τα στουρνάρια για προσκέφαλα
και ήτανε στις ακρορρεματιές,
και ήτανε σε όχτους και σε τράφους,

και ήτανε ως μπαλσαμωμένοι
και άλιωτοι νεκροί και λυτρωμένοι
και από πάθια κι από τάφους
και ήτανε σα να ταξίδευαν
πατρικά συντροφιαστοί
από Χάροντα ευεργέτη
σε μιαν άλλη αμίλητη ζωή.

Ορθοστήλωτες, απόκοτες,
μάντισσες λαοπλάνες,
είχανε τη γύμνια σα ζητιάνες,
και είχανε τα μάτια σαν αγάλματα,
και είχανε τα μάτια χωρίς βλέμματα,
γιατί λείπαν οι ματιές τους προς μαντέματα
δυσκολοξεδιάλυτα,
προς απόσκεπες λείπανε Μοίρες
και στα μεγαλόπρεπα κορμιά
τα κουρέλια αεροκυμάτιζαν
σαν πορφύρες.

Και ήταν, ήταν οι δαρμένοι
από κάθε ανεμοτάραμα,
και ήταν από τα λιοπύρια
των ερήμων οι ψημένοι,
και τα συντριμμένα ήταν κορμιά
από κόπους και από κόπους,
και ήταν οι ψυχές που πέρασαν
άγγιχτες κι απαρακάλεστες
από τόπους και από τόπους,
και ήτανε μιας άγριας άνοιξης
μηνυτάδες διαβατάρικοι,
μαύρα χελιδόνια,
και είχανε κελάιδισμα τ' ανάθεμα
και φωλιές τα καταφρόνια.
Και ήταν όλ' οι χαλκοπράσινοι,
κι ήταν όλ' οι αφορισμένοι,
κι οι ερμοσπίτες, κι οι αλλόφυλοι,
και όλ' οι πλάνοι, και όλ' οι ξένοι,
κι όλοι όσοι τους ντρέπεται το φως
κι όσοι, σαν τους βλέπει η μέρα,
τη φωτόλουστη όψη κρύφτει·

και ήταν όλοι οι γύφτοι, οι γύφτοι,
από πέρα πέρασμα για πέρα.

Νύχτα ανάβει, νύχτα ολογυρνά,
έξω κι έξω απ' το λιμάνι,
νύχτα σβήνει στα βαθιά νερά
σαν από αίμα πυροφάνι...

Και ήταν οι καιροί που ατίναχτο
μέγα αστροπελέκι, κάτι
πρωταγρίκητο κι ως τότε κι ανιστόρητο,
απ' την Άσπρη Θάλασσα ως το Δούναβη
και ίσα πέρα από τα πόδια του Ευφράτη
κρέμουνταν απάνω από τον κόσμο,
κάψαλα και στάχτη να τον κάμη,
και λιγοθυμούσ' η Ανατολή,
κι έτρεμε και η Δύση σαν καλάμι.
Και ήταν οι καιροί που η Πόλη
πόρνη σε μετάνοιες ξενυχτούσε,
και τα χέρια της δεμένα τα κρατούσε,
και καρτέραγ' ένα μακελάρη.
Και ξολοθρεμός ο μακελάρης.
Ρούσοι, Νορμαννοί, Βουλγάροι, Καταλάνοι,
κι ο Χριστιανομάχος ο Σαρακηνός,
κι ο Ουγγαρέζος, ο τεράστιος καβαλάρης,
πιό απαλά μπροστά του δείχνονταν
καθεμιά φυλή, κάθε σεισμός.

Και καρτέραγε τον Τούρκο να την πάρει.

Και οι καιροί σημείωναν ακόμα
φοβερότατα σημεία,
και δεν έμειν' ένα στόμα
που να μην ψιθύριζε χλωμό
σοφού κάποιου βασιλιά χρησμό,
κάποιου ολέθρου προφητεία.
Κι έβρεξε βροχή από αίμα,
κι αεροφύτρωσαν επτά πύρινοι στύλοι,
κι ένα χέρι βγήκε ασώματο
κι έλεγε τους φύλαγε καρτέρι,
και τους ξέφτισε σα νά ήταν από γνέμα.

Και τα ξωτικά και οι πειρασμοί
από τη νυχτιά κι από τον Άδη
ξαπολύθηκαν και ζούσανε
με τον άνθρωπον ομάδα.

*

Κι εγώ μέσα στο τρικύμισμα
και στη χλαλοή του κόσμου,
άμαθος από πατέρα
κι άγνωρος από μητέρα
κι από κάθε χείδιο ασκλάβωτος,
έστεκα σαν κορφοβλάσταρο
δέντρου ακλάδευτου κι αγέραστου
κι άκαρπου βαρίσκιωτου δεντρού.
Καβαλάρης γυμνοπόδαρος
μαύρης μούλας πεισματάρας,
μόνος, μάντευα το είναι μου,
(μήτε που άλλος θα το μάντευε κανείς),
να τυλίγει φόρεμα το είναι μου,
φόρεμα που τό ειχαν πλέξει
από τις δροσοσταλίδες
του ροδόφυλλου τα χέρια
μιας Αυγής!

Μαύρη μούλα, εσένα δε σε μοίρανε
του πατέρα σου η αρχόντισσα η μοίρα
με τ' ολόμορφο λεβέντικο κορμί,
«κι απ' τη μάνα μου την καταφρονεμένη
τη γαλήνη, μου είπες, δεν την πήρα
και του δούλου δούλα εγώ δεν είμαι!»
Το γνωρίζω, μαύρη μούλα μου, είσ' εσύ!
Από μάνα και από κύρη πήρες
και ξεδιάλεξες και χώνεψες δυό μοίρες,
κι έκαμες εσύ το ριζικό σου,
κι αν η κυματόχαρη δεν είσαι
κι η λεβέντικη α δεν είσ' εσύ,
κι α δεν είσαι η σκλάβα η σκεβρωμένη
κι η δουλεύτρα που στοχάζεται
και υπομένει,
η ομορφιά σ' εσένα γνώμη έχει γενεί.

Κι αν ποτέ σου εσύ δεν είπες «όχι»,
από πείσμα δεν το είπες,
όχι από μίαν ήμερηνη υπακοή.
Δυνατή από βούληση είς' εσύ,
πάντα εμπρός και πάντα η ίδια,
σε ποτάμια, σε λογγάρια, σε ρουμάνια,
στην κλεισούρα, στην ερμιά, στη ρούγα,
και στα πολυθόρυβα λιμάνια·
και το στέρεο θ' αξίζει πάτημά σου
την ανάλαφρη αερόχαρη φτερούγα·
κι αν κεντήσω σε να κατεβείς
ίσα προς τα τάρταρα της γης,
προς τα τάρταρα το δρόμο σου θα πάρεις
και το βήμα σου να τρέμει δε θα νιώθω·
κι αν τρελό ξυπνήσω εντός μου πόθο
για ταξίδι ουρανοπόρο,
προς τ' αστέρια θα υψωθώ μ' εσένα πάλι
κι η γερή περπατησιά σου θα μου γίνει
πέταμα στα ύψη εκείνη,
και θα ιδώ σε σαν το φτεροφόρο
τ' άλογο του μάγου και του κράλη,
μαύρη αντάρτισσα κι αλύγιστη
μούλα πεισματάρια στείρα.
Συ κι εγώ, τα δυο, μια Μοίρα!
Και τα χέρια αναταράζοντας,
των καπεταναίων άρματα,
και ανεμίζοντας την κόμη,
του στρατιώτη φλάμπουρο,
σα να ξεκινούσα εγώ ημουνα
για μακριούς πολέμους πάντα
και για κονταροχτυπήματα.
Κι όπου ξάνοιγα στο δρόμο μου
θόλους πιο ψηλούς και πιά δασούς
από ταιριασμένες καστανιές
κι από αγκαλιασμένες λεύκες,
έσπρωχνα τη μούλα μου,
και στη ράχη της ολόρθος,
καβαλάρης, καβαλάρης,
διάβαιν' από κάτω κι άγγιζα
τους ψηλούς και δασούς θόλους,
και ύψωνα τα χέρια, και ύστερα,

μπρος τραβώντας ή γυρνώντας,
πάντα είχα στα χέρια μου
φύλλα και χλωρόκλαδα.
Κι όπου μου έφραζε το δρόμο
ποταμός κατεβαστός,
αψηφώντας την ορμή του,
καβαλάρης, καβαλάρης,
κοίταζα να πρωτανοίξω
στα νερά, στα ρέματά του,
γλήγορο ένα μονοπάτι,
που θα ζούσε τόσο μόνο
όσο και το διάβα μου.
Και ήμουν τότε περατάρης,
καβαλάρης, καβαλάρης,
κάποιο σκάλισμα της πέτρας
από κάποια αρχαία λείψανα,
άτι και άνθρωπος, μια σάρκα,
που ξεχώρισε απ' την πέτρα
και που πήρε ψυχή κι έφυγε·
και σα νά ήταν όλο σε λαούς
λογισμών, καημών και πόθων
αυτοκράτορας ο νους μου
για κορώνα του φορώντας
την κορώνα όλης της πλάσης.

Ούτε σπίτια, ούτε καλύβια
δε σου πόδισαν ποτέ,
δε σου κάρφωσαν το δρόμο
τον παντοτινό, τον ανεμπόδιστο,
Γύφτε, αταίριαστε λαέ.
Της στεριάς τα τρεχαντήρια,
νά τ' αδάμαστα μουλάρια!
τ' άρμενά τους είναι τα τσαντήρια·
νά παλάτια, ιδές ναοί!
Σ' ένα παίξιμο ματιών εδώ και κει
χτίζονται και υψώνονται και πάνε
και γκρεμίζονται, όπως πάνε,
ύστερ' απ' το χτίσμα κι απ' τον υψωμό,
όσα πλάθει ο λογισμός μας κάτω εδώ.
Και δεν είναι ο γύφτος τού σπιτιού ραγιάς,
και το σπίτι έχει φτερούγια σαν εμάς,

και το σπίτι ακολουθάει,
και είν' αυτό πιστό
στον αφέντη, όχι εκείνος προς αυτό...
Κι εγώ λέω σε σας ανάμεσα,
στους ξεχωριστούς ξεχωριστός:
Ούτε σπίτι, ούτε καλύβια, ούτε τσαντήρια·
στο μεγάλο αφεντοπάλατο της πλάσης
για να μονάκριβη σκεπή μου· ο ουρανός!
Και μου φτάνει για ξενύχτι
κάποιου αρχαίου δεντρού κουφάλα,
πάντα φτάνει ο τοίχος κάποιου βράχου
για ν' αποκουμπήσω την πηλάλα
της ζωής μου μια στιγμή.
Κι ένα χάλασμα μου φτάνει
για να γύρω χρυσοπλέκοντας
των ονείρων το στεφάνι·
και μια γούβα ολοβαθιά σκαφή στη γη
και μια γούβα είν' αρκετή
για να πέσω και ύπνο νά 'βρω
και δροσούλα ή ζεστασιά,
και να ιδώ την όψη της αυγής
με μια θείαν αφροντισιά,
και να τρανοχαιρετήσω
καλοκαίρια μεσημέρια,
ζίζικας τραγουδιστής!

Κι εγώ μέσα στο τρικύμισμα
και στη χλαλοή του κόσμου
κάτι γνώριζα που αρπάζοντας
με ξεχώριζε και με είχεν
αποπάνω απ' το τρικύμισμα
κι απ' τη χλαλοή του κόσμου·
δούλεμα δεν ήτανε φτερού,
και χεριού δεν ήταν ανασήκωμα,
και δεν ήταν πύργος ή κορφή·
άλλη σκάλα κι άλλο ανέβασμα,
και ήτανε τα ύψη αλλού·
και ήτανε σαν αζεδιάλυτο
ύπνου αζύπνητου χρυσόνειρο,
που ποτέ δεν πάτησε στη γη,
πόχει αλλού, από πέρα, την πηγή,

και που απλώνεται ανεβαίνοντας
όλο πέρα και όλο πέρα,
ώσπου νέο στοιχείο γίνεται,
κάτι σαν αιθέρας του αιθέρα.
Κι έτσι στα πανάλαφρα,
στα πανύψηλα έτσι εγώ ημουν
μέσα στους ξεχωριστούς
ο ξεχωριστός εγώ ημουν,
όλα μέσα μου τα νιάτα
κι όλα τα γεράματα
και τους σπόρους και τις μήτρες
κλειώντας αξεχώριστα!

ΛΟΓΟΣ Β΄

ΔΟΥΛΕΥΤΗΣ

*Αλήθεια πως ζούσε σαν όλοι, και φαινόταν
πως έκανε ό,τι κι οι άλλοι· απότομα δε
σηκώνονταν για να χτυπήσει τους νόμους
του λογικού· στην καρδιά του, κι όχι στο
κεφάλι του, φώλιαζε η αρρώστια.*

BYRON (Λάρας)

*Τα πραγματικά μ' αηδιάζουν, και τα
ιδανικά δεν τα βρίσκω.*

AMIEL (Journal Intime)

Κι έσκυψα προς την ψυχή μου,
σα στην άκρη πηγαδιού,
κι έκραξα προς την ψυχή μου
με το κράξιμο του νου·
κι από το πηγάδι το βαθύ,
σαν από ταξίδια, ξένη,
προς εμένα ανεβασμένη
ξαναγύρισε η φωνή.

*

– Είσαι ο μόνος, είς' ο ασύγκριτος,
είσαι ο χωριστός,
στα μεγάλα τα πετάματα όλο υψώνει σε
και είν' ο νους σου χρυσαητός·
και η ζωή σου με τις έγνοιες
είναι σαν τα παιγνιδίσματα
του ήλιου με τα σύγνεφα· σα θάνατος
όταν ο ήλιος δεν τα καταλεί,
στη ματιά που τα θωρεί,
κάνει τα, σαν πλάστης, κόσμους.

Παιγνιδίσματα... πετάματα... ο ασύγκριτος...

μην το παινευτείς!
Σίμωσε, άπλωσε το χέρι, βόηθα,
γίνε δουλευτής·
ταίριαζε, άκουε, φρόντιζε και ρώτα,
γείρε, αν θέλεις να υψωθείς·
νίκη σου, ανυπόταχτε, σ' εσέ να πεις:
«Υποτάξου πρώτα!»

Δείξε εσύ πως πρώτα είσαι ο άρχοντας
κι ο εξουσιαστής
του θυμού σου, της βουλής σου, της ψυχής σου
γίνε δουλευτής.
Σβήσε κάθε σου ξεχώρισμα,
ρίχ' το δαχτυλίδι σου αρραβώνα
μεσα στο κανάλι του λαού·
ένας γίνε από τους στύλους τούς αμέτρητους
του μεγάλου έργου τού συντροφικού.
Γρίκησε τι λέει το δέντρο
που το κόψαν και το κάμανε καράβι:
«Μες στο νέο κορμί μου ολάσβηστη
η παντοτινή ψυχή μου ανάβει».
Ήσυχα τα στάχια κυματίζουν
και είναι σα να λαχταρίζουν
οι κυματισμοί
το υστερνό, τ' αγέννητο θησαύρισμα·
το ψωμί.
Αέρα, γη, νερό, φωτιά,
ό,τι κι αν υπόταξε από σας
ο άνθρωπος ο νους,
τίποτε από σας δεν ξέπεσε,
και κρατάτε ακόμα στα σκοτάδια σας
τ' άψαχτα και τ' αταπείνωτα,
όλων των αβύσσων τους βρυκόλακες,
κι όλους τους αυγερινούς.
Τ' άλογο το ευγενικό
δέχεται καλόβολο τον καβαλάρη
και δε χάνει τίποτε, και παίρνει
κάτι ακόμα πió τρισεύγενο
η γοργή του χάρη.
Και το δέντρο δεν το ατίμασε
γγίζοντάς το το τραχύ το κλαδευτήρι·

απ' το βάρος πιο καλόχυμων καρπών
πιό ακριβό γνωρίζει πως θα γείρει.

Κι ο τεχνίτης που δετό κρατάει το χέρι του
και τη φαντασία του δετή,
όταν του θεού σκαλίζει το είδωλο
με του ιερέα την προσταγή,
το σπαργανωμένο, το ίδιο πάντοτε,
βρίσκει τόπο ν' απιθώσει κάπου απάνω του
κάποιον έρωτα από μες απ' την καρδιά του
προς το είδωλο που πέφτοντας μπροστά του
έτσι το ποθείς, λαέ,
κι έτσι, λαέ, το προσκυνάς.

Κι έγινα χαλκιάς.

*

Λαμπαδιάζει το καμίνι·
με του αγέρα τα φτερά
Λάμια αχόρταγη ξεσπάει
και λυσομανά η φωτιά.

Κι άδραξε το σίδηρο η φωτιά
κι απ' τα δόντια της θα βγει
σα λιοντάρι δαμασμένο
από ξωτικού βουλή.

Και τ' ασάλευτο τ' αμόνι
και τ' ολόγοργο σφυρί
βροντερή μια μάχη αρχίζουν,
και είναι πλάστης το σφυρί.

Σφυροκόπα τις καδένες,
ω πιο ελεύτερε κι απ' το τριγύρισμα
του φτερού,
σφυροκόπα τις καδένες και τα σίδηρα
του κακού,
και για τον προφήτη σφυροκόπα
τα καρφιά του σταυρωμού.

Και του γάμου κάμε το κρεβάτι,
ω εσύ τη γλόη που κάνεις
της αγάπης της ελεύτερης κλινάρι·
και του γάμου το κρεβάτι, και το δρέπανο
που θερίζει το σιτάρι.

Γύφτε, σιδεροπελέκα,
που έζησες ερημικά
σε ύψη γαληνά απλησίαστα,
Γύφτε, σιδεροπελέκα,
στη φωτιά για τη φωτιά
τα κοντάρια, τα σκουτάρια,
τα σπαθιά.

Τ' αγαθά του σφιχτοχέρη,
εσύ που άλλα, άλλα δε γνώρισες φλωριά
απ' τα χρυσολούλουδα του κάμπου,
τ' αγαθά του σφιχτοχέρη
κρυφασφάλησε, χαλκιά,
μες στου θησαυρού τα βάθη·
κάμε ασύντριφτα κλειδιά.

Φαιδρά κάμε να ξυπνήσουνε,
μακριά κι από τα βάρυπνα κοπάδια,
κι απ' τα ψόφια τα ειδύλλια, καβαλάρη
σε γκρεμούς και ράχες, που το διάβα σου
τύπωσε ως εκεί το πρώτο αχνάρι,
φαιδρά κάμε να ξυπνήσουνε
στα φαράγγια τον αχό
λιγερόφωνα κουδούνια
στων αρνάδων το λαιμό.
Κι απ' τα χέρια σου βγαλμένη,
εσύ απείραχτε απ' τον τρόμο
που γεννάει το σκιάχτρο το θεϊκό,
κι απ' τα χέρια σου βγαλμένη,
ένα σάλεμα ιερό
ας απλοσκορπά η καμπάνα
στης ψυχής τον ωκιανό!

Μα του κάκου! μα του κάκου!

Χέρι μου, το σίδηρο παράτα,
παψ' εσύ, σφυρί, τον πόλεμο,
που πολέμαες με τ' αμόνι·
είμαι ο δουλευτής χαλκιάς
που άλλα θέλησε και που άλλα
κατορθώνει.

Είμαι ο πλάστης ο χαλκιάς
που δεν πλάθει το σφυρί μου
μητ' εσέ, καρφί, ούτ' εσάς,
άρματα, σπαθιά, κοντάρια,
μήτε την καμπάνα σου, εκκλησιά,
αλυσίδες ούτε, ούτε κλειδιά,
μήδε τα κουδούνια για τ' αρνιά,
και για τα οργώματα τ' αλέτρια,
μήτε για το σπίτι τα κλινάρια,
ούτε δρέπανα, ούτε χαλινάρια.

Είμαι ο πλάστης ο χαλκιάς
που δεν πλάθει το σφυρί μου
άλλο απ' τα πανώρια τ' ανωφέλευτα·
και μια τέχνη πρωτοταίριαστη κι αταίριαστη
η δική μου.

Και είμαι ο μάγος της φωτιάς κι απλώνω μέσα της
και τα φίδια και τα τέρατα της κλέβω,
και στο σίδηρο κι ακόμα πιο παράξενα
τα δουλεύω.

Και είμαι ο σφυροκοπητής
που σφυροκοπάει αντί σπαθιά
κάποια αφύσικα λουλούδια,
και είμ' ο δαμαστής ο γύφτος
που γεννάει από τη φλόγα
κύκλους, ίσκιους, γρύπες, μάγια,
κάποιες ρηγικές κορώνες,
λάμιες, ξωτικές, γοργόνες
για καράβια, για σαράγια,
που δεν είναι πια ή δεν είναι ακόμα·
τ' ανωφέλευτα, τ' αχρείαστα και τ' αλλόκοτα,
που τους λείπει πότε πρόσωπο,
που τους λείπει πότε σώμα,
που τους λείπει πάντα τ' όνομα.
Κι όσα οργίζουν τους ανθρώπους
που κοιμούνται ανοιχτομάτες·

και όσα διώχνουν οι διαβάτες
και όσα δε ριζώνονται σε τόπους,
και όσα αγάπες δεν ξυπνήσαν πουθενά
κι όσα πουθενά δεν ηύρανε πελάτες!
Και είμαι ο σφυροκόπος που ξαφνίζει
και τρομάζει και μακραίνει·
όπου μαλακώτατη η δουλειά
θα 'βγαινε απ' τον άλλο τον τεχνίτη,
της φυσά η πνοή μου της δουλειάς
κάτι βάρβαρο και αδούλευτο,
πιο τραχύ από το γρανίτη.
Κι όπου ο άνθρωπος προσμένει
να το πιάσει με τα χέρια του απ' τα χέρια μου
πλάσμα ασάλευτο και στέρεο και σκληρό,
άθελα του φέρνω με τα χέρια μου
μια ψυχούλα, μian αχτίδα, έναν αφρό.

Κι όταν είδα να ξεφεύγουν ένας ένας
όλοι όσοι σταθήκανε και πρόσμεναν,
απ' αδέρφια κι από αλλόφυλους χορός,
πίσω, πλάι μου και μπροστά μου
κάτι καλοπρόσδεχτο απ' τη μαστοριά μου,
κι όταν πάλε κι όταν είδα εγώ πως ήμουν
τ' άκαρπο δεντρί,
μήτε το 'βαλα κατάκαρδα,
μήτε το παινεύτηκα·
νέα στο νου μου φύτρωσε βουλή·
το σφυρί πετώ, και στο καμίνι
σβήνω τη φωτιά·
κι άδραξα το γύφτικο ζουρνά,
και παντού μ' ακούσαν και μ' αγνάντεψαν
τόποι και λαοί
λαλητή.

*

Έλληνες ειδωλολάτρες
και Μακεδονίτες χριστιανοί,
Ασπροθαλασσίτες ναύτες,
ρωμογεννητοι Οσμανοί·
και της Μάλτας καβαλιέροι, Φράγκοι

Σταυροφόροι, Βενετσάνοι, Καταλάνοι,
Τούρκοι, Αρμένηδες, και Σλάβοι και Αλαμάνοι
και Κουρσάροι από τ' Αλγέρι·
Μανιχαίοι αφορισμένοι,
και στρατιώτες και απελάτες
και του Ολύμπου αρματωλοί,
κι όσα παλληκάρια σπέρνει
Βοριάς, Δύση, Ανατολή·
Βεδουΐνοι από την έρημο, αμιράδες
από τα καστέλια της Συριάς,
και βαρόνοι Λογγοβάρδοι,
Βάραγγοι, βογιάροι, μάγιστροι,
χρυσαιοτοί της αρχοντιάς.

Απ' τα δασερά βουργάρικα ντερβένια,
μες από της Θράκης τις βαλανιδιές,
μες από του Ταύρου τους κεδρώνες
κι απ' τα λιόφυτα ασημένια της Αθήνας,
κι από τις πολιτικές κιτριές·
κι ύστερα των όχλων τα ξαφρίσματα,
κι ύστερα όλα της ζωής τ' αποκαΐδια,
των κακούργων τα μαχαίρια
και των πονηρών τα φίδια·
από ταπιφράγκα και από κάτεργα,
και από στέπες και από τέντες
τα μολέματα της χώρας, και τ' αγρίμια
της σπηλιάς, και της κρεμάλας οι λεβέντες!
Όλοι στάθηκαν εμπρός μου,
γαυριασμένοι, αβάσταγοι, σκληροί,
με του χαροκόπου το μεθύσι,
με την πολεμόχαρην ορμή.

Και όλοι με καλούσαν και με πρόσταζαν:
– Ταίριασε την, άξια, λαλητή,
με τα ξεφαντώματα μας
του ζουρνά σου τη φωνή!

Ω νυχτέρια, ω πανηγύρια!
ούτε λάβρα, ούτε χιονιάς,
μήτε η μέρα, μήτε η νύχτα,
δε σας έκοβεν εσάς!

Ω νυχτέρια, ω πανηγύρια!
πώς γιομίζαν από σας,
τα πορόλογγα, οι κλεισούρες,
το λιμάνι, ο μαχαλάς!

Ω νυχτέρια, ω πανηγύρια!
πώς σας κύκλωνεν εσάς
μ' ένα σάλαγο δαιμόνων
ο στριγγόβοος ο ζουρνάς!

Ω νυχτέρια, ω πανηγύρια!
πώς με σέρνατε, και πώς
σας αρχίναε το τραγούδι
και σας σβούσε ο σκοτωμός!

Ω νυχτέρια, ω πανηγύρια!
κάτω από την απέραντην αστροφεγγιά!
Και στα μοναστήρια και στα σπίτια,
στα καράβια και στα καπηλειά,

και στους πύργους που αλυσίδες αρματώνουν,
και τετράπλατοι που τράφοι τριγυρνούν
και στους πύργους που τρισεύγενες κυράδες
καρδιοκλέφτρες κυβερνούν,

και στου ρημαδιού τ' αγκάθια,
και στο φέγγος που γεννά
πλάση ονείρου από αχάτη
στα ολογάληνα νερά!

Σ' όλα αγνάντια, σ' όλα μέσα
σκύλος, γύφτος λαλητής,
– παντού σ' όλα ήμουν ο ξένος,
και ήμουν ο ξαγναντευτής.

Γύρω στον παθών τη λύσσα
ήμουν η γαλήνη εγώ,
και ήμουν η πνοή η καθάρια
μες στον ανακατωμό.

Άγγιχτ', άυλα, θεία, σας απόλαψε
σαν εμένα άλλος κανείς,
ω παράδεισοι του πόθου
και ουρανοί της ηδονής;

Γύρω μου ξαδιάντροπα και ακόμα
σας ξανοίγω, απόκοτες, γυμνές,
να κολάζετε, ω λαγόνες,
να ρουφάτε, ω αγκαλιές!

Ω αγκαλιάσματα της πόρνης!
ω γυμνώματα! ω φιλιά!
ω της κόρης που ντροπιάζεται
δάκρυα και ξεφωνητά!

Μες στης φαντασίας μου τα τετράπλατα
εχωρέσατε κι αφήσατε
κάποια αχνάρια λαμπερά
μολυσμένα·
μες στης φαντασίας μου τα τετράπλατα
Όλυμποι και Τάρταρα, όλα χώρεσαν·
όμως η ψυχή μου είναι παρθένα.

Και μια μέρα μόνος βρέθηκα
έξω από το βούισμα του κόσμου·
σε μιας λίμνης άκρη, εγώ, ασυντρόφευτος,
μόνος, εγώ και ο εαυτός μου·
κι έβλεπα τα ολόστρωτα νερά,
και μαζί τα βάθια τα δικά μου,
κι άνθιζε άνθος μέσα στην καρδιά μου
πιό απαλό για να το πω καημό,
πιο βαθύ για να το κράξω έννοια·
και τριγύρω αχνό το δειλινό
την παιδούλαν ώρα κοίμιζε
σε αγκαλιά μενεξεδένια.
Και ήταν όλα ασάλευτα·
και οι λευκοί λωτοί οι απανωτοί
και ο ψηλόλιγνος ο καλαμιώνας,
άνθια, πολυτρίχια, και όλα,
μες στα βάθη σα να τα 'βλεπες
μιας λιγνοζωγράφιστης εικόνας.

Και όλα σόπαιναν ολότελα,
και ήταν η μεγάλη η σιωπή
της μεγάλης πλάσης που έσκυψε
κι έβαλε τ' αυτί
για ν' ακούσει το μεγάλο μυστικό
που δεν έχει ως τώρα γρικήθει.

Κι έξαφνα με σπρώχνει ο πειρασμός
τα ιερότατα να βρίσω,
και το σκούξιμο του γύφτικου ζουρνά,
μέσα του φουσώντας, να ξυπνήσω.
Και τη σκότωσα την άγια σιωπή
και το μέγα μυστικό της πάει και πάει
κι ανατρίχιασε κι η λίμνη, και όλα
γύρω μου και πλάι,
κι ο ήχος χύμησε σα δράκοντας
λάγνος προς την πλάση την παρθένα.
Αλλά εκεί που κακουρούσα με το στόμα μου,
μέσα μου η ψυχή μου εμένα
λαβωμένη βόγγηξεν, ωιμένα!

Κι ο ανθός που ανθούσε στην καρδιά μου
σάλεψε τα φύλλα τα γεράνια
σε υστερνή και δυνατή και μυστική
από δέηση μυρουδιά και από μετάνοια.
Κι ενώ ακόμα και ο στριγγόγαλος ζουρνάς
ξεπαρθένευε ξεσπώντας και χαλούσε,
έγειρα την όψη προς τη λίμνη
που θλιμμένα μου χαμογελούσε·
και είδα μέσα της το πρόσωπο του γύφτου
λαλητή
αλλασμένο και ογκωμένο και πλατύ
και πανάθλιο κι από την ασκήμια,
και ήτανε λαχάνιασμα και αγώνας
και άμοιαστη φοβέρα,
και δεν είχε αγαλματένιο τον ατάραχο
και δεν είχε το δικό του τον αέρα.
Το ζουρνά τον έκαμα συντρίμμια,
και τον πέταξα στο δρόμο.
Και ύστερα με είδαν οικοδόμο.

*

Όπου στέκαν καλυβόσπιτα,
χτίζεται παλάτι·
δώσ' την πλάτη, δώσ' τα χέρια σου,
Γύφτε ανώφελε, ακαμάτη.
Νά το αδούλευτο και τ' άπλαστο,
νά, το μάρμαρο καλεί σε·
Γύφτε ανέγνοιαστε, κουβάλησε
και πελέκησε και χτίσε.
Χτίστης και οικοδόμος, έγειρα
το λαχανιασμένο στήθος·
απαλή πνοή από το χέρι μου
πήρε κι ο τραχύς ο λίθος.
Τ' άχαρο κουφάρι σκέβρωσα
για να υψώσω μιά κολώνα·
γνώρισα των περισσόβαρων
ταιριασμάτων τον αγώνα,
και στ' ανάερα τα σκαλώματα
με την αργατιά την άλλη,
σκόνταψα κι εγώ και τρίκλισα,
πάγωσε κι εμένα η ζάλη.
Έβαλα παντού το χέρι μου,
στων εβένων τα στρωσίδια,
στα κρυστάλλινα χωρίσματα,
στ' ατσαλένια τα δεσίδια,
σε όλα. Και οι πετραδοπλούμιστες
απλωσιές των πατωμάτων
ώς τα ύψη που στολίζει τα
ο λαός των αγαλμάτων,
και οι μεγάλες πόρτες που φρουρούς
γρύπες έχουν και γοργόνες
για το διάβα σας, τετράπλατες
δόξες, άρματα, κορώνες,
και οι στοές οι πορφυρόστυλες
που σε βάθια από χρυσάφι
κάποιο αρχαίο γιγαντοπόλεμο
γύρω εκεί αναστήσανε ζωγράφοι·
και τα ολάνοιχτα παράθυρα
με τα σομακιά στεφάνια,
σε αναβρύσματα από χρώματα

κι από αχτίδες συντριβάνια
τη ματιάν αστραποφέρνοντας·
και τ' αλάβαστρα, τα σμάλτα
και τα τείχη τα τετράπαχα,
(και όλα, ω Λόγε, αράδα βάλτα!)
Από πέτρα ή κέδρο ή σίδηρο
το καθένα μετερίζι
ριζωμένο βαρυθέμελο,
το καθένα με γνωρίζει.
Όμως όλων τ' άξιο ταίριασμα,
το παλάτι, ω σκλάβου χέρι!
'γω δεν είμαι που το γέννησα,
δεν το ξέρω, δε με ξέρει.
Ωχου! εσύ παλάτι ακάμωτο,
ω σαράι μες στα σαράγια!
Σ' ένα ελεύτερο παιγνίδισμα,
σε αστραπής ονειρομάγια,
εγώ μέσα μου το χάραξα,
μοναχός μου, μοναχός μου,
απ' τα πιο ακριβά που δείχνονται
και που κρύβονται του κόσμου.
Ποιος λαός χτιστών ακούραστος,
και ποια πλάση δουλευτάδων,
των βουνών ω ζηλοφτόνιασμα
και ω καμάρι των πεδιάδων,
στο δικό μου αφεντοπρόστασμα
θα χυθεί για να σε υψώσει
μ' ένα κοσμοπλάστην έρωτα
και με μια υπερτέλεια γνώση;
'Η αν ανθρώπου κόπος και βουλή
σέ είν' ανήμπορη να κάμει , –
ποιος χορός μεγαλοδύναμος
από ξωτικές θα δράμει
μες στων θαλασσών το φρένιασμα
και στη λύσσα των κλυδώνων
σέ να θεμελιώσει ατράνταχτο
στους αιώνες των αιώνων;

(Και όταν ήρθαν και με σκόλασαν
με τους οικοδόμους οικοδόμο,
και όταν μου είπαν: «Γύφτε, τράβα δρόμο!»)

Κι όταν τράβηξα ασυντρόφιαστος
το δικό μου δρόμο πάλι,
γνώρισα μια θλίψη μέσα μου,
θλίψη ασώπαστη μεγάλη!)

ΛΟΓΟΣ Γ'

ΑΓΑΠΗ

*Μη δως γυναικί την ψυχήν σου, επιβήναι
αυτήν επί την ισχύν σου.*

ΣΟΦΙΑ ΙΗΣΟΥ ΥΙΟΥ ΣΕΙΡΑΧ

*Καθάριος θα γενόμενα σαν την αυγή και
σαν τη δροσιά, δυνατή θα γενόσουνα σαν
τον ήλιο ή σαν τη θάλασσα.*

SWINBURNE (Ο Θρίαμβος του καιρού)

Περδικόστηθη Τσιγγάνα,
ω μαγεύτρα, που μιλείς
τα μεσάνυχτα προς τ' άστρα
γλώσσα προσταγής,

που μιλώντας γιγαντεύεις
και τους κόσμους ξεπερνάς
και τ' αστέρια σου φορούνε
μια κορώνα ζωτικιάς!

Σφίξε γύρω μου τη ζώνη
των αντρίκειω σου χεριών·
είμαι ο μάγος της αγάπης,
μάγισσα των αστεριών.

Μάθε με πώς να κατέχω
τα γραφτά θνητών κι εθνών,
πώς τ' απόκρυφα των κύκλων
και των ουραनों·

πώς να φέρνω αναστημένους
σε καθρέφτες μαγικούς
τις πεντάμορφες του κόσμου
κι όλους τους καιρούς·

πώς, υπάκουους τους δαιμόνους,
τους λαούς των ξωτικών,
στους χρυσούς να δένω γύρους
των δαχτυλιδιών,

καθώς δένω και το Λόγο,
δαίμονα και ξωτικό,
στο χρυσό το δαχτυλίδι,
στο Ρυθμό·

πώς με βούλα σολομώντεια
να σφραγίζω και να κλειώ
τα μεγάλα τα τελώνια
σε γυαλί στενό,

και στη θάλασσα να ρίχνω
το γυαλί, και να γυρνά
μες στην άβυσσο το ό,τι είναι
με την άβυσσο γενιά.

(Έτσι κι άλλο ένα τελώνιο,
έτσι και η τρανή Ψυχή
στον κορμιού φυλακισμένη
το στενό γυαλί,

μες στη θάλασσα της Σκέψης
άθλια πεταχτή
ζει κι εκεί σα στην πατρίδα,
σάμπως μια άβυσσο κι αυτή.)

Μάθε με όλα να διαβάζω
τα υπερκόσμια μυστικά
στο σκολειό της αγκαλιάς σου
μέσα στα φιλιά.

Κι όλα γύρω μου τα πάντα
παντογνώστρα σε μηνάν·
μόνο κάτι ακόμα λείπει...
νά με! Εγώ κι εσύ, το Παν!

Γιατί κάτι ξέρω, κάτι

να σου δώσω έχω κι εγώ·
άδεια στέκεται μια στάμνα
στο βαθύ μπροστά νερό,

και θα στη γιομίσω. Ξέρω
την πανώρια μουσική·
θα τη ζήσεις θεία μαζί μου
στο δικό μου το βιολί.

Σάρκα η μουσική θα γίνει
με την πλάστρα μας φωτιά,
κι από μας θα γεννηθούνε
τ' αγεγάδιαστα παιδιά,

που όμοια τους θα σπείρουν κι άλλα,
κι ό,τι γύρω τους αγνό,
άρρωστο, άσκημο, θα ρέψει
στον αφανισμό.

Της χαράς θα λάμψει ο Νόμος
που προστάζει, βασιλιάς:
«Φτάνει να είσαι από υγεία
κι από δύναμη· νικάς!»

Κι ο άνθρωπος μέσα στα θάμνη
της ακέριας νέας ζωής
θα είναι πάντα ή κυβερνήτης
ή τραγουδιστής.

Ω φωλιές! Ω αηδόνια! Πάνε
τ' άμοιαστα και τα πεζά,
πέτρα ακύλιστη σκεπάζει
πεθαμένη τη Σκλαβιά.

Στερνοπαίδι αγάλια αγάλια
θα προβάλει και θα βγει
πλάσμα ακόμα πιο γιομάτο,
νόημα πιο βαθύ.

Κι ο Αρχοντάνθρωπος θα νά 'βγει
που η ρομφαία του κι αυτή

θα φαντάζει σαν κιθάρα
παναρμονική.

Κι ο άνθρωπος ο βαριομοίρης
ο ιδροκόπος δουλευτής
ο άπλερος που παραδέρνει
δούλος ή βασανιστής,

και ή βασανιστής ή δούλος,
αμολόγητα και σκληρά
μύριους τύραννους γρικόκει
μες στα σωθικά,

κι ο άνθρωπος ο βαριομοίρης
θα υψωθεί θριαμβευτής
σε μια γη πλατειά προφήτης
μιας πλατύτερης ψυχής.

Δε γνωρίζω από θρησκείες,
μήτε σκύβω σε θεούς,
γνωριμιά μου εσύ και πίστη!
Πήρα αράδα τους ναούς,

γύμνωσα το εικονοστάσι
βέβηλα και το βωμό,
λείψαν' άγια, τίμια ξύλα,
κάθε πρόσφορο ιερό,

δισκοπότηρα, λαμπάδες,
όλα τ' άγια της καρδιάς,
όλα στα 'ριξα σαν άνθια,
για να τα πατάς!

...Είπα, κι άκουσες, και γέρνεις...
Τρισαλιά μου, ω τρισαλιά,
στο σκολεϊό της αγκαλιάς σου
μ' όλα τα φιλιά!

Περδικόστητη Τσιγγάνα,
ω μαγεύτρα, που μιλείς
τα μεσάνυχτα προς τ' άστρα

γλώσσα προσταγής!

Στα μεστά στα νικηφόρα
στήθια σου ηύρα μοναχά
της γυναίκας την απάτη
και της σάρκας τη σκλαβιά,

κι αχαμνή πλανεύτρα αγάπη
κι έν' αρρωστημένο φως
και το λίσωμα που λιώνει
το κορμί του καθενός.

Μέσα μου κι αν να σαλεύει
άκουα κάτι σα φτερό,
με τ' αντρίκεια σου τα χέρια
σύντριψες και το φτερό.

Ω που αγνάντια και μακριά μου
τα μεσάνυχτα μιλείς
προς τ' αστέρια, προς τα πάντα
γλώσσα προσταγής.

Κι όντας μες στην αγκαλιά σου
σφιχτοκλείς με ερωτική,
ω γυναίκα, εσύ, σαν όλες,
ψεύτρα, σκλάβια! Ποια είς' εσύ;...

ΛΟΓΟΣ Δ'

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΕΩΝ

Έρρει τα θεία.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ (Οιδίπους Τύραννος)

Στεριά, θάλασσα, θεοί γραφτό είναι να χαθούνε.

ΙΝΤΙΑΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ.

*Αυτά τα προσωρινά φαντάσματα εσύ είσαι που τα
'πλασες.*

LECONTE DE LISLE (Στερνά ποιήματα)

Έστησα κι απ' όσους τόπους πέρασα,
σε ναούς αγνάντια, το τσαντήρι,
γνώρισα την εκκλησιά,
το τζαμί, το μοναστήρι,
κι άλλαξα γοργά και χτυπητά
λόγια με πιστούς και με λευίτες,
με είδαν ορθρινό οι βασιλικές,
και ξενύχτισα σε λαύρες και σε σκήτες·
και παντού από των Ελλήνων τα συντρίμματα
ώς τη μυριοστόλιστη παγόδα,
μύρισα κι απόκοτα ξεφύλλισα
της λατρείας όλα τα ρόδα.
Ξένος έμεινα κι ασκλάβωτος
από σέβας, δέηση, τάμα·
είμ' εγώ των άθεων ο προφήτης
κι η ζωή μου είναι το θάμα·
και μονάχα μιά φορά στην Πόλη μέσα
μ' άγγιξε ιερή κι εμέ λαχτάρα·
και μου τήνε φύσηξες εσύ,
γύφτισσα γυναίκα ξεμαλλiάρα,
και το τρέξιμο σου το τρελό
μες στα τρίστρατα και μέσα στα καντούνια·
πίσω σου ούρλιασμα σκυλιών,
γύρω σου παιδιών πετροβολήματα,
κι όχλος και σου χτύπαε τα κουδούνια·

ποιά στιγμή να σ' έσπειρε βλαστήμιας,
ποιάς οργής βάσταξ' εσένα μήτρα,
σκύβαλο του κόσμου κι αποκόμματο,
πού είσαι η Σίβυλλα, απαρνήτρα;
Κι έκραζες βραχνά, - το κράξιμό σου
δεν μπορώ να τ' απολησμονήσω,-
κι έκραζες: «Φωτιά! να κάψω την Παράδεισο!»
κι έκραζες: «Νερό! την Κόλαση να σβήσω!»

*

Μεγαλόπρεπα περάσματα
των θεών που δεν πιστεύω,
από σας πίο μεγαλόπρεπος,
γαληνά σας αγναντεύω.

Απ' τα δάση όταν ανάμεσα
κι απ' τ' ολόπυκνο λογγάρι
με περνάει σε ράχη ασέλωτη
γοργή μούλα καβαλάρη,

οι φτελιές και τ' αγριοπρίναρα
και τα πεύκα και τα ελάτια
κι όλα τα δεντρά ζερβόδεξα
πηλαλάν κι αυτά σαν άτια,

κι αυτά φεύγουν σαν πετούμενα,
κι αυτά κάνουνε σαν κάποια
ξένα αγρίμια ανεμοπόδαρα
ταραμένα από δρολόπια.

Όσο θέλετε φαντάζετε
και πλανεύετε τα μάτια·
μήτε αγρίμια ανεμοπόδαρα,
μήτε πετεινά, μήτε άτια!

Είμ' εγώ που τρέχω κι όχι εσείς,
τα ριζόδετα εσείς είστε
φτάνει ο καβαλάρης να σταθεί
για να σταματήστε!

Μεγαλόπρεπα τρεχάματα
των θεών των αθανάτων,
όπου και όπως κι αν υπάρχουν,
ω εσείς, ίσκιιοι φαντασμάτων,

ω της πλάνης γιγαντέματα,
θεοί εσείς, αλίμονο σας!
Απ' την ώρα που άλλος ο άνθρωπος
ξεκαβαλικέψει εμπρός σας,

και σταθεί και δει πως στέκεστε
σαν το δρυ και σαν τη φτέρη
και σταθεί και δει πως κρέμεστε
από το δικό του χέρι,

και γρικώντας πως του κρύβετε
την αέρινη την όψη
κάποιων ουρανών ολόβαθων,
πάρει και σας κόψει,

και τον ήλιο πως του κρύβετε
βλέποντας, και για ν' ανάψει
μια φωτιά για φως, για ζέσταμα,
πάρει και σας κάψει!

Τέλους κανενός καμιάς αρχής
τη δική μου γνώμη φράχτης
δεν ορίζει· είμαι του Τίποτε
πανελεύτερος ο κράχτης.

Είμ' εγώ που σβύνω το Γιατί
κι είμ' ο απαρητητής του Κάτι.
- Αεροπέρνα ακαβαλίκευτο
της ερμιάς αδάμαστο άτι! -

Της βλαστήμιας τ' αστραπόβροντο
απ' τα μάτια μου ποτέ
κι απ' τα χείλια μου δεν ξέσπασε
προς εσένα, όποιο, θεέ!

Ούτε μιας στιγμής δε γνώρισα

για σε πόθο, φόβο, οργή
ποιός χτυπάει το δε στοχάζεται
και ποιός τρέμει το δε ζει;

Τόσο να καρφώσω προς εσέ
δύναμαι το στοχασμό,
όσο δύναμαι τη θάλασσα
πεζοδρόμος να διαβώ.

Μήτε πρόσπεσα στον ίσκιο σου,
και για να σου δεηθώ
’γώ δε δέθηκα τρεμάμενος
με κανέναν ουρανό.

Και στη γλώσσα που τη μίλησα
και (πού; πότε; πώς;) την πήρα
και τη φύλαξα σα λείψανο
ξεσκισμένο από πορφύρα,

και στη γλώσσα που ξανάφανα
μ’ όλα που έχω θησαυρίσει
τα χρυσόλογα χιλιόλογα
απ’ Ανατολή και Δύση,

μια πλανεύτρα λέξη αγρίκητη
μια είναι μόνο· η π ρ ο σ ε υ χ ή !
Ω ναοί, προφήτες, είδωλα,
είδωλα, προφήτες, ναοί!

Από σας μακριά όπου πάτησα,
με το πάτημά μου εφάνη
το γραμμένο μαγιοβότανο,
το μελλόμενο βοτάνι·

με το πάτημά μου βλάστησε
το βοτάνι που λυτρώνει,
και με τη ζωή μου ολάνθισε,
και στην έρημο φυτρώνει,

το βοτάνι της ανάστασης!
Πότε θά ’ρθει η ώρα, η ώρα

ν' απλωθεί μες απ' την έρημο
στην πολύκοσμη τη χώρα!

Ν' ανακράξει ο κόσμος κόβοντας
τ' άνθια σου τα νικηφόρα
κι ανασαίνοντας τα μύρα τους, -
πότε θά 'ρθει η ώρα, η ώρα!

Ω το υπέρτατο τ' ανάσασμα,
ω το ανάκρασμα της νίκης
ύστερ' από κάτεργα σκλαβιάς
κι από χρόνια καταδίκης!

Στην ημέρα όταν ο άνθρωπος
νέα παρθένα ροδοκάλλια
ξαναφέρει από την άβυσσο
σαν πρωτόβγαλτα κοράλλια·

όταν ο ουρανός από βραχνάς
της ψυχής και από φοβέρα
άπειρο αδειανό και αδιάφορο
ξαναγίνει πέρα ως πέρα!

Όμως ο άνθρωπος αν γράφτηκε
για πολύ να σε προσμένει,
ω βοτάνι εσύ ανιστόριστο
κι εμπρός πάντα να πηγαίνει

σπαταλώντας το λιβάνι του
στα φαντάσματα των όλων
και τη δύναμή του λάτρισσα
στα ποδάρια των ειδώλων,

κι αν προφήτες θέλει και καλά,
θεών τρανούς διαλαλητάδες,
κι αν τεχνίτες θέλει και καλά,
κάθε ειδώλου δουλευτάδες,

είμ' εγώ ο προφήτης, είμ' εγώ,
κι ήρθα εδώ να διαλαλήσω
βασιλιά θεό το Τίποτε

στον αιώνα εμπρός και πίσω.

Χωρίς έχτρα, χωρίς έρωτα,
ο τεχνίτης ήρθα εδώ
για των ψευτονεύρων σου, άνθρωπε,
το ναό να πλάσω εγώ

τέρας άγαλμα το Τίποτε
μ' όλες τις θρησκείες της πλάσης,
τέρας για να φοβηθείς
και μαζί για να γελάσεις!

ΛΟΓΟΣ Ε'

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

*Οι Έλληνες... καθ' ἣν χρόνου στιγμήν
ἐμελλον να περιέλθωσιν εις ζυγόν
βαρβάρων και να αποβάλωσιν όνομα και
ύπαρξιν, ανέπεμψαν την εσχάτην λάμψιν
σβεννυμένης φλογός... αλλά και μετά την
πτώσιν αυτών, φεύγοντες της πατρίδος τον
όλεθρον, εγένοντο αύθις πνευματικοί της
Ευρώπης κηδεμόνες.*

ΛΕΟΠΑΡΔΗΣ

(Στον «Κοράή» του Θερειανού, τ. Α', σ. 5)

Και οι τριπλές οι πόρτες οι χρυσές
και οι χαλκένιες πόρτες τρίξανε
τρίξιμο σα να βογγήξαν
και χωρίς κανένα γγίξιμο,
σάμπως μαγεμένες, διάπλατες,
από μόνες τους ανοίξαν.

Κι αποκάτω απ' τα μουράγια τα διπλά
με τα δυναμάρια τ' άπαρτα,
κι αποκάτω από τα πλάγια που γεράνια
και χλωρά και ρουμπινιά τριγύρω υψώνονται,
δέρνουν τα νερά του Μαρμαρά,
τα καλόχτιστα λιμάνια.

Και λογής καράβια απ' τις Φραγκιές,
και γαλέρες γενοβέζικες,
βενετσάνικα σαλεύουν τρεχαντήρια·
κι είναι σα να καρτεράν
ακριβά φορτώματα
για ταξίδια και για πανηγύρια.

Στα κατάρτια φλάμπουρα, στις πλώρες
ακροφίγουρα, λιοκάματα στις όψεις

από τόπους μακρινούς κι από βασίλεια,
και καρδιές χτυπάν και χέρια απλώνονται,
σα να θέλουν κάτι ν' αγκαλιάσουν,
και μπαϊράκια σειούνται και μαντήλια.

Κι απ' τις σκάλες κι από τ' ακρογιάλια
της Ασίας τ' αντικρινά,
πέρα από τη Βιθυνία,
κάτι απλώνεται κατάμαυρο,
κι όλο αγριεύει και ζυγώνει,
Θεού οργή και δαίμονα μανία.

Των κυμάτων η μουρμούρα πότε χάνεται
σ' ένα βρόντο στεριανό, και πότε γίνεται
σάμπως ταίριασμα της ήσυχης μουρμούρας
και τ' ανήσυχου του βρόντου· και γρικάς
πότε αλόγου πέταλο,
πότε τρέξιμο πεζούρας.

Κι απ' τις πόρτες διάπλατες που ανοίξανε
κόσμος βγαίνει, κι αργοπάτητο
σέρνει και βαρύ το πόδι,
κι είναι μια πομπή, και δε γνωρίζεις
δέξιμο κι αν είναι, ξεπροβόδισμα,
γάμος, λιτανεία ή ξόδι.

Κι είναι συνοδεία χωρίς ξαφτέρουγα
και χωρίς σταυρούς και λάβαρα
και βαγγέλια και παπάδες·
ποιάς λατρείας μυστήρια είν' αυτά;
Δεν τα διαλαλούν ψαλμοί,
δεν τους φέγγουνε λαμπάδες.

Και γυναίκες ούτε, ούτε παιδιά·
κι άντρες μοναχά ασπρομάλληδες
και μισοκοπιές και παλληκάρια
κι έρχονται με κόπο και σκυφτοί
σαν από κρυψώνες μες στη γη,
σαν από τ' ανήλιαγα κελλάρια.

Κοντοστέκουν και τρικλίζουν

ασυνήθιστο σα να 'χουν
κάτου από τον ήλιο τέτοιο δρόμο·
και τα μέτωπα στα χέρια τους
και στα μάτια μπρος τα χέρια τους
σάμπως από θάμπος κι από τρόμο.

Κι έτσι παν, και τους τρομάζουν
το φως του ήλιου, πέρα η θάλασσα,
τ' ακροούρανα, κι ο αέρας,
κι ο ουρανός απάνω τους, και γύρω τους
η μεγάλη πλάση και η ζωή
και το παίξιμο της μέρας.

Κι είναι σα βγαλμένοι από 'να σκύψιμο
σε παλιά βιβλία δυσκολοσίμωτα,
και σε συναξάρια,
και σε κάτι τι ακριβότερο
απ' τ' αράπικα τοπάζια, απ' τα χουρμούζικα
τα μαργαριτάρια.

Κι είναι σα βγαλμένοι από λογάριασμα
μπρος σε γιατροσόφια απάντεχα,
σε δυσκολοξάνοιχτα δεφτέρια.
Κι όλοι καθώς έρχονται κλιτοί,
και καθώς αργοζυγώνουν,
τι κρατάνε μες στα χέρια;

Και ραβδιά κρατάν προσκυνητάδων
και διαλαλητών ακροστεφάνωτα
μ' αγριλιάς και με μυρτιάς κλωνάρια
τραχιά ηχούν τα σάνταλά τους χοντροκάρφωτα·
κρέμουνται στους ώμους τους
ταξιδιώτικα ταγάρια.

(Και στους μαρμαρένιους μώλους
έξαφνα φουσκώνει κι αντρειεύεται
κι αφροστέφανο ξεσπάει το κύμα.
Και γοργό μακριάθε έν' άλλο ξέσπασμα,
και είν' αλόγου σάλαγος,
και πεζούρας βήμα.)

Κι ένας ένας κι από δύο
κι από τρεις ανταμωμένοι,
κι από τέσσεροι κι ακόμα
πιο πολλοί, κρατάν και σφίγγουν
τυλιγάδια και βιβλία
σε χρυσές κι ελεφαντένιες
πλούσια σκαλισμένες θήκες,
και πηγαίνουν με κείνα,
και στα χέρια και στους ώμους
και στους κόρφους τα βαστάνε,
λείψαν' άγια σάμπως να 'ναι
και θαματουργές εικόνες
και βαριά σταμνιά γιομάτα
με τη στάχτη των προγόνων.
Τυλιγάδια και βιβλία
πόχουν πρόσωπα πορφύρες,
που είν' οι σάρκες τους μετάξια,
και λογής λογής το μάκρος
και το σχήμα και το χρώμα.
Σκεπασμένα και μακριάθε
τα θωρείς και λες πως είναι
στύλοι, λες βωμοί σβησμένοι
και σημαίες και θυμιατήρια
και ρηγάδικες κορώνες.
Σαν θεών αγάλματα είναι,
σαν ανάλυφα είν' ηρώων,
προφητών οράματα είναι,
και κιβούρια και μνημούρια.
Τάματα είναι και τα πάνε
να τ' αφήσουνε στα πόδια
κάποιων είδωλων και κόσμων
που τα καρτεράν και στέκουν
και γιορτάζουν πανηγύρια
μέσα σε ναούς και τόπους,
πέρα ολόμακρα, και στέκουν
κι οι ναοί κι οι τόποι και όλα
και προσμένουν και προσμένουν
να φωτοντυθούν με κείνα.

*

«Τ' είναι τα δεφτέρια που κρατάτε

τα περγαμηνά,
σεβαστά κοπάδια που τραβάτε
σα διωγμένα από κακοκαιριά;
Και σε τούτα τα βιβλία,
και στα μνήματα όλ' αυτά,
ποιά διαμάντια, ποιά σοφία,
ποιοί νεκροί, ποιά κόκκαλα ιερά;»

Κάτι σάλεψε, κυμάτισαν τα πλήθη,
ξέσπασε φωνή και μου αποκρίθη:

«Είν' εδώ κλειστοί μες στα κιβούρια,
μες στα τυλιγάρια είναι κρυμμένοι,
—για νεκρούς η πλάση ας μην τους κλαίει!—
ω οι πηγές οι αθόλωτες της Σκέψης,
οι ασυγνέφιαστοι της Τέχνης ουρανοί,
οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι.

Κι είναι της Αλήθειας οι διδάχοι,
της ακέριας Ομορφάδας οι πιστοί,
γέροι, απείραχτοι, όλο νέοι,
και ήλιοι που σου δίνονται να τους χαρείς
πάντα μες στο δρόσος κάποιου Απρίλη
οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι.

Από τους γιαλούς της Ιωνίας
κι από της Αθήνας τον αέρα
που όλα πνέματα τα κάνει καθώς πνέει,
κι από της Ελλάδας τ' αγνά χώματα,
η Σοφία, ο Λόγος, ο Ρυθμός
οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι.

Κι είναι οι Πλάτωνα, και πίσω τους,
της Ιδέας ήρωες, οι φιλόσοφοι,
κι η Αρετή μ' αυτούς «η λεβεντιά είμαι!» λέει
κι είναι οι Όμηροι, και πίσω τους
όλοι οι ψάλτες και των Όλυμπων οι πλάστες
οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι.

Τη στερνή πατρίδα τους την παρατάν
από φύσημα διωγμένοι ορμητικότατο,

γύφτοι γίνονται κι Εβραίοι,
όμως πάντα, κι ερμωσπίτες, νικητές
και του κόσμου γίνονται πολίτες,
οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι!»

«Τους γνωρίζω, τους γνωρίζω,
–μίλησα κι εγώ,–
τους γνωρίζω και τους διαλαλώ·
ξέρω απ' όλα τα τραγούδια
μα για να τα πω,
τα ταιριάζω τα τραγούδια
στο δικό μου το σκοπό».

Και το λόγο που αρχινήσαν
έτσι τον τελειώνω εγώ:
«Και σπρωγμένοι ως εδώ πέρα
οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι
από ανέμους και φουρτούνες
και σεισμούς και χαλασμούς,
και караβοτσακισμένοι
και σκληρά κατατρεμένοι
κι από ξένους και δικούς!

Και κρυψώνες ηύρανε και σκήτες,
μοναστήρια και κελλιά,
κι ηύρανε παλάτια και σκολειά,
και δεν ηύρανε τον ήλιο
και τη λευτεριά,
και δεθήκαν κι αρρωστήσαν
και χτικιάσαν τ' απολλώνια τα κορμιά
και γινήκαν βρυκολάκοι και στοιχειά.
Βρήκαν κάτεργα και κάστρα
και μια πλάση ξένη, μια στενή
πλάση ξελογιάστρα.
Όρνια γίνανε μπαλσαμωμένα,
λείψανα λυπητερά,
και μαρμαρωμένα βασιλόπουλα,
η ζωή και η νιότη και η χαρά.
Γίνανε ή σαν άρρωστα λουλούδια
τροπικά στα θερμοκήπια,
ή φυτρώσανε μαζί

με τα χόρτα που αγκαλιάζουνε τα ερείπια.
Ζήσανε κουλουριασμένοι
μες στου δασκάλου τα χέρια,
κι αποκάτου απ' την κοντόφωτη ματιά,
ζήσανε ζωή μες στα δεφτέρια,
ζήσανε ζωή μες στη σκλαβιά,
ζήσανε ζωή τυραγνισμένη,
και τους ηύρε μια λατρεία καταραμένη
σαν τα βάσανα και σαν τα καταφρόνια,
χίλια χρόνια, χίλια χρόνια!»

*

Κι απ' τους πάπυρους εκείνους μια ψυχή
θάρρεψα πως χύθη,
και γρικήθηκ' ένας ύμνος θριαμβευτής,
κι απ' των τάφων έβγαине τα βύθη:

«Θα διαβούμε και στεριές και πέλαγα,
θα σταθούμε όπου το πόδι δεν μπορεί
Τούρκου κανενός να μας πατήσει·
από την πατρίδα μας διωγμένοι,
και σβησμένοι απ' την Ανατολή,
θ' ανατείλουμε στη Δύση.

Όπου πάμε, θά 'βρουμε πατρίδες
και θα πλάσουμε, απ' το Βόσπορο
χαιδευτά συνεβγαλμένοι ως τον Αδρία·
θα φωλιάσουμε στη Βενετιά,
θα ξαναρριζώσουμε στη Ρώμη,
θα μας αγκαλιάσει η Φλωρεντία.

Τ' Άλπεια τα βουνά θα δρασκελήσουμε,
θα ξαφνίσουμε τα ρέματα του Ρήνου,
στου Βοριά θ' ασπροχαράξουμε τα σκότη,
θα χυθούμε σα μαγιάπριλα του νου
όπου τόποι, όπου γεράματα, θα σπείρουμε
μιαν Ελλάδα και μια νιότη.

Και πλανήτες με δικό μας φως,
το δικό μας φως θα ρίξουμε

όπου θάμπωμα και βράδιασμα στη φύση·
κι ο ασκητής θα φιλιωθεί με τη ζωή
και το γάλα της χαράς ξανά θα πεις,
νηστευτή, κι ένα κρασί θα σε μεθύσει.

Και ο Κελτός και ο Γότθος κι ο Αλαμάνος,
κάθε βάρβαρος μ' εμάς θ' αναγαλλιάσει,
κι ο Ιταλος απ' όλους πρώτα·
ρασοφόροι και ποντίφικες
θα προσπέσουνε στα πόδια της Ελένης
και τον κύκνο θα λατρέψουνε του Ευρώτα.

Του οικοδόμου θα του δείξουμε ρυθμούς,
νόμους του σοφού, σ' εμάς θα τρέξουν
όμοια κυβερνήτες και τεχνίτες,
πύργοι θα υψωθούν και πολιτείες,
και παντού ξανά θα στηλωθούν
των καλών και των ωραίων οι δικιοκρίτες.

Μόλις βγούμε απ' αυτό δα το κοιμητήρι
προς το φως και στα τετράπλατα του αέρα,
σαν τα πρώτα θά 'βρουμε τα νιάτα,
κι έξω απ' τα στενά κιβούρια,
Καίσαρες κι Αλέξαντροι, θ' ανοίξουμε,
με του Λόγου το σπαθί, τη στράτα.

Όλυμπων κορφές και Παρνασσών!
Κι απ' τη σκέψη κι απ' τα μέτρα μας
γίνοντ' άνθρωποι και Παρθενώνες·
πέρα ως πέρα στην ψυχή μια νεκρανάσταση!
Το μεγάλο Πάνα ολόχαροι
ξαναπροσκυνούν οι αιώνες.

Κι οι κακόσορτοι σοφοί και οι στέρφοι
δάσκαλοι, που χρόνια και καιρούς
έτσι μας κρατούσανε σαβανωμένους
και μαζί μας πάνε σέρνοντάς μας,
άγια στερνολείψανα
του χαμένου Γένους,

έτσι βλέποντάς μας χρυσοφτέρουγους

από μέσα από τα χέρια τους να φεύγουμε
σε αποθέωση που δε θα ξαναγίνει,
θα πιστέψουν πως σαρκώθηκαν χρυσόνειρα
κι από της θεότης μας τ' αντίφεγγα
σαν ημίθεοι θα φαντάζον οώς κι εκείνοι!»

*

Κι αποκρίθηκε η ψυχή μου
και τους λέει
σάμπως νά ήταν ορθοστύλωτοι μπροστά μου
οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι:

«Θα περάσετε από πάνου
απ' τη θάλασσα του κόσμου
σαν πνοή
μαλακώτατου μαΐστρου,
που το πλάθει οώς και το κύμα
κάνοντάς το μιας παρθένας
λυγερής κορμί.

Μα στη θάλασσα του κόσμου,
κι ύστερ' από σας και πάντα,
σαν εχτές
και σαν τώρα, θα ξεσπάνε,
θα φιλιούνται και θα μάχονται
κι άλλοι χίλιοι ανέμοι, χίλιες
μπόρες και χιονιές.

Μα στη θάλασσα του κόσμου
ξανά ο Μάης που σας γέννησε
δε θα ρθεί.
Αύρες είστε διαβατάρικες·
την αιώνια πολυτάραχη,
σαν και πρώτα, θα τη δέρνει
κάθε ανεμική.

Τι κι αν είστε εσείς αθάνατοι;
Τη ζωή την ολοζώντανη
για φορά

τήνε ζήσατε σαν πλάσματα
με τ' ακέρια σας κορμιά
στης μακαρισμένης της πατρίδας σας
τον αέρα και τον ήλιο·
άλλος αέρας τώρα κι άλλος ήλιος
για σας πια· και ποτέ πια
δε θα ξαναζήστε τη ζωή σας,
ξωτικά!

Και καρδιές και πολιτείες
από σας ξανανθισμένες
και σκυφτές
μπρος σε σας κι ελληνολάτρισες,
και ίσκιои μιας Ελλάδας και είδωλα·
μα η Ελλάδα μια, και αγύριστη·
πάει, και να την κλαις!

Κι όποιος δούλος σας θα γίνει
και σας πάρει καταπόδι,
ή ένας μόνος, ή όλο γένος,
θα σβηστεί με σας.
Και μονάχα όποιος μαζί σας
δε θα χάσει τον εαυτό του
και θα κόψει μόνο απ' τ' άνθια σας
για να στεφανώσει τα μαλλιά του, –
μόνο εκείνος εδώ κάτω
στολισμένος θα τραβήξει σα γαμπρός,
θα τραβήξει στολισμένος με τη χάρη σας,
θα τραβήξει εμπρός!

Μάθε· η προκοπή δεν είναι για τους δούλους,
κι όσο θένε οι δούλοι αφέντη ας έχουν
τον αφέντη κάθε πλούτου κι ομορφιάς·
μάθε· η προκοπή για τους ελεύτερους,
για μας!

Σαν κι εμάς τους γύφτους θα διαβείτε,
σπέρνοντας το σπόρο των ελευτέρων,
και την καταφρόνια της σκλαβιάς,
όποιας, μ' όποιον όνομα σκλαβιάς·
κι έτσι κι από σας θα να 'ρθει ο κόσμος

πιο κοντά σ' εμάς.

Κι όσο θέτε ας είστε αρματωμένοι
από μέτρο κι από υγεία κι από τάξη,
γεια χαρά σας, άσπρα αδέρφια φωτεινά
των ολόμαυρων εμάς.
σαν κι εμάς είν' η φυλή σας· δε θ' αράξει
πουθενά!

Όσο θέλει ας είναι μουσικότερο,
άσπροι μου αδερφοί, το πέρασμά σας
απ' το πέρασμα της γυφτουριάς·
στόμ' ανόητα κι ας ανοίγει να θαμάζει
πάντα ο κόσμος, πάντα εσάς·
κλέφτη χέρια κι ας τεντώνει για ν' αρπάζει
κάθε αγνό και κάθε ψεύτικο διαμάντι
που θα λάμπει απάνω σας.
Θ' απομένετε παράμερα απ' τα έθνη,
όσο κι αν πλευρώνετε τα έθνη,
κι από σας τα έθνη χωριστά.
Μα ή μ' εμάς τους τρισκατάρατους,
ή μ' εσάς, ω τρισευλογημένοι,
βάρβαρος ο κόσμος θα διαβαίνει
και ραγιάς.

Οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι θα βοηθήστε
των εθνών τη στράτα,
μα οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι δε θα δώστε
πόδια στα έθνη και φτερά και νιάτα·
πόδια και φτερά είναι των εθνών,
τα φτερά, τα πόδια και τα νιάτα·
οι Αθάνατοι κι οι Ωραίοι θα βοηθήστε
των εθνών τη στράτα,
σαν τ' αστέρι πόχει χρόνια,
χρόνια και καιρούς σβηστεί,
μα ορφανό το φως του ακόμα περπατάει,
μες στ' απέραντα κι αχνοφωτάει
τον ακούραστο νυχτοταξιδευτή...

Δε φοβάμ' εγώ από Τούρκο,
και τ' αρπάγια δε με πιάνουν

της σκλαβιάς,
ουτ' η Ελλάδα σας θαμπώνει με,
το λιβάνι δε με μέθυσε
καμιάς δόξας περασμένης
και λατρείας καμιάς.

Κάνα πάπυρο κι αν εύρω,
τόνε καίω για να πετύχω
ζέστα ή φως·
τη φωτιά μου ανάφτω αξέταστα
μέσα σε όποιο ρεπεθέμελο,
ή παλάτι ή μοναστήρι
ή σκολειό ή ναός.

Κι απ' τη φλόγα κι απ' την πύρη
γύρω μου πουλιά και δέντρα
κι ερπετά
λάμπουν, τρίζουν, σειούνται, αλλάζουνε,
κι όλη η φύση πνέμα γίνεται
και μου κρυφοψιθυρίζει
λόγια μαντικά.

Είτε μουσική είτε λάμψη,
είστ' ενός χαμένου διάβα,
μια πνοή·
ω φαντάσματα πεντάμορφα,
είμ' ο ακέριος, είμ' η αλήθεια,
είμ' εγώ τα δυο τ' αχώριστα·
σάρκα και ψυχή!»

*

Μα η πομπή με τ' άγια λείψανα,
δίχως πια ν' αποκριθεί,
πάει, την πήραν τα καράβια
κι έγινε άφαντη η πομπή.

Κι απ' τις ίδιες πόρτες διάπλατες
πριν το στοχαστείς,
ο Σουλτάνος καβαλάρης
μπήκε, ο χαλαστής!

ΛΟΓΟΣ ΣΤ'

ΓΥΡΩ ΣΕ ΜΙΑ ΦΩΤΙΑ

*...Διά ταύτα, τοινύν, και ότι ου πατρόθεν τοιούτος
ην, αλλ' αποστάτης, και ότι πάνδεινος αγροικία το
ημέτερον νυν έχει γένος, ουκ αφανισμού μόνον
χάρις, αλλά ποινης είνεκα μάλιστα, δοθήναι πυρί
πεποιήκαμεν το βιβλίον.*

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
(Περί του βιβλίου του Γεμιστού)

*Πολλούς μεν φύσεν ανέρας θεοειδέας Ελλάς
προύχοντας σοφίη, τη τε άλλη αρετή. Αλλά Γεμιστός,
όσον Φαέθων άστρων παραλλάσσει τόσον των
άλλων αμφότερον κρατέει.*

ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ (Επίγραμμα εις Γεμιστόν)

Στα κορφοβούνια είν' η πηγή κάθε φυλής καθάριας.

LECONTE DE LISLE (Poèmes Antiques)

Κι ασπρογάλλιαζε κι η αυγή,
και γυρνούσα στρατοκόπος,
και είδα σύναξη πυκνή·
κι έξω από τη χώρα ήταν ο τόπος
κάψαλο, και σαν απαρνητής
κάθε πράσινου τριγύρω του· πλατύς
όχτος κόκκινος, κι απάνω του
ξάναβε φωτιά, και γύρω της
ρασοφόροι, καλογέροι, χριστιανοί
τήνε θρέφαν, και το ρύθμιζε το βήμα τους
μια τρομάρα, μια ηδονή.
Κι έκαιγε η φωτιά τα μαυροχάραχτα
φύλλα και χαρτιά,
κι ήταν σαν κορμιά και σα χεράκια,
και σαν πρόσωπα, και μες απ' τους καπνούς
με τις φλόγες, με τις σπίθες
κάποια πνέματα πετούσαν προς τα ύψη,

και ζευγαρωτό το πέταμά τους
με τους ορθρινούς κορυδαλλούς.

Και παράμερα μιαν άλλη συντροφιά
στέκονταν, κι από το στάσιμό της
δείχεται ακατάδεκτη μια σκέψη
και μια θλίψη ευγενικιά.

Και τους γνώρισα· ήταν οι Πολύθεοι
κι οι χριστιανομάχοι κι οι εθνικοί,
κι οι φιλόσοφοι, του ονείρου οι κυνηγοί,
στη λατρεία των αγύριστων Ελλήνων
οι γονατιστοί.

Τη φωτιά την αντικρίζανε
σαν ιερό βωμό,
σα να παραφύλαγαν τα λείψανά της
να τα συμμαζώζουνε για το ναό.

«Της φωτιάς βιγλάτορες,
η φωτιά τι καίει εδώ;»

Και με κοίταξαν και μου είπαν: «Τρέμε,
γύφτε, κι οι άπιστοι όλοι! Καίμε
το βιβλίο τ' αφορισμένο,
το κακούργο, το γραμμένο
απ' το Γεμιστό,
το βιβλίο που δε θέλει την Παρθένο
και δεν ξέρει το Χριστό,
και σε δόξας ανεβάζει θρόνους
και λατρεύει για θεούς
τα στοιχειά και τους δαιμόνους
και των ψεύτικων ειδώλων τους λαούς!»

Στη γλυκειά και μ' όλα τα τριαντάφυλλα
κεντισμένη αυγή,
και πριν ο ήλιος να χυθεί
τρίδιπλοι χυθήκανε ψαλμοί·
και ήταν ο ψαλμός των Χριστιανών,
και ήταν των Πολύθεων ο ψαλμός,
κι ο ψαλμός του Γύφτου εμένα,
 τρίτος και στερνός.

ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ

Έρμη, σκλάβα, πικρή Ρωμοσύνη,
τη βλαστήμια τ' αντίθεου την είδα
κατά σε πειρασμός να τη χύνει
σαν τη λέπρα και σαν την ακρίδα!
Ποιός βασιτέται μ' αδάκρυτα μάτια
να σε ιδεί; Τι αμαρτίες πληρώνεις;
Στα χρυσά ρηγικά σου παλάτια
γένθει η αράχνη και μύρεται ο γκιώνης.
Και στα χέρια τ' Αντίχριστου κοίτα
του χαμού τη σαΐτα!
Έρμη, σκλάβα, πικρή Ρωμοσύνη,
σε τρυπάει στην καρδιά και σε σβήνει.
Καρδιά, γνώμη, νους, τούτα και τ' άλλα,
το χρυσό μυρογυάλι ραγίστη,
κι όλα πάνε· σου μένει μια στάλα,
του Χριστού και της μάνας σου η πίστη!
Μην αφήσεις τον άθεο να πάρει
το στερνό θησαυρό σου!
Με του Υψίστου τη χάρη
στα παρμένα σου πόδια στυλώσου,
ψάξε μες στην καρδιά σου την άδεια
για μια σπίθα, το βόγγο σου πάψε,
όσα γύρω σου βρεις ξεροκλάδια
άναψε τα, φωτιά βάλε, κάψε!
Κάψε το έργο του άθεου που το 'χει
Σατανάς φυσημένο
προτού πέσει στο πλάνο του βρόχι
κι ό,τι μένει σου αγνό και παρθένο.
Έρμη, σκλάβα, πικρή Ρωμοσύνη,
κατα σένα η βλαστήμια τινάχτη,
την κατάρα σου να 'χει, ω πατρίδα!
Πριν πληγή, πριν αρρώστια να γίνει
σαν τη λέπρα και σαν την ακρίδα,
φωτιά! κάψε την, κάψε τη στάχτη.

ΟΙ ΠΟΛΥΘΕΟΙ

Μακαρισμένος εσύ που μελέτησες
να τον ορθώσεις απάνω στους ώμους σου
το συντριμμένο ναό των Ελλήνων!
Του Νόμου τ' άγαλμα σταίνεις κορώνα του,
στις μαρμαρένιες κολώνες του σκάλισες
τους λογισμούς των Πλωτίων.

Είδες τον κόσμο κι ατέλειωτο κι άναρχο
ψυχών και θεών, μαζί κύριων και υπάκουων,
σφιχτοδετά κρατημένη αρμονία·
και των καπνών και των ίσκιων τα είδωλα
παραμερίζοντας όλα, ίσα τράβηξες
προς την Αιτία·
και σε κρυψώνα ιερό, και σωπαίνοντας
έσπειρες, έξω απ' το μάτι του βέβηλου,
κι έπλασες λιόκαλη εσύ σπαρτιάτισσα
τη θυγατέρα σου την Πολιτεία.

Στους χριστιανούς τους μισόζωους ανάμεσα
ξαναζωντάνεψες 'Ολυμπους άγνωρους,
έθνη καινούργιων αθάντων κι άστρων·
μέσα σε σένα Λυκούργοι και Πλάτωνα
απαντηθήκαν· το λόγο ξανάνιωσες
των Ζωροάστρων.

Κι αφού το τέκνο μεγάλωσες, ένιωσες
τότε μονάχα την κούραση, κι έγειρες
ζωή κατόχρονη ισόθεης σκέψης,
κι αλαφροπήρε σε ο θάνατος κι έφυγες
το μυστικό, τρισμακάριε, τον ίακχο
με τους Ολύμπιους θεούς να χορέψεις.

Σοφός, κριτής και προφήτης μάς μοίρασες
από το γάλα που εσένα σε πότισε
της ουρανίας Αφροδίτης η ρώγα.
Του κόσμου αφήνεις το τέκνο, το θάμα σου·
μα ο μισερός κι ο στραβός κι ο ζηλόφτονος
λυσσομανάει και το ρίχνει στη φλόγα.

'Όμως ο αέρας τριγύρω στη φλόγα σου
πνοή σοφίας κι αλήθειας πνοή γίνεται,

κι από τη θράκα της φλόγας πετάχτη
στον ήλιο ολόισα ένας νους μεγαλόφτερος·
τ' αποκαΐδια σου κρύβουμε γκόλφια μας,
και θησαυρός της φωτιάς σου είν' η στάχτη!

Ο ΓΥΦΤΟΣ

Έλληνες χριστιανομάχοι
και πολύθεοι, στερνολείψανα
διαλεχτά και μετρημένα,
και του Ναζωραίου εσείς πιστοί,
πλήθια από το ράσο οδηγημένα,
κράχτε, φωτοκαύτε κι αφορίστε,
όλοι ειδωλολάτρες είστε!
Και κανείς σας και κανείς,
και σοφίας κι αν είναι θάμα και τιμής,
απ' τον ήλιο της ζωής δεν τήνε παίρνει
την αχτίδα που το φως τού φέρνει.

Στου Ωκιανού μες στα κατάβαθα
ζούνε κάποια κήτη
έξω από το φέγγος τ' ουρανού·
βλέπουνε, μα δεν τους φέγγει ο ήλιος,
απ' τα ίδια τα κορμιά τους βγαίνει ο ήλιος τους
φώσφορο είν' ο ήλιος τους αγνό,
και μιαν όρασην ονείρου τους μοιράζει
στου Ωκιανού μες στα κατάβαθα·
κι είστε σαν αυτά τα κήτη.

Ούτε τα ολύμπια νοητά
ξεφαντώματα, ούτε των Θεών
των ωραίων τα ονόματα
τα πατροπαραδομένα,
ούτε και οι σταυροί του Γολγοθά,
ούτε και η Παρθένα η Αθηνά,
ούτε η Παναγιά η Παρθένα,
ούτε των αγίων τα κονίσματα
που τα προσκυνάτε
για θαματοργά,
ούτε με τα πάγκαλα κορμιά

θεόν αγάλματα και ηρώων·
τίποτε· και κειν' ανώφελα,
κι αυτά!

Κι από σας κανείς δεν την ορίζει,
κι από σας κανείς δεν την κρατεί
την ακέρια Δικιοσύνη
και την ακομμάτιαστη Αρετή·
Γιατί σέρνουν όργητες και μίση
πάντα, εσάς δεξιά κι εσάς ζερβά,
και μαζί ένας τόπος εδώ κάτω
δε σας παίρνει, κι αν σας δίνανε τ' απέραντα,
θα τα γύρευε ο καθένας σας δικά του.

Άναβε φωτιές, καλόγερε,
κάψε, κάψε, στα χαμένα καις·
απ' τη στάχτη της φωτιάς σου
της Ιδέας ο χρυσαητός
τις φτερούγες του τεντώνει πιο πλατιές
προς τα ύψη, προς το φως.

Κι εσύ πλάθε και ξανάπλαθε, φιλόσοφε,
την πολύθεη τη λατρεία,
πάρε απ' τους αρχαίους τα ονόματα,
πάρε απ' τους Χαλδαίους τα μυστήρια·
όλα σου τα πλάσματα, του κάκου!
Και το χτίσμα σου δεν είναι παρά μνήμα,
κι ας είναι άσπρο και μεγάλο και σεμνό.
Κι ό,τι απάνω του αργοσειέται
σάμπως να είναι ζωντανό,
ο ίσκιος είναι δέντρου ή βρυκολάκου.

Μήτε η Σπάρτη, μητ' η Αθήνα, μήτε η Πόλη!
Την Αθήνα την αφιόνισε μια Εβραία
μες απ' το Γεθσημανί.
– Που είναι η Σπάρτη: Δεν την ξέρω. Ξέρω
το Μυστρά. Κι η Πόλη η κοσμοζάκουστη
τώρα τούρκισσα κι αυτή.

Όμως μέσ' από τους θάνατους αυτούς
κι από τις σκλαβιές ετούτες όλες,

ήσυχα, απαλά κι αγάλια αγάλια,
ζωές άλλες κι άλλοι γλιτωμοί
σπέρνονται και γίνονται κι απλώνονται
από τις κορφές ως τ' ακρογιάλια.

Κάποιο αγνάρι κι αν ξανοίξεις, ω καλόγερε,
που θυμίζει σου το διάβα κάποιου Ολύμπιου,
κάποιον ήχο, σαν από Σειρήνα,
κι αν ακούσεις, φοβερίζεις με την κόλαση·
και στ' αρχαία χαλάσματα κι ανίσως
κρίνα ανθίσουν, ξεριζώνεις τα και κείνα.

Μα όσα διώχνεις κι αφορίζεις,
πεταλούδες και πουλάκια και άνεμοι
σε φτερά και ταξιδεύτρες αγκαλιές
απαλά τα παίρνουν και τα πάνε
και στα ξένα τα κομίζουν, και θα γίνουν
πάλε φύτρα κι άνθια και φωλιές.

Κι ένα φως απ' την Ανατολή
τρύπησε της Δύσης την κατάχνια·
παντού η σάρκα, παντού η τρέλα κι η ηδονή!
Ελικώνες και Υμηττοί το φως το στέλνουν
κι είναι σαν Απόλλωνες οι Σταυρωμένοι
των Ορφέων κρατάν τις λύρες οι Χριστοί.

Μα κι εσύ Χριστιανομάχε αντάρτη,
τι αγωνίζεσαι με πείσμα να γυρίσεις
την αγύριστη πασίχαρη λατρεία,
και καταφρονάς τα πάντα γύρω σου
και με αρχαίους ρυθμούς υμνολογάς
τους θεούς σου και με απόκρυφα βιβλία;

Αγωνίζεσαι του κάκου. Άλλοι καιροί
κι άλλη γνώμη σ' άλλη γλώσσα μ' άλλα ονόματα,
και του κάκου σα ληστής και σα φονιάς
δε σταυρώθη ο Ναζωραίος· από πάνω σου,
κόσμε, πέρασε ο θλιμμένος βαρύς ίσκιος του,
και σε κάρφωσε η ματιά της Παναγιάς.

Θά 'ρθει μέρα, και θα δώσετε τα χέρια σας,

Εθνικοί και Γαλιλαίοι, ανοιχτομάτες,
ποτισμένοι το βοτάνι της ζωής·
τα φαντάσματα θα δείτε σα φαντάσματα
και θ' απλώσετε τα χέρια, απ' όσα ζουν
να κρατήσετε κι εσείς!

Τ' όνειρό σου τ' άσαρκο το προσκυνώ
και βωμό του υψώνω εγώ, φιλόσοφε,
σου το φύσηξ' ένας νους ωραίος·
σε πονώ ως κι εσένα εγώ, καλόγερε,
πρόσταξέ σε θεός αγέλαστος, δε φταις,
Θεός αλύπητος· το Χρέος.

Όμως τα ιερά σας και τα τίμια
κι όσα δεν αναγνωρίζετε
κανείς του άλλου, σα να τα 'βρα ταιριασμένα,
πρωτογέννητα κι ορθά για το ξετύλιμα,
κυνηγός και στρατοκόπος μια φορά
στα ψηλά βουνά τα χιονοσκεπασμένα.

Θλιβερός, αργός, βαριεστισμένος,
σαν από караβοτσάκισμα,
τράβηξα να ζήσω με τ' αγρίμια,
κι έφερα τη μούλα μου κατάνακρα
κι έστησα την τέντα μου κατάψηλα
σε ρουμάνια και σε στενορρύμια.

Κι ηύρα στα θρακιώτικα βουνά
κι ηύρα στις κορφές της Ήπειρος
κι έθρεψα την πείνα μου τη λάμια
κι ηύρα σαν πρωτάρη ένα λαό,
και κυλούσε απ' τις κλεισούρες κι από τους ζυγούς
με τα φουσκωτά ποτάμια.

Δεν τα ξέρει τα βιβλία, και είν' ακράταγος
και τ' αγάλματα δεν έχει των Πολύθεων,
στα ταμπούρια τα 'χει τα σκολειά,
κι έχει γνώμη, κι έχει δύναμη, και θέλει·
τα λεβέντικα τραγούδια του τα ζει,
κι ο ίδιος είναι σαν αγάλματα θεϊκά.

Και τους τρέμουνε των κάμπων οι κιοτήδες,
και με ονόματα τους κράζουν πονηρά
κλέφτες και απελάτες και προδότες,
τους μισούν οι βασιλιάδες, κι όλ' οι τύραννοι,
κι είναι, μέσα στους σκυφτούς, τα παλληκάρια,
κι είναι, μες στους κοιμισμένους, οι στρατιώτες.

Με τα μαύρα τα μαντήλια στα κεφάλια τους,
πες τους και καλόγερους, αν θέλεις,
πες τους και φιλόσοφους με τη φλοκάτα·
πες τους εθνικούς· είν' οι ακριβοί της Φύσης·
πες τους χριστιανούς· Χριστό λατρεύουν,
κι ο Χριστός μ' αυτούς γιομάτος νιάτα.

'Ότι πολεμάτε για ν' αδράξετε
μ' ενός άδειου λόγου ορμή,
το ζητάνε αυτοί με τ' άρματα στα χέρια,
και δε σκύβουνε γυρτούς βωμούς να ορθώσουν,
κι είναι σαν πατέρες των παιδιών
που θα πλάσουνε βασιλεία, του ήλιου ταίρια.

Της υγείας το γάλα και το αίμα
της θυσίας ταιριάσανε στο είναι τους,
και στα λογγωμένα τους τα στήθια
μια πλατειά καρδιά βροντολαλεί,
μαρτυρώντας, πολεμώντας, τραγουδώντας,
τη ζωή και την αλήθεια.

Πολεμάτε. Θα περάσετε γοργά,
ζωντανόνεκροι, πολύθει, χριστιανοί,
των ειδώλων ω προσκυνητάδες,
από σπάρτα ευωδιαστές κι απ' αγριοθύμαρα
θα φυσήξουν οι βουνήσιες οι πνοές,
και θα σβύσουν οι ευκολόσβηστες λαμπάδες.

Κι έτσι απαρνητής με το περίγελο,
κι έτσι χαλαστής με τη βλαστήμια,
κι έτσι ενός θειαφότοπου μια λάβα,
το δροσό μιας πίστης νιώθω μέσα μου,
κι ονειρεύτηκα να ζήσω στο πλευρό τους·
μα ώς κι αυτοί μου κράξαν: «Γύφτε τράβα!»

Ας με διώξαν. Τους δοξάζω. Εγώ είμαι
γλώσσα της ωραίας αλήθειας,
δε με σέρνει εκδίκηση λαοπλάνα·
και για τούτο σήμερα μπροστά σας
έτσι με γρικόατε να χτυπώ
μιαν αργή και σα νεκρώσιμη καμπάνα!

ΛΟΓΟΣ Ζ'

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΚΑΚΑΒΑΣ

Λεύτεροι σίχοι, λεύτερα μιλείτε.

A. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ (Στιχουργήματα)

*Εμπρός! Θέλω για πατρίδα τον απέραντο
ροδοκοκκινισμένο ορίζοντα. Ζηλεύω εγώ
κι έχω για τζάκι μου μονάκριβο μια
ταξιδεύτρα του ήλιου αχτίδα.*

M. GUYAU (Στίχοι ενός φιλόσοφου)

Κοντά στου Ρωμανού την Πύλη
πέφτει τ' απλόχωρο λιβάδι,
τ' ολόχλωρο, τ' ολανθισμένο,
κι από παντού το απαλοζώνουν
της άνοιξης τα περιβόλια·
και στ' Απριλιού του μήνα το έβγα
το κάστρο αγνάντια το μεγάλο
το τριδιπλοθεμελιωμένο,
κι αυτό χλωρό κι ολάνθιστο είναι·
κισσοί κι αγράμπελες και δάφνες
βραγιές τα κάνουν ώς κι αυτά
τα πολεμόχαρα μουράγια
τα πυργωτά.

Βόσκουν κοπάδια στο λιβάδι,
πρόβατ', αλόγατα, γελάδια,
και κάποτε κοπάδια ανθρώπων
μαυρολογάν εκεί και βουΐζουν,
για να χυθούν ετοιμασμένα
στα μεθοκόπια ή στα σεφέρια.

Και τώρα μπήκε ο Μάης ο μήνας,
μπήκε με την Πρωτομαγιά του,
τη χαροκόπα θυγατέρα,
και νά στ' απλόχωρο λιβάδι,

στ' ολόχλωρο, στ' ολανθισμένο,
μεθάει και σκούζει και φρενιάζει
της γυφτουριάς το πανηγύρι,
το πανηγύρι της Κακάβας.
Κι η ρεματιά που το χωρίζει
το ένα τ' απλόχωρο λιβάδι
σε δυο αδερφάκια λιβαδάκια,
βλέπει απ' τη μια της άκρη, βλέπει
κι από την άκρη της την άλλη,
σε μια τριγύρω νερομάνα,
γιορτή παράξενη μεγάλη
το χρόνο μια φορά,
στο έμπα του Μάη του μήνα,
στ' άνθια του Μάη και στη χαρά.

Έρχονται οι γύφτοι, οι γύφτοι, οι γύφτοι!
Κι έρχονται οι γύφτοι που κρατήσαν
για μια στιγμή το πλάνεμά τους,
κι αποκουμπήσαν σε καλύβια
σκεπής εκεί έναν ίσκιο νά 'βρουν,
να πουν πως είναι σπιτωμένοι,
και πως χαρήκανε τη ζέστα
γλυκοφερμένη από το τζάκι
κι από την πόρτα την κλεισμένη,
και πως χαρήκαν και το δρόσος
που ανάλαφρα φυσάει και μπαίνει
απ' τ' ανοιγμένο παραθύρι·
κι ήρθαν οι γύφτοι που ξεπέσαν
κι οι αρρίζωτοι ψευτορριζώσαν,
και συγγενέψαν με τους ξένους,
με τους αλλόφυλους ταιριάσαν,
κι οι ξένοι δεν τους αγαπήσαν,
τους αρνηθήκαν και οι δικοί τους,
και τους μισήσανε πιο απ' όλους,
το αίμα τους, οι άλλοι οι γύφτοι,
κι ήρθαν οι καταφρονεμένοι
κι αυτών των καταφρονεμένων.
Κι είναι οι καλύβες τους πιο έρμες
κι απ' τα ρημάδια τα καμένα,
κι εκείνοι πιο δυστυχισμένοι,
γιατί τους διώχνει και το σπίτι,

και δεν τους θέλει ούτε κι ο δρόμος·
γιατί κι η Λευτεριά η θεότη,
πόχει τη δύναμη και κάνει
και την κακία ακόμα θεία,
τους έλειψε κι η λευτεριά,
στο μολεμένο αέρα μέσα,
στις πολιτείες και στα χωριά.
Μπάσταρδοι, ψεύτες, κλέφτες, πόρνοι·
κι είναι η κακία τους χωρίς
φωτιά κι ανάστημα κι αέρα,
για χριστιανοί, για τούρκοι, για άθεοι,
και ζουν εδώ και ζουν εκεί,
και παραδέρνουν πάντα, γύφτοι
καθιστικοί.

Και νά και οι γύφτοι, στερνολείψανα
μιας αρχοντιάς πόχει πεθάνει·
και ξεχωρίζουν απ' τον άλλο
γυμνό κουρελιασμένονε όχλο,
κι αστράφτουνε στον ήλιο οι όψεις τους,
λεπίδες καλοακονισμένες,
κι από τ' αλύγιστα κορμιά τους
κάποιες ματιές, κάποια σαλέματα
ξέρουν ακόμα να οδηγάν,
ξέρουν ακόμα και προστάζουν.
Και τα δασά χυτά μαλλιά τους
σκιάδια πλατύγυρα τα ισκιώνουν,
κι απάνω τους αεροσαλεύουν
τούφες φτερών, και τριζολάμπουν
μαλλινομέταξα καφτάνια,
φέρμελες φλωροκαπνισμένες·
ξέχωροι απάνω στ' άλογά τους,
κι ευγενικοί και καπετάνιοι,
και σαν ταφόπετρες φαντάζουν
τα μέτωπά τους, και θαμμένα
κάτω απ' αυτές ζωές και τύχες,
νιάτα, καιροί, μεγαλοσύνες.
Και θα μπορούσες να ξανοίξεις
με κόπο και στα πρόσωπά τους
διαλεχτό κάτι και καθάριο,
που, πριν για πάντα να βουλιάξει

στα βάθια πέλαου οργισμένου,
σπαράζει απάνου απάνου, και είναι,
στιγμή πικρότατη στερνή,
κι είναι το σπάραγμα κι ο αγώνας
για γλυτωμό που δε θα 'ρθεί.

Κι ήρθαν κι οι γύφτοι οι διαβασμένοι
κι οι σκεφτικοί κι οι βυθισμένοι
στ' αξήγητου το ξήγημα, ήρθαν,
κι ήρθαν κι οι γύφτοι οι χτυπημένοι
από την πέτρα της μελέτης,
κι οι μαντευτάδες κι οι αστρολόγοι,
κι οι γητευτές κι οι ρουχολόγοι,
κι οι ξηγητάδες των ονείρων.
Κι αυτοί που λεν, και δεν σωπαίνουν,
τα παραμύθια τα παράξενα,
τα παραμύθια τα φερμένα
κι αυτά σα μύρα και πετράδια
μέσ' απ' τις πρώτες τους πατρίδες
τις γιγαντόπλαστες που είν' όλα
άπνιχτα, ανέγγιχτα, περίσσια.
Κι εκείνοι που διηγούνται κάποιες
μαύρες θλιμμένες ιστορίες,
κι ας τις φωτίζουν φωτοκαύτες
ήλιοι παντού σκληρά χυμένοι.
Κι ήρθαν και οι γύφτοι που γνωρίζουν
των πλανητών τα κατατόπια
κι όλα τα μυστικά των άστρων,
και που μιλάνε με τ' αστέρια,
και που θωρώντας τα μαντεύουν
ζωές, αγάπες, μοίρες, χάρους.
Κι ήρθαν οι γύφτοι όσοι μερεύουν
τα φίδια με τα εφτά κεφάλια
που χίλιους θάνατους σκορπίζουν·
κι ήρθαν οι γύφτοι με τα φίδια
που τα μερεύουν και χορεύουν
και που βραχιόλια πλέκοντάς τα
σφιχταγκαλιάζονται με κείνα.
Κι ήρθαν κι οι γύφτοι που διαβάζουν
με τα σιβύλλικα τα μάτια,
τω γυναικώνε τους τα μάτια,

στα χέρια απάνου, σ' όποια χέρια,
σα σε βιβλία και σε δεφτέρια,
της Μοίρας τα κρυφά γραμμένα.
Γύφτοι σοφοί και γύφτοι μάγοι,
φτάνει να θέλανε, μπορούσαν
σε κάθε τόπο να ριζώσουν,
σε κάθε γένος να φαντάζουν,
καρδιές και γνώμες να υποτάξουν.
Δε θέλουν, τίποτε δε θέλουν,
μονάχα θέλουν να διαβαίνουν,
περήφανοι και πεισματάρηδες,
ξένοι, γυμνοί και αφορισμένοι,
με τα κοράκια, με τα σύγνεφα,
και με τους γερανούς τους περατάρηδες·
δεν είναι ανήμποροι. Είναι οι γύφτοι.

Κι ήρθαν κι οι γύφτοι, που τα κάμαν
σαν τη ζωή τους και τα σπίτια,
και τα θεμέλιωσαν απάνου
στ' αμάξια τους, κι αυτά κυλάνε,
και βόιδια σέρνουν τα ζεμένα,
κι απ' τους ελέφαντες κάτι έχουν
κι έχουνε κάτι απ' τα καράβια·
και καθώς πάνε και περνάνε
στενά, κακοτοπιές και ρούγες
τριζοβολάνε και βογγάνε·
και κάποτε μπροστά τα σπίτια,
και πίσω οι γύφτοι λαχανιάζουν,
και κείνα δείχνονται σα να 'ναι
ιερό και μέγα κάτι τι·
σαν αϊπιτάφιοι, σαν κιβωτοί.

Νά και οι τουρκόγυφτοι, οι σκηνίτες,
η αμάλαγη, η καθάρια γέννα!
Πάντα κι από παντού διαβαίνουν,
μαύρα σπαθόφτερ' αγριοπούλια
μές στα παλάτια και μέσα στα έρμα,
κι η ασύντριπτη κρατάει ψυχή τους
άσκυφτ' ολόισο το κορμί τους,
και της ψυχής τους η αγριάδα
μέσ' απ' τα μαύρα φωτερά τους

λυσομανάει, κι είν' αχαμνοί
και χεροδύναμοι, απ' ατσάλι
κι από κεντρί.
Χαρά οι χιονιές, χαρά η βροχή,
και πανηγύρι το λιοπύρι·
και πιο μεγάλο πανηγύρι,
στη γυμνή γη, καθώς σε βρίσκει
γυμνόνε ο Χάρος και σε πνίγει,
κι ο θάνατος μέσα στην τέντα,
στην ανεμόδαρτη και στη σκισμένη,
καθώς χυμάει και σε μαραίνει.

Γαντζάοι, Κατσίβελλοι, Νετότσοι,
Σίντηδες, Ρόμοι, Ζαπαράδες,
κάθε όνομα, κάθε γενιά!
Κι οι βουλγαρόγυφτοι απ' το Δούναβη,
κι οι γύφτοι απ' τη Μολδοβλαχιά,
κι από την Κύπρο κι απ' τον Καύκασο,
κι οι γύφτοι από τα Δωδεκάνησα·
κι οι μελαψοί κι οι αρκουδοτρόφοι,
κι οι ατσίγγανοι με τις μαϊμούδες,
κι οι ζουρναχειίληδες εδώ είναι
κι οι σγουρομάλληδες εδώ είναι,
κι εδώ είν' οι μπόιδες κι οι φονιάδες,
κι αυτοί που πίστη μολογάνε
κάθε λατρείας, κάθε θρησκείας,
κι είν' άπιστοι, κι είν' άθεοι, κι είναι,
ποτέ δεν είναι με κανένα,
κι απάνου απ' όλα αδιάφοροι είναι,
και κάτω απ' όλα ξεγλιστράνε,
κι απ' όλα σέρνονται πιο κάτω.
Κι αυτοί που ζούνε με τους λύκους
μέσα στα σπήλια και στις τρύπες,
άγριοι, μισόγυμνοι, έρμοι, πλάνοι,
κι έχουν τα χέρια τους καμάκια,
κι έχουν τα δόντια τους αρπάγια,
και θρέφονται με κρέατα γάτων,
με σάρκες ποντικιών και σκύλων,
κι είναι σα γύπες και σα γρύπες
κι απ' όλα ελεύτεροι, και κάποτε
κι από τα σπήλια κι απ' τις τρύπες.

Κι ήρθαν κι οι καλαθοπλέχτες,
να κι οι αλογοπραματευτάδες·
πεταλωτήδες, ξυλοκόποι,
γύφτοι ξωμάχοι και σκαφτιάδες,
γύφτοι άνεργοι και δουλευτάδες,
κι όσοι θερίζουν το χρυσάφι,
και που ποτέ δεν το ποθήσαν,
κι όσοι αγναντεύουνε των άλλων
τα χαροκόπια και τις έγνοιες
και τα φιλιά και τις αμάχες,
και τον ιδρό του φαμελίτη
και τη ντροπή που της γυναίκας
τα δροσομάγουλα πυρώνει,
και τον καπνό που από το τζάκι
το σπιτικό γλιστράει και φεύγει,
την αρχοντιά, τη φτώχεια και όλα·
και τίποτε δεν τους ξαφνίζει,
κι όλα σαν όνειρα τα βλέπουν,
και κάθε νύχτα στα τσαντήρια,
γυρνούν, κι ειν' ίδιοι, πάντα είν' ίδιοι.

Κι ήρθαν κι οι γύφτοι που δουλεύουν
το χάλκωμα και το καλάγι,
κι οι ασιγγανοι οι καλοτεχνίτες,
κι οι γύφτοι οι σφυροκόποι νά τους!
με τα πανάρχαια σύνεργά τους,
με τα διπλά τους φυσητήρια,
γύφτοι χαλκιάδες με τα σύνεργα
τα χίλια μύρια,
ξεσκαλιστάδες της φωτιάς,
κρατώντας την πάντ' αναμμένη
και σα να παίρνουν από κείνη
πάντα όση δύναμη τους μένει.

Κι ήρθαν κι οι πλάστες οι μεγάλοι
που είναι τα έργα τους από ήχο
κι από ρυθμό κι από όνειρο είναι,
κι ήρθαν κι οι γύφτοι οι λαλητάδες·
κι ήρθαν οι γύφτοι που ξεχνάνε,
κι ως και τη γλώσσα τους ξεχνάνε,

από τη μια στην άλλη χώρα,
και την αλλάζουνε κι εκείνη
καθώς αλλάζουν τα ραβδιά τους,
περπατητάδες, από το 'να
κι απ' τ' άλλο δέντρο κόβοντάς τα,
και η γλώσσα τους ποτέ δε στέκει,
μόνο κι απ' όπου κι αν περάσουν,
λόγια από κάθε λαό κλέβουν,
και στα δικά τους τα ταιριάζουν
τα ξένα λόγια, καθώς ζέβουν
τα ζα στα κάρρα τους απάνου,
που είναι μαζώματα και κείνα
της αρπαξιάς, κι είν' απ' ολούθε.
Κι ένα μονάχα δεν αρπάζουν,
κι ένα μονάχα δεν αλλάζουν,
κι ένα ο καρπός της αμοιριάς τους,
κι ένα της άκαρδης καρδιάς τους
το πλάσμα. Πλάσμα εσύ από ήχο,
πλάσμα ρυθμού και πλάσμα ονείρου,
εσ' είσαι η γλώσσα τους η μία
κι η ασάλευτη και η μυστική!
Κι ήρθαν κι οι γύφτοι οι μουσικοί.

Γύφτισσες ήρθανε ντυμένες
φανταχτερά γιορτής φουστάνια,
γύφτισσες ήρθαν και κρεμάνε
χοντρά γυαλιστερά γιορντάνια,
με κόκκινα φορέματα ήρθαν,
με κίτρινα μακριά μαντήλια·
ω λάγνα μάτια, ω κόρφοι, ω χείλια!
Κι ήρθαν ανθοστεφανωμένες
μ' όλα τα λούλουδα του Μάη,
κι άνθια κρατώντας και στα χέρια,
ντέλφια χτυπάνε και κουδούνια,
και κύκλους πλέκουν και χορεύουν
και τραγουδάν το Μάη το Μάη,
κι ανάμεσό τους αρχινάει,
ξεχωρισμένη από τις άλλες,
τρικυμισμένο ένα χορό,
λυγιέται, σέρνεται, πετάει,
κορίτσι δεκοχτώ χρονώ

στο μανιωμένο το χορό,
και του χορού βασίλισσα είναι,
κι άφρισμα, λάγγεμα, τρεμούλα,
η γυφτοπούλα, η μαγιοπούλα!

Κι ήρθαν οι γύφτισσες, οι γύφτισσες,
οι γύφτισσες που τραγουδάνε:
– Τώρα είν' η άνοιξη κι ο Μάης,
τώρα το καλοκαίρι, τώρα
κι ο ξένος βούλεται να πάει,
στον τόπο του να πάει, και τρέχει,
νύχτα σελλώνει τ' άλογό του,
νύχτα το καλλιγώνει, βάνει,
χρυσά τα πέταλα τα βάνει,
βάνει και τα καρφιά ασημένια.
Καταραμένοι κι εσείς γύφτοι,
που να γυρίσετε δεν έχετε
κανένα τόπο, και πατρίδα,
γύφτοι, καμιά δεν σας προσμένει,
ο Μάης ο μήνας σάς προσμένει,
ο Μάης ο ρήγας σάς καλεί,
ελάτε, γύφτοι από τη Δύση
και γύφτοι απ' την Ανατολή,
και μ' όλα του τα περιβόλια
σας κράζει ο Μάης ξεφαντωτής
στην τρίμερη και στη μονάκριβη
γιορτή της γύφτισσας ζωής!
Κι απ' την Κακάβα πόχει μέσα της
ανάκατα τα πολυσπόρια,
πικρό, σκληρό κι αρρωστημένο
το έρμο πιστό και το φαΐ,
κι έχει νερό απ' τη νερομάνα,
μέλι εσείς βγάλτε, βγάλτε γάλα,
βγάλτε ουρανόβροχο ένα μάνα,
κι ένα παλιό γερό κρασί,
ω γύφτοι, ω μάγοι και σοφοί,
που σας δουλεύουν οι δαιμόνοι
μες στα γητέματα, στα ξόρκια,
και μες στη Σολομωνική.
Νύχτα σελλώστε τ' άλογά σας
και καλλιγώστε τα, και πάρτε,

τ' ασήμι απ' το φεγγάρι πάρτε,
και το χρυσάφι από τ' αστέρια,
κι ελάτε πανηγυριστάδες,
οι αταίριαστοι, έρωτες και ταίρια,
τρίμερο ανάστα να χαρείτε,
και μες στ' απλόχωρο λιβάδι
πατρίδα τρίμερη να βρείτε! –

*

Κι άξαφνα πρόβαλε την τρίτη μέρα
σε χρυσοσέλλωτο άτι καβαλάρης
του Βασιλιά του Βυζαντίου μαντάτορας
Αποκρισάρης.

Ακρίτες κι ασικρίτες και σπαθήρηδες
τον τριγυρίζουν,
τα τούμπανα χτυπάν, τα βούκινα
σαλπίζουν.

Ξαφνισμ' απάντεχο, ερχομός
αγύρευτος, κι απ' άκρη σ' άκρη
στου λιβαδιού τα πλάτια και τα μάκρη
τα κοπάδια καρφώνει ο βουβαμός.

Και μέσα στη σιωπή, κι από ένα πέτρινο
πατάρι
αγούγεται το βροντολάλημα
του Αποκρισάρη:

«Γύφτοι, ο Βασιλιάς προστάζει
ο θεοφύλαχος· εμπρός!
Σώνει πιά το πλάνεμα σας,
κι ο παραδαρμός.

Σας προσμένει το μεγάλο Πενταδάχτυλο
κι οι κορφές του που λαμποκοπάνε,
και τα τρίςβαθα γκρεμά·
και του Μαλεβού τα πλάγια

τα κοκκινωπά.

Σας προσμένει η Λακοδαμονιά
για να τη μεστώσετε που είν' άδεια·
τα τραχώνια είναι για σας και τα λαγκάδια·
του Μοριά η καρδιά
σπαρταράει για σε, και της αξίζεις,
Γυφτουριά!

Σύρ' εκεί και χτίσε το Γυφτόκαστρο,
το προστάζει ο βασιλιάς:
κι αναπάψου μες στον κόρφο μιας πατρίδας
και στον ίσκιο μιας φωλιάς.

Κι όταν σε τραβάει και του πολέμου
και του χαλασμού η ορμή,
αρματώσου το σφυρί σου για το ρήγα σου
κι αποκάτω απο το νόμο με το λάβαρο
αγωνίσου ηρώισσα κι εσύ.

Για να συνεπαίρνει σε σαν πρώτα
η γητεύτρα του βιολιού σου ακαματιά
θα 'χεις μες στις πικροδάφνες τον Ευρώτα
σα σε βύθη ενός ονείρου
λαγγεμένος ν' αργοπερπατά.
Και για τα καινούργια σου τα νιώτα
θα 'χεις φυλακάτορα και σκέπη
το τετράψηλο βουνό, που μ' όλα του,
και τα πεύκα και τα χιόνια και τα βάραθρα,
μυριομάτης λαμπρομέτωπος
θα σε κυβερνάει και θα σε βλέπει...»

Μα δεν πρόφτασε το λόγο ν' αποσώσει,
και το λόγο παίρνω εγώ·
κι απ' το ψήλος άλλης πέτρας
προς τ' αδέρφια μεγαλόστομα μιλώ.

Μέσα μου ο θυμός είναι σαν όρνιο,
και σα θάλασσα είν' ο λογισμός·
δεν κρατιέται μέσα μου ένας κόσμος,
απ' των περασμένων τα όνειρα

κι από του μελλόμενου τα οράματα
μεστός κόσμος μυστικός.

*

– Γύφτε λαέ, άκουσέ με· το πρωτόσταλτο είμαι
σημάδι από την πλάση που θα 'ρθεί,
κι ύστερα κι από ποιούς καιρούς και χρόνια πόσα!
Ένας εγώ, και ζω για χίλιους.
Γύφτε λαέ, άκουσέ με, δε σου μίλησε
προφήτης σου ποτέ σαν τη δική μου γλώσσα.

Ποιός είναι αυτός που πύργους χτίζει στον αέρα
με τη φωνή του κράχτη και μοιράζει μας
βασιλικά τα κάστρα, κι άπρεπων ελπίδων
ίσκιους μπροστά στα μάτια μας σαλεύει;
Είμαστ' εμείς οι απάτριδοι κι οι αγιάτρευτοι·
γιούχα και πάντα γιούχα των πατρίδων!

Είμαστ' εμείς οι αθάνατοι απολίτιστοι·
κι οι Πολιτείες λημέρια των ακάθαρτων,
κι οι Πολιτείες ταμπούρια των κιοτήδων·
στη στρούγγα λυσομάνημα και φαγωμός
λύκων, σκυλιών, προβάτων και τσοπάνηδων.
Γιούχα και πάλε γιούχα των πατρίδων!

Η μάντρα είν' ο αφίλιωτος οχτρός μας,
την πλατωσιά του κόσμου τη στενεύει,
στριγγλόχορτα φυτρώνουν και γοργόνια
βλαστομανώντας κάτω από τον ίσκιο της·
του δολερού αναγάλλιασμα, τα μαραζώνει
τα ξεφτέρια του νου και της καρδιάς τ' αηδόνια.

Το κρίμα εκεί σκορπιός, ποτέ λιοντάρι·
και τον κακό τότε μολεύει η μάντρα
και βρέφος ο καλός που τον ποτίζει αφιόνι·
δουλεύτε τον ξανά τον κόσμο στη φωτιά,
και τα καλά του ξανανθίστε και τα κρίματα,
κτυπώντας τον, με το σφυρί και με τ' αμόνι.

Περάστε απάνω από τις μάντρες, τα μουλάρια σας

φτερώστε τα σαν τα σκουπόξυλα,
όταν οι μάγισσες τα καβαλάνε·
ο κόσμος ακομμάτιαστος και απέραντος·
όπου τελειώνουν οι στεριές,
τα πέλαγα αρχινάνε.

Όσα βουνά κι αν ανεβείτε,
απ' τις κορφές τους θ' αγναντεύτε άλλες κορφές
ψηλότερες, μιαν άλλη πλάση ξελογιάστρα·
και στη κορφή σα φτάστε την κατάψηγη,
πάλε θα καταλάβετε πως βρίσκεστε
σαν πρώτα κάτω απ' όλα τ' άστρα.

Ο Νόμος, όταν απ' τη γνώμη του σοφού
δε δίνεται σαν κάτι τι θεόσταλτο,
στραγγουλιστής και πνίχτης είναι ο νόμος·
πνοή του νόμου που τα πάντα κυβερνά,
μέσα μας είν' εμάς ο νόμος, αητομάτης·
Νόμος εμάς, νυχτόμερα και πάντα, ο δρόμος.

Ποιός είσαι που μας σπρώχνεις προς το κάρφωμα
που ανάξιους θα μας έκανε να πίνουμε,
καθώς τώρα τον πίνουμε, τον ήλιο;
Η κούπα μας κρατιέται πάντα ολόγιομη·
κι αν έχουμε πατρίδα, φτάνει αυτή ως εκεί
που φτάνει και του ήλιου το βασίλειο.

Μες στου Εφταπόταμου φυτρώσαμε
την πλάση που όλη είν' από τέρατα,
τέρατα και το φως και το σκοτάδι,
και στέκει ανάμεσό τους ο άνθρωπος
με τη ζωή που τον πλακώνει σα βραχνάς,
με τη ζωή, το στοιχειωμένο το λαγκάδι.

Με τους λωτούς και με τους κύκνους μεγαλώσαμε
με τα ζαρκάδια τρέξαμε στους κάμπους
του χιλιοποτιστή του Γάγγη,
αγάπες πλέξαμε με τους θεόρατους
ελέφαντες, προγόνοι μας βρεθήκανε
τα φίδια και οι ουρακοτάγκοι.

Εμείς γενιά του προύντζου και του σίδηρου,
σα δουλεμένοι από το χέρι του πρωτόγυφτου
πατέρα των ανθρώπων Τυμπαλκάη·
μα τήνε πότισε τη ρίζα μας
κάποιο κρυφό φαρμακι κι αζεδιάλυτο,
κι η κατάρα μάς πήρε σαν τον Κάη.

Εμείς δε γονατίσαμε σκυφοί
τα πόδια να φιλήσουμε του δυνατού,
σαν τα σκουλήκια που πατεί μας·
μα για ν' αντισταθεί με το σπαθί,
βρέθηκε σαν πολύ στοχαστική,
και σαν πολύ ονειρόπλεχτη η ψυχή μας.

Μας ταπεινώσαν όλες οι ταπεινώσες·
με την απόφαση την ήσυχη του ανέλπιδου
ρουφήσαμε όλους τους καημούς κι όλους τους τρόμους,
στη χώρα που όλες οι ζωές σα φυτρωμένες,
φτερό την κάμαμε τη ρίζα μας, και φύγαμε
μακριά στα ολάνοιχτα προς τους μεγάλους δρόμους.

Με το γλίστρημα φύγαμε των αγριόγατων,
και με της νυχτερίδας το παράδαρμα,
και με τη γληγοράδα της ακρίδας,
και με την καταφρόνια την ασώπαστη
για τις φωλιές, τα σπίτια και τα κάστρα.
Γιούχα και πάλε γιούχα της πατρίδας.

Κι από την Ίντια προς το Ιράν περάσαμε,
κι η Ταυρίδα μάς είδε να τραβήξουμε
πεζοδρόμοι με τουςπραματευτάδες,
και τα κορμιά μας αψηφήσανε δαρμούς
βουνών, στεππών και ρουμανιών και πόταμων,
χαλάζια και χαμψίνια και βορριάδες.

Στου Μισιριού τους άμμους πίο βαθιά
τ'αφήσαμε τα χνάρια μας, ξαφνίστηκε
της Αφρικής η Σφίγγα και μας βλέπει
σαν κάτι πιο δυσκολομάντευτο απ' την όψη της·
από το Νείλο ως τον Ευφράτη αστράψαμε
κι από τη Βεναρές ως το Χαλέπι.

Κι από της Τραπεζούντας το καστέλι
της Μαυροθαλασσίτισσας απλώσαμε
κατά το Δούναβη, μας πήραν τα Μπαλκάνια,
στην Πόλη τα καράβια μάς αράξανε,
κι οι θρακιώτικοι κάμποι μας δεχτήκανε
πρώτα πρώτα, δαρμένα караβάνια.

Κι αν μας έλεγες: «Γύφτοι, θα γυρίσετε
στην πρώτη σας κοιτίδα την ξεχειλιστή
απ' τη ζωή που δίχως μετρημό διαβαίνει
και σύνορα δεν έχει, ανάκατα όλα της,
απ' τα βουνά ως τα χόρτα, όλα γιγάντικα,
κι όλα ένα ξαφνισμα σα να τα δένει,

η πρώτη σας πατρίδα σάς προσμένει εκεί
να σας δώσει τη δόξα την απάντεχη
πόδωκε σε σοφούς και ηρώους, ω σκηνίτες,
θρονιά μαχαραγιαδών να σας στήσει,
και να σας προσκυνήσει λωτοστέφανους
με τους πανάγιους ασκητές και τους προφήτες.»

Και τότε θα σου κράζαμε: «Δε θέλουμε,
το πανηγύρι μη χαλάς· γιορτάζουμε
το συντριμμό των αλυσίδων,
ό,τι κι αν είναι, από διαμάντια ή από σίδερα·
οι τρανοί λυτρωμένοι είμαστ' εμείς.
Γιούχα και πάντα γιούχα των πατρίδων!»

Κι αν πέσαμε σε πέσιμο πρωτάκουστο
και σε γκρεμό κατρακυλίσαμε
που πιο βαθύ καμιά φυλή δεν είδε ως τώρα,
είναι γιατί με των καιρών το πλήρωμα
όμοια βαθύ έν' ανέβασμα μας μέλλεται
προς ύψη ουρανοφόρα.

Το γένος το μοιρόγραφο είμαστε
που θα σκοτώσει τις πατρίδες·
του κόσμου η Μάγια, η ακριβή του Βράμα,
θα υφάνει με τα χέρια της, χαρά
κι ανθρώπων και θεών, το έργο της,

το πιο ξαφνιστικό της θάμα.

Όλος ο κόσμος, ένας κόσμος, γύφτος,
σε δόξας θρόνο απάνω, πλάστης,
με το σφυρί του και με το βιολί,
της αψεγάδιαστης Ιδέας· η πλάση
σε περιβόλι του Μαγιού ένα πανηγύρι,
και μια πατρίδα η Γη.

Κι ο κόσμος θα διαλέξει κάποιον Άτλαντα
ή κάποιον Άθω να σκαλίσει απάνω του,
μεγαλοφάνταστος τεχνίτης, το άγαλμά μας·
και θ' ανατείλει στ' ουρανού τα τρίςβαθα
πρωτόφαντο άστρο ξενοχάραγο,
κι ο κόσμος θα το πει με τ' όνομά μας!»

*

Κι ακούσαν και τους δύο τους κράχτες,
τον πρώτο αδιάφορα τον είδαν,
και ξαφνιστήκαν απ' το δεύτερο
και κατι τι σα να αιστανθήκαν,
και τίποτε δεν καταλάβαν,
μονάχα αγώνας τους ταράζει,
σαν τον αγώνα, όταν ξυπνώντας,
να ξαναβρούμε πολεμάμε
κάποιο όνειρο μισοχαμένο
π' όλο το πιάνεις κι όλο φεύγει.
Και καθώς όταν παύει ο άνεμος
το δάσος να ταρακουνάει,
ξεσπάει το σύγνεφο, που πρόσμενε,
στο δάσος και το βροχοδέρνει,
έτσι όταν σώπασαν τ' αντίμαχα
τα λόγια τα ρητορεμένα,
τ' αποκρισάρη από τη μια
και τα δικά μου από την άλλη,
ξανάρχισε, άμυαλο, πολύβοο,
μες στο μαγιάτικο λιοπύρι,
το πανηγύρι της Κακάβας,
της γυφτουριάς το πανηγύρι.

ΛΟΓΟΣ Η'

ΠΡΟΦΗΤΙΚΟΣ

*Βασιλεύσουν μετά ταύτα
αναιδείς και άγνωστοί τε,
άνδρες τοίνυν και γυναίκες
μιαροί και βέβηλοί τε...
Κι απέκει έρχεται τ' αρκούδιν
ν' ανασπάση τα παλούκια,
και τον φράκτην να τον κάψη,
και τον τράφον ν' αφάνιση...
Και πάλιν έξεις, Επτάλοφε, το κράτος.*

ΧΡΗΣΜΟΣ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ

*Από το μάτι του ανάβρυσε η ζωή μιας
σκέψης πάντα νέας που τρυπάει κατάβαθα
τα Τωρινά, τα Περασμένα, τ' Αύριανά.*

SHELLEY (Ελλάδα)

Ο Προφήτης που κοιτάζει
με τα μάτια του Οραμάτου
κι ο Προφήτης που κηρύττει
με του Αύριου το στόμα,
κι από ποιά πνοή δεν ξέρω
τραβημένος, πνοή κι εκείνος,
παρατώντας τα δικά του,
τους αίτους και τα λιοντάρια,
και τ' απόκρυφα βιβλία,
πήγε κάτου απ' τη μονιά του
κι ήρθε μέσα στους ανθρώπους,
μες στον Τσίρκο τον απέραντο
το μαρμαροστυλωμένο.
Και νά ο Τσίρκος περιμένει
να γιορτάει το γιορτάσι
που γιορτάζει με το Μάη,
και ξεχείλισε και βουίζει
μέσα του της Παναγίας

και της αμαρτίας η Πόλη.
Κι ο Προφήτης μες στον Τσίρκο
χτίσματα και θάματα είδε,
τέρατα είδε γεννημένα
μάσ' απ' τα φιλιά των άδειων
και των παραστρατισμένων.
Κι είδε τα είδωλα πανώρια
βάρβαρα κι από τους τόπους
κι απ' τους χρόνους κουρσεμένα.
Και γιομίζουνε τα πλάτια,
και ξαφνίζουνε τα ύψη
στύλοι, πύργοι, θεοί κι ανθρώποι,
χίλιες μύριες ζωές, που ζούνε
και χαλκές και μαρμαρένιες
και στου ελέφαντα τη χάρη
και στ' ολάκριβο χρυσάφι
και σε κάθε τι που λάμπει
και σκληρό είναι και κρατιέται
ξένο, ασάλευτο, και που είναι
σοφία κι αίνιγμα και τέχνη.

Κι είδε πλούσιο αρχοντολόι
και βαρύ και φαντασμένο
και σαν αλυσοδεμένο
και σοφά βαλτό σε τάξη
γύρω γύρω στο ρηγάρχη
στο θεοδώρητο δεσπότη.
Και με τ' άσπρα τα σαγιά είδε
και με τα χρυσά βραχιόλια
και πορφυροβουτημένους
μάγιστρους και λογοθέτες
και του Παλατιού τους πρώτους.
Και τους χρυσαρματωμένους
τους κουβικουλάριους είδε,
και ζωστές και ρηγοπούλες,
και σαν άστρα απαλοφέγγαν.
Και τους μαγγλαβίτες είδε
γούρους με τ' απελατίκια.
Και σε μια γωνιά αλλοό πέρα,
και σαν παραπεταμένους
είδε μια φουχτιά λεβέντες

να πλευρώνουν πεζεμένοι
τ' αστρομέτωπα άλογά τους,
και στα βένετα κοντάρια
ν' ακουμπάν αφαιρεμένα
τα γιγάντικα κορμιά τους.
Και ήταν οι Ακρίτες, και ήταν
σκόρπιοι και παρατημένοι,
τρίγαλα κι απομεινάρια,
τα στερνά τα παλληκάρια.
Κι ανατρίχιασε ο Προφήτης.

Και δεν είδε να προβάλει,
μέσ' από το Τριμπουνάλι
τ' αεροκρέμαστο, την όψη
τη λειτουργική του ο Ρήγας.
Και τον είδε με τους μίμους,
και τον είδε με τους νάνους,
με του τσίρκου τους παλιάτσους,
με του τσίρκου τις καρούχες,
με του τσίρκου τους ηρώους.
Ταίρι και όλων είν' ο Ρήγας,
όλων είναι σταυραδέρφι,
κι αγωνίζεται μαζί τους,
μεθοκόπος, χαροκόπος,
μες στον Τσίρκο τον απέραντο
που γιορτάζει το μεγάλο
το μαγιάτικο γιορτάσι.
Και τον είδε απάνου στο άρμα
με του Βένετου το ντύμα
με του Πράσινου το χρώμα
κι ορθός κι έτοιμος να στέκει
για το τρέξιμο, αφρισμένος.
Κι ανατρίχιασε ο Προφήτης.

Και τους Πράσινους τους είδε
και τους Βένετους τους είδε,
και είδε το σκυλί που ξέρει
να υποτάζεται, να γλείφει,
να λυσσάει και να σπαράζει
το σκυλί το καμωμένο

κι από πίστη κι από δόλο.
Και ξεχειλισμένα τα είδε,
σκαλιά, βάρθρα και καμάρες,
θρόνους, δρόμους και σφεντόνες
από τη μπασιά του πλήθους.
Μαυρομάλλινα καμίσια
και μαλλιά κοντοκομμένα
και στεφάνια βελουδένια
και τριανταφυλλιά γιορντάνια,
και παράξενα τραγούδια
και λουλούδια και μαντήλια,
κι αεροσιένται μες στα χέρια.
Και πυκνά και λαμπυρίζουν
χεροσκούταρα και λόγγες,
και σαλεύουν και προσμένουν
δήμαρχοι και δήμοι και όχλοι
να χαρούν το πανηγύρι
τ' ανοιξιάτικο το μέγα
μες στον Τσίρκο τον απέραντο.
Κι απ' τα υψώματα του Τσίρκου
πέρα ολόβαθα καθάρια,
μ' όλα της τα περιγιάλια,
μ' όλα της τ' αραξοβόλια,
μ' όλα της τα γλαυκονήσια
την αγνάντεψε μακριάθε
πρωϊνή, μαγιάτικη, όλη,
κι έξω απ' όλα, απάνω απ' όλα,
και σαν όραμα, τη θεία
θάλασσα, την Αφροδίτη
των γιαλών, την Προποντίδα.
Κι ανατρίχιασε ο Προφήτης.

Και τον Πύργο το φωσφόρο
που βιγλάτορας φυλάει,
κι αγναντεύει, και είν' Ακρίτας
και είν' ολόμπροστα, απ' τα ύψη
του βασιλικού αγιασμένου
Παλατιού, τον είδε ξάφνου
—κι ανατρίχιασε ο Προφήτης—
να φλογίζεται, ν' ανάφτει,
τις φωτιές του όλες ν' ανάφτει,

ν' ανεβαίνουν οι φωτιές του,
να τινάζονται, να τρέμουν,
και στον ήλιο να φαντάζουν,
μαύρες γλώσσες να φαντάζουν·
και είναι γλώσσες που μιλάνε,
και είναι γλώσσες που μηνάνε
πως το πάτησε το χώμα
των Ελλήνων, και πως μπήκε
και τραβάει μπροστά και φτάνει
και την Πόλη φοβερίζει
πάντα οχτρός κι από αιώνες,
ο πιστός του Μωχαμέτη,
του Κυρίου θυμός, η μοίρα
και η κατάρα των Ελλήνων.
Στ' άρματα! Στ' άρματα! ο Τούρκος!

Και είδε το μαντατοφόρο
Λογοθέτη του πολέμου
κι άκουσε το μήνυμά του:
«Βασιλιά κι αφέντη! Ανάψαν
όλοι οι Φάροι οι μηνυτάδες,
απ' του Μυσικού του Ολύμπου
τις κορφές ως εδώ πέρα
στη Χρυσόπολη αποπάνου
στ' άγιου Αξέντιου μπρος τη ράχη.
Νά κι ο Πύργος ο φωσφόρος
απ' το μέγα το Παλάτι!
Μπήκε οχτρός και μας πατάει.
Καρτερούμε, η προσταγή σου.
Κόφτε τη γιορτή, τον τσίρκο
κλείστε, τ' άρματα κρεμάστε
τα βασιλικά στην πόρτα
της Χαλκής, σπαθί, σκουτάρι,
και λουρίκι, του πολέμου
δος το μήνυμα, ρηγάρχη!
Στ' άρματα! Στ' άρματα! ο Τούρκος!»

Κι αποκρίθηκε απόκοτα ο ρηγάρχης·
«Λογοθέτη λούφαξε κιοτή,
τίποτε δε δύνεται να κλείσει
την ορμή μου, τη χαρά μου, τη γιορτή.

Θέλω ως άρχισα το δρόμο να τον τρέξω
πέρα ως πέρα αρματηλάτης νικητής·
τη χρυσή την αλυσίδα ποιός θα κόψει
της ορμής μου, της χαράς μου, της γιορτής;

Μήτε Τούρκος, μήτε δαίμονας θα φτάσει
μήτε πόλεμος, μήδε σεισμός κανείς·
του πολέμου εδώ είν' οι κάμποι, αγωνιστάδες
της ορμής μου, της χαράς μου, της γιορτής.

Σκάφτουν τ' άλογα το χώμα και τ' αμάξια
βογγοτριίζουν ζωντανά·
και ο λαός μου καρτεράει να στεφανώσει
της γιορτής μου την ορμή και τη χαρά.

Του πολέμου τις φωτιές σβήστε τις όλες,
και συντρίψτε κάθε φάρο ενοχλητή,
και γκρεμίστε όλους τους Πύργους τους φωσφόρους.
Μόνα ορθά, η χαρά κι η ορμή μου και η γιορτή.

Εμπρός τ' άρματα κι εμπρός οι αρματοδρόμοι,
κι ετοιμάστε το γλυκόπιτο κρασί,
κι αλαλάζοντας, λαοί μου, υμνολογείστε
της γιορτής μου τη χαρά και την ορμή!»

Κι έσβησε η φωτιά η μηνύτρα,
και γκαπ! γκοπ! ρημάδι ο Πύργος
κι αντιβρόντησε κι ο Τσίρκος
και οι καρούχες ξεκινήσαν,
και μπροστά κι απ' όλους πρώτος
και ροδοστεφανωμένος
ο ρηγάρχης ο μονάρχης
για τη νίκη αρματοδρόμος.
Και αργοαπλώθη στον αέρα
και τον άκουσε ο Προφήτης
τον πασίχαρο τον ύμνο
κι απ' του Πράσινου το στόμα
κι απ' του Βένετου το στόμα.

ΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΒΕΝΕΤΟΙ

Κοίτα την Άνοιξη και πάλε
όμορφα που ροδοχαράζει!
Χαρά και υγεία κι ευτυχία
του κόσμου φέρνει, αντραγαθίες
θεοδώρητες και νίκες δίνει
του Βασιλιά σου, Ρωμοσύνη!

Γιομάτη από τη ζωγραφιά σου
κι η Ανατολή, μεστή και η Δύση,
χάρηκε ο Δούναβης μ' εσένα,
και σε λαχτάρισε και ο Κύδνος
κι εγώ μονάχα από τη φήμη
κι από το λόγο σε γνωρίζω.
Μην είσαι αδικητής, και στάσου
για να χορτάσω την ειδή σου
την ομορφιά σου ν' απολάψω.

Καρτέρα με, πια οχτρούς δεν έχεις,
σκλάβοι σου οι βάρβαροι απ' τη Δύση,
κι απ' την Ανατολή τα έθνη.
Στάσου τα πόδια σου να πλύνω,
στάσου να νίψω σου τα χέρια,
στάσου τη σάρκα σου να λούσω.
Κι είναι πανώρια σου τα πόδια,
τα χέρια σου είναι ματωμένα,
κι έπαθε η σάρκα σου για μένα.

Είμαι όμορφη, κι εξουσιάζω
τις χώρες όλες, ωραίος είσαι
κι από τα Κράτη απάνω στέκεις.
Έλα τις δυο τις ομορφιές μας
ταιριάζοντας να τις χαρούμε.
Πόλη δε θά 'βρεις από μένα
λαμπρότερη στην Οικουμένη,
άλλο δε θά 'βρω στη ζωή μου
ρήγα λαμπρότερο από σένα.
Με βάφτισες τη νέα σου Ρώμη
σε θάλασσες αγαθοσύνης,
σε βρύσες μ' έλουσες τροπαίων,

ρόγες και κούρσα χόρτασές με,
απάνου απ' το κεφάλι μου όλες
μού ανέβασες εσύ τις νίκες.
Ο Σκύθης σκύβει ομπρός μου, ο Πέρσης
λυγίζεται και προσκυνά με.

Το σιδεροπούκαμισό σου
και τη στολή της μάχης βγάλ' τα,
ντύσου το φόρεμα που πρέπει
του νικητή, το σκαραμάγκι
το ροδαρό, με τ' ατλαζένια
τ' ανθόκλαδα και τα διαμάντια.
Ξεκαβαλίκεψε, ήλιε Ρήγα,
ν' αναπαυτεί και τ' άλογό σου,
στην Πόλη σου δος το το φως σου,
σύμμετρα μοίρασε το φως σου,
μην τυφλωθούμε από το φως σου!

*

Κι ο ύμνος ο βενετοπράσινος
πριν καλά να ξεψυχίσει,
ξέσπασε άλλος μαύρος ύμνος,
από τη γωνιά, αλλού πέρα,
καθώς πάει και σπάει το κύμα,
το παιδί της τρικυμίας.
Και δεν ήταν ύμνος, ήταν
μοιρολόι κι ήταν κατάρα·
κι η κατάρα απ' τους Ακρίτες.
Κι ανατρίχιασε ο Προφήτης.

ΟΙ ΑΚΡΙΤΕΣ

Δίχως αυτιά και δίχως μάτια,
κολάκων όχλοι, αλιά σ' εσάς!
Πλάνταξε στόμα που παινεύεις
και πόδι που χοροπηδάς.

Μεθύσι ανάξιο σέρνει τα όλα
στα θέατρα και στα καπηλιά,
την παλλακίδα Πολιτεία,
το γλεντοκόπο Βασιλιά.

Και μπλέκονται μέσα στα γκέμια
του κορωνάτου του αμαξά
και πέφτουν τ' ακριβά και τ' άγια.
Πλακώνει, πλάκωσ' η Αραπιά!

Μας έζωσε ο Καραμανίτης,
του κόσμου ο ξεθεμελιωτής,
και των εθνών ο καταλύτης
και της Ασίας ο νικητής.

Κι οι Ακρίτες μπαίγνια των παλιάτσων,
και ψωριασμένα απορριχτά
τ' αργυροκάμωτα κοντάρια,
τα χρυσοσέλλωτα φαριά.

Του Ακρίτα πύρινα ξεφτέρια,
από τον Ταύρο ως τα νησιά,
σβήσαν οι Φάροι αράδα αράδα
κι απ' τα στενά κι απ' τα βουνά.

Ένας κοντά απ' τον άλλο σβήσαν,
στρατιώτες, βάρδιες, μηνυτές,
δρακόντοι κράχτες του πολέμου
άγρυπνοι οι φάροι και οι φωτιές.

Κι όλα τα χέρια είναι παρμένα,
κι όλα τα μάτια είναι κλειστά·
στερνή φωτιά άναψε· τη σβήνει
το πρόστασμά σου, βασιλιά!

Κι οι Νικηφόροι αυτοκράτοροι
κι οι Τσιμισκήδες οι γοργοί
και οι κένταυροι Βουργαροφάγοι
καπνοί και σύγνεφα και αφροί.

Και νά! λαγόκαρδοι αφεντάδες

και θηλυκοί και οκνοί και αργοί!
Στον Τσίρκο μέσα οι χαροκόποι,
και στο ναό οι πορνοβοσκοί!

Τον πόλεμο που ξάφνου ανάφτει
ξολοθρευτής και λυτρωτής
πια δε μηνάνε κρεμασμένα
στην πόρτα απάνου της Χαλκής,

πια δεν κρεμιούνται σαν και πρώτα
και δε βροντάν αστραφτερά
Σπαθί, Σκουτάρι και Λουρίκι,
τα όπλα τα βασιλικά.

Και στα περίγυρα του Ευφράτη
ωμέ, στεφάνι της αντρείας,
ωμέ της τόλμης το κεφάλι,
το ρόδο της Καππαδοκιάς!

Ο μέγας Διγενής ο Ακρίτας
στα ξέστρωτα, τα σκοτεινά
σφαλίστηκε απ' το Χάρο, πάει
της Ρωμιοσύνης η καρδιά!

Πάει, που τον είχες, Ρωμιοσύνη,
κι απ' τα θρονιά τα ρηγικά
πιο απάνου, απάνου απ' τα παλάτια,
στους βασιλιάδες βασιλιά.

Και πάει κι ο Πύργος του υψωμένος
πέρα στου Ευφράτη τα νερά,
της Ρωμιοσύνης η κορώνα
και η σκέπη και η φεγγοβολιά.

Κάτου τετράγωνος ο Πύργος,
απάνου οχτάγωνος χτιστός,
Πύργος γιομάτος πολεμιστρες,
Πύργος παράθυρα μεστός.

Κι έβλεπε προς τη Βαβυλώνα
κι αγνάντευε όλη τη Συριά

και είχε κορφή που δεν της λιώνει
φέγγος το χιόνι από μακριά.

Ταύροι και Αντίταυροι μπροστά του
και Λίβανοι γονατιστοί,
με τα Βαγδάτια τους καλίφες
και με τα κάστρα τους Ταρσοί.

Κι εμείς οι Ακρίτες σου κι οι Ακρίτες,
φουρτούνες του θυμού σου εμείς,
ξαφνίσματα κι άδεια στολίδια
μιας φαύλης άμοιαστης γιορτής.

Κι εμείς οι Ακρίτες του κι οι Ακρίτες,
άθλια συρμένοι, ω τι ντροπή!
πορτοφυλάκοι ανάξιου ρήγα,
σαν απ' οχτρόν εκδικητή.

Παιδιών περίγελα και μπαίγνια!
Που είστε, ποτάμια, λαγκαδιές,
χωσιές και κούρσα και σεφέρια,
κλεισούρες, άκρες και κορφές!

Πάει κι ο στερνός ο Φάρος πάει,
φώτα και μάτια όλα σβηστά,
χύθηκε η νύχτα. Αφορισμένοι!
Πλακώνει, πλάκωσε η Τουρκιά!

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ

Μες στις παινεμένες χώρες, Χώρα
παινεμένη, θά 'ρθει κι η ώρα,
και θα πέσεις, κι από σέν' απάνου η Φήμη
το στερνό το σάλπισμά της θα σαλπίσει
σε βοριά κι ανατολή, νοτιά και δύση.
Πάει το ψήλος σου, το χτίσμα σου συντρίμι.
Θά 'ρθει κι η ώρα· εσένα ήταν ο δρόμος
σε βοριά κι ανατολή, νοτιά και δύση,
σαν το δρόμο του ήλιου· γέρνεις· όμως
το πρωί για σε δε θα γυρίσει.

Και θα σβήσεις καθώς σβήνουνε λιβάδια
από μάισσες φυτρωμένα με γητειές·
πιο αλαφρά του περασμού σου τα σημάδια
κι από τις δροσοσταλαματιές·
θα σε κλαίν' τα κλαυποπούλια στ' αγνά βράδια
και στα μνήματα οι κλωνόγυρτες ιτιές.

Και την έκοβε του οχτρού σου την ορμή
της χυτής σου της φωτιάς το θάμα·
και στο κάστρο σου σπρωγμέν' η Ανατολή
λυσομόναε με τη Δύση αντάμα.
Και κρατούσες των αρμάτων την πλημμύρα,
κι ορθός κι άσειστος της δύναμής σου ο κάβος·
λυγισμένοι ομπρός σου
νά κι ο Τούρκος, νά κι ο Φράγκος, νά κι ο Σλάβος.
Στη χυτή σου τη φωτιά, ω! τι μοίρα!
καιρούς κι αιώνες έκαιες τον οχτρό σου·
στη χυτή σου τη φωτιά, ω! τι μοιρα!
μόνη σου θα πέσεις να καείς,
τρισαπελπισμένη της ζωής.

Και χορό τριγύρω σου θα στήσουν
με βιολιά και με ζουρνάδες
γύφτοι, οβραίοι, αράπηδες, πασάδες,
και τα γόνατα οι τρανοί σου θα λυγίσουν,
και θα γίνουν των ραγιάδων οι ραγιάδες
και τ' αγόρια σου τ' αγνά θα τα μολέψουν
με τ' αγκάλιασμά τους οι σουλτάνοι,
και τα λείψανά σου θα τα κλέψουν
οι ζητιάνοι.

Χώρα τρισκατάρατη, απ' τα ύψη
σε ποια βύθη, χώρα αμαρτωλή!
Και κανένας να σου δώσει δε θα σκύψει
του θανάτου το στερνό φιλί.

Και το πέσιμό σου θα βροντήξει
κι ένα μοιρολόι σου θα ουρλιάσει,
και το μοιρολόι σου θα το πνίξει
από πάνω σου αλαλάζοντας μια πλάση.

Μια καινούργια πλάση, μια γεννήτρα
θα φουντώσει απ' τα χαλάσματά σου,
κάθε δύναμης και χάρης σου απαρνήτρα,
διαλαλήτρα μοναχά της ασκημιάς σου.
Πλάση αταίριαστη μ' εσέ και ξένη,
κι ας την έχεις με το γάλα σου ποτίσει
την πατάει τη στέρφα γη σου και διαβαίνει,
κι όπου πάτησε αναβρύζει και μια βρύση.

Κι η Ψυχή σου, ω Πολιτεία,
κολασμένη από την αμαρτία,
νεκρή αφήνοντας εσένα
θα πλανιέται κυνηγώντας άλλη γέννα.
Σάμπως νά είναι πουλημένη σε δαιμόνους,
θα σπαράζει και θα πλέει μες στα σκοτάδια,
και ίσκιος θα είναι μέσα στ' άδεια,
μες στην άβυσσο μια βάρκα
κι ο ίσκιος ύστερα θα παίρνει σάρκα
κι η βάρκα ύστερα θα φτάνει
σε ξεσκεπάστο ανεμόδαρτο λιμάνι.
Και θα ζεις ξανά στους τόπους και στους χρόνους
και στις ιστορίες των εθνών
και στους κύκλους των αιώνων
θα μαυρολογάς, των ξεπεσμών
ω Ψυχή, και των αδόξαστων αγώνων.
Κι η Ψυχή σου, Πολιτεία καταραμένη,
δε θα βρει ν' αναπαυτεί
του Κακού τη σκάλα από σκαλί
σε σκαλί θα τήνε κατεβαίνει,
κι όπου πάει κι όπου σταθεί,
σε κορμί χειρότερο θα μπαίνει.

Και θα ρθει μια μέρα, μαύρη μέρα!
Και η ψυχή σου, ω Πολιτεία,
θα κατασταλάξει πέρα, πέρα
στην καμαρωμένη Γη,
στου ήλιου τη χαρά, στ' Απρίλη τον αέρα.
Και στο φως θα βγει,
και ξαφνίζοντας τον ήλιο,
σα θρεμμένο απ' το δικό σου αίμα,
ένα γέλιο, ένα παράλλαμα, ένα ψέμα,

ένα κλάμα, ένα ΒΑΣΙΛΕΙΟ.

Ο δικέφαλος αητός σου νά! μακριά
μακριά πέταξε με τ' άξια και με τ' άγια
και θα ισκιώσουν τα τετράπλατα φτερά
λαούς άλλους, κορφές άλλες, άλλα πλάγια.
Προς τη Δύση και προς το Βοριά
την κορώνα φέρνει, και κρατά
–και τα νύχια του είν' αρπάγια–
και τη δόξα και τη δύναμη κρατά
και το γέλιο, και το ψέμα το Βασίλειο
που γεννήθηκε από σένα μες στον ήλιο,
κοίτα, Θεέ! θα σέρνεται μπροστά
σα μπαλσαμωμένη κουκουβάγια.
Μ' όλα σου θα ζει τα χαμηλά,
με καμιά σου δε θα ζει μεγαλοσύνη,
κι οι προφήτες που θα προσκυνά,
νάνοι και αρλεκίνοι.
Και σοφοί του και κριτάδες
του άδειου λόγου οι τροπαιούχοι,
καί διαφεντευτάδες
κυβερνήτες του οι ευνούχοι.

Και θα φύγεις κι απ' το σάπιο το κορμί,
ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα,
και δε θά 'βρει το κορμί μια σπιθαμή
μες στη γη για να την κάμει μνήμα,
κι άθαφτο θα μείνει το ψοφίμι,
να το φάνε τα σκυλιά και τα ερπετά,
κι ο Καιρός μέσα στους γύρους του τη μνήμη
κάποιου σκέλεθρου πανάθλιου θα βαστά.

Όσο να σε λυπηθεί
της αγάπης ο Θεός,
και να ξημερώσει μίαν αυγή,
και να σε καλέσει ο λυτρωμός,
ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα!
Και θ' ακούσεις τη φωνή του λυτρωτή,
θα γθυθείς της αμαρτίας το ντύμα,
και ξανά κυβερνημένη κι αλαφρή,
θα σαλέψεις σαν τη χλόη, σαν το πουλί,

σαν τον κόρφο το γυναικείο, σαν το κύμα,
και μην έχοντας πιο κάτω άλλο σκαλί
να κατακυλήσεις πιο βαθιά
στου Κακού τη σκάλα, –
για τ' ανέβασμα ξανά που σε καλεί
θα αιστανθείς να σου φυτρώσουν, ω χαρά!
τα φτερά,
τα φτερά τα πρωτινά σου τα μεγάλα!

ΛΟΓΟΣ Θ'

ΤΟ ΒΙΟΛΙ

Αστραψε φως και γνώρισεν ο νιος τον εαυτό του.

ΣΟΛΩΜΟΣ (Πόρφυρας)

*Τα χέρια τους αναποδογύρισαν το φόρεμα σου,
που η λαμπυράδα του ερέθιζε τη μανία τους. Με
την ίδια σου την πορφύρα σ' εξευτέλισαν, το
δοξασμένο και σε καταδίκασαν, τον αφέντη.*

V. HUGO (Οι από μέσα μας φωνές)

*Σε κάθε παιδί, σε κάθε αυγή, ξανανιώνει η ίδια
φαντασία.*

LENAU (Φάουστος)

Και νύχτα μέρα ο λογισμός
φουρτούνιαζε μέσα μου τέτοιος:

Γύφτο οι αλλόφυλοι με κρίζουν,
κι οι γύφτοι αλλόφυλο με λένε,
κι οι δουλευτάδες ακαμάτη,
και οι σπλαχνικές καρδιές με κλαίνε,
κι οι χαροκόποι δε με θέλουν,
και μ' είπαν οι γεροί σακάτη,
παλιάτσο με είπε και ο σακάτης
κι οι ονειροπλέχτες με κοιτάζουν
πάντα με ξαφνισμένο μάτι,
σαν όνειρο άπρεπο και ξένο,
καθώς διαβαίνω,
και τα στοιχειά καταφρονάνε
τη σάρκα μου, και σα στοιχειό
με τρέμουν οι άνθρωποι, και κάνω,
και να σταυροκοπιούνται κάνω
τον άθεο και το χριστιανό.

Κι αν είμ' εγώ σαν ένα δέντρο,

και στα κλαδιά μου κελαηδάνε
χιλιόχρωμα χίλια πουλάκια
χίλια τραγούδια στα κλαδιά μου,
κούφιος εμένα είν' ο κορμός μου,
στήσανε μέσα του κονάκι
φρόνοι, μαμούδια, σερπετά,
και στην κορφή μου είν' η δροσιά
κι είναι στη ρίζα μου φαρμάκι.
Και κανενός ακουμπιστήρι,
σκέπη δεν είμαι κανενός,
στην όψη μου είν' ο ουρανός
κι η κόλαση μες στο βυθό μου,
στη μέση υψώνομαι του δρόμου,
και μπόδισμα και σκιάχτρο εγώ είμαι
τι αργείς, ω πέλεκα, τι αργείς;
Δεν είμαι δέντρο, είμαι κουφάρι,
είμαι η μονιά του σάπιου, η τρύπα
του γλιστερού, χτύπα με, χτύπα,
τι αργείς, ω πέλεκα, τι αργείς;
Δε φύτρωσε, όχι, εμένα, εμένα
με τίναξε μια μαύρη γης! –

Κι εκεί που τέτοιοι λογισμοί
το νου μου εμένα φουρτουνιάζαν,
μιαν απριλιάτικην αυγή
στο βαθυπράσινο λαγκάδι,
σε μια σπηλιά καταμπροστά,
κάτι αγναντεύω κατά γης
μισοθαμμένο μες στο χώμα,
και που ξεμύτιζε απ' το χώμα,
σαν κλώνος μέσα από το χώμα,
και σάμπως να 'θελε και πάλι,
σκεπάζοντάς το, να το θάψει,
το 'σφιγγε το περιπλοκάδι,
και στο γαλάζιο αχνοσκοτάδι
πρωί πρωί
το 'βλεπες πότε σα χεράκι,
πότε σαν ένα μαυροκόκκινο
λαβωμένο πουλί.

Σκύβω και βρίσκω ένα βιολί.

Κι ήτανε το βιολί του Γέρου
τ' ασκητευτή κληρονομιά.
Το ήυρα στην έρμη τη σπηλιά του
καταμπροστά.

Ο ερημίτης γέρος το 'χε,
σαν τον κράταγε η σπηλιά
με τους βράχους, με τ' αγρίμια,
και με τα στοιχειά.

Ζούσε, και όλος μια μελέτη,
μια γαλήνη, ένας ρυθμός
στο πλευρό του παραστάτης
πάντα ένας αητός.

Τον αγνάντευες, και τέτοια
σου ξυπνούσε συλλογή.
– Μην υπάρχουν; Μη δεν είναι
όνειρα κι οι θεοί; –

Κι ό,τι αν ήσουν, τούρκος, γύφτος,
άγιος, ήρωας, ληστής,
έκανες να γονατίσεις,
να προσευχηθείς.

Το 'χε ο γέρος ο ερημίτης,
στη σπηλιά σα ζούσε εκεί,
άγγιχτο, άμοιαστο και ξένο
στα βιολιά βιολί.

Το 'γγιζε πότε και πότε,
χρόνια διάβηκαν πολλά,
κι οι άλλοι γέροι μολογάνε
πως καμιά φορά

το λαγκάδι αντιλαλούσε
από θεία μια μουσική,
σα να σμίζανε της πλάσης
οι λογής κρουνοί

και γινήκαν ένα στόμα,
μια καρδιά, για να τα πουν
όσα εδώ καρδιές δεν ξέρουν,
χείλια δε λαλούν.

Κι όσο πήγαινε απλωνόταν
τ' άγιο παίξιμο πιο αριά
όσο που έσβησε για πάντα
μες στη λαγκαδιά.

Γιατί ο γέρος ο ερημίτης,
όσο πήγαινε κι αυτός
όλο ανέβαινε προς κάποιο
υπερκόσμιο φως,

όσο που τα δυό του χέρια
του απομείναν καρφωτά
τεντωμένα προς τη δέηση,
και ποτέ του πια

δεν τα σάλεψε τα χέρια,
και για χρεία καμιά, καμιά·
κι όλα σα να μαρμαρώσαν
μέσα στη σπηλιά.

Χάθηκε ύστερα κι ο γέρος,
—μα δεν ξέρω πώς και πού—
κι αν ο θάνατος τον πήρε,
κι αν υψώθη αλλού.

Στο πλευρό του ο παραστάτης,
πάει, φτερούγισε κι ο αητός·
και σε μένα του βιολιού του
πέφτει ο θησαυρός.

*

Χτύπα, δοξάρι μου, και χτίζε,
ο κόσμος γίνεται από μένα
μέσα στα χέρια μου τα δυο.

Ω γέννα, ω γέννα!
Ο λόγος μήτε, το τραγούδι
μήτε, αναβρύσματα απ' το στόμα.
Βιολί μου, υπάρχουν εσύ μόνο,
και μια είν' η γλώσσα, κι ο ήχος σου είναι,
κι ένας ο πλάστης, και είμ' εγώ,
κι ο λόγος που θαματουργεί
κι ο λόγος είναι η μουσική!

Κι αν είμαι δέντρο, είμ' ένα δέντρο
από χορδή και μουσική,
και τίποτ' άλλο· κι ένας ήχος
και μια πνοή κι ένα τραγούδι
μέσα μου ζει.

Ω γνώμη, ω έγνοια, ω λογισμέ,
σας έστρωσα να κοιμηθείτε
κι αξύπνητα μέσα σ' εμέ·
μια στάχτη μέσα μου γενεείτε·
η έγνοια, η γνώμη, ο λογισμός,
κόσμος νεκρός.

Και ρίζου, σα σπαθί, δοξάρι,
προς την τετράδιπλη χορδή,
και χτύπα την και σπάραξέ την,
η αρμονία να γεννηθεί.

Γιατί κι ο κόσμος ο βαθύς
γεννιέται πάντα από 'να πάλεμα
σα δοξαριού με μια χορδή·
κι ό,τι είν' ωραίο κι ό,τι μεγάλο
στέκει εδώ πέρα,
μέσα στη λύσσα ενός πολέμου
δουλεύεται, κι έχει πατέρα
το νικητή.

Έρθαν οι γύφτοι οι μουσικοί,
φωλιάσαν όλοι στην ψυχή μου·
και καθώς κόβεις από δω
και καθώς κόβεις από κει
τη χλόη, το φύλλο, τον ανθό

και ταιριαστά κι απ' όλα πλέκεις
μέγα σφιχτόδετο στεφάνι,
δόξα της τέχνης του ανθοπλέχτη,
έτσι απ' τους γύρω μου τους ήχους
κι απ' τα τραγούδια της φυλής
έπλεξ' απάνου στο βιολί μου
τη μουσική μου,
και σαν εμένα άλλος κανείς.

Κι όσο γρικούσαν οι άλλοι γύφτοι
τραγούδια και ήχους και παιξίματα
μισά δειλά και σκόρπια και άπλερα
απ' τα βιολιά κι απ' τα λαλούμενα
του κάθε μουσικού τού γύφτου,
μεθούσαν και χαροκοπούσανε
με κείνα, και με κείνα ζούσαν
και τα ρουφούσαν.

Μα σαν ακούσαν από μένα
στ' όργανο το προφητικό
τα νέα παιξίματα ανθισμένα,
ανταριαστήκανε κι ανάψαν
από έναν άσβηστο θυμό!

Γυναίκες, άντρες, νέοι και γέροι
(κι ο βιολιτζής εγώ σκυμμένος
έπαιζα κι έπαιζα, το χέρι
με το δοξάρι αρματωμένο
περνούσε κι έκαιε και πετούσε
κι έδερνε, σύντριβε κι ανάσταινε
κι έπλαθε κι έφεγγε, και βλάσταινε
μες στην τετράδιπλη χορδή
τ' άυλο λουλούδι το γαλάζιο,
κι ήταν ακέρια εκεί η ψυχή μου,
κι ήταν ακέρια εκεί η φυλή·
και κελαηδούσε το βιολί).

Γυναίκες, άντρες, νέοι και γέροι,
μακριά από κείνο γοργοφεύγαν,
και μήτε να το ξανακούσουν,
και τα σφραγίζανε τ' αυτιά τους,
και τράβαγαν τα μάγουλά τους,

και καταριόνταν τον τεχνίτη,
το βιολιστή πετροβολούσαν,
και με τον άμυαλο γελούσαν,
και με τον άσεβο φρενιάζαν.
Κι ο ένας του άλλου τέτοια κράζαν:
«Ποιος είν' αυτός με το βιολί
που δεν ευφραίνει την καρδιά μας,
κι ανάφτει μες στα σωθικά μας
το ξάφνισμα με την οργή;
Ποιος πονηρός με χέρι ακάθαυτο,
ξυπνώντας το βιολί, μιλεί,
κι όσα κοιτάμε δεν τα βλέπει,
κι όσα κρατάμε δεν κρατεί,
κι όπου χαρές και πανηγύρια
μπροστά μας βρίσκεται ο βραχνάς,
κι είναι του γένους μας προδότης
κι είναι της χάρης μας φονιάς;
Σε γύφτικο βιολί κανένα
δε γέννησε δοξάρι γύφτου
ποτέ ως την ώρα μουσική
καθώς ετούτη, μουσική
πρωτάρα, ανόητη και κακή!»

Και τα παιδάκια μοναχά,
ω τα παιδάκια, την ατάραχη
γιομίζαν ερημιά μου αυτά,
και τηνε κάναν κόσμο αφέντη.
Γιατί και πάντα το βιολί μου
τα ξάφνιζε και τα μαγνήτιζε.
Και τρέχαν και με τριγυρίζαν,
και τα μεγάλα τους τα μάτια,
που πάντα μέσα τους πλανιέται
στοχαστικό ένα μυστικό,
τα παρασταίναν άφραστα όλα,
το ρώτημα, το θαμπωμό,
κι απάνου απ' όλα τη χαρά τους,
και χαίρονταν απ' το βιολί μου,
τ' αφορισμένο το βιολί,
και σα να μου έστελνε από βάθη
καιρού μελλόμενου φιλιά,
με τα τρισεύγενα παιδιά,

η φυλή.

Το παίξιμό μου συνοδεύαν
με τα μεγάλα τους τα μάτια,
και δε γνωρίζω κι από πού
τάχα να στάλαζε πιο πλούσια,
πιο αγνή της μουσικής η βρύση;
Απ' του προσώπου τους τα φέγγη;
Από τα σπλάχνα του βιολιού;

Χάιρετε, κλειστά λουλούδια
της πρωτόβγαλτης αυγής!
Ω! το ασκόρπιστο το μύρο
μέσα το φυλάτε εσείς!

Μάτια εσείς που όλο ρωτάτε,
ω αφανέρωτα φτερά,
ονειρόθρεφτα κορμάκια,
μεταξόμαλλα παιδιά!

Μέσα και στη γύμνια, ζείτε
σα να αιστάνεστε παντού
κάποιο χαίδιο στα μαλλιά σας
μαλακότατου χεριού.

Και τ' ολόγιομο φεγγάρι
στο χεράκι τ' απλωτό
να το κλείσετε ζητάτε,
μικραδέρφι σας κι αυτό.

Και το κίτρινο το φύλλο
που στα πόδια σας εμπρός
δέρνεται τριζοβολώντας
για σας είναι θησαυρός.

Με του δέντρου τη γαλήνη,
μ' ένα τρέξιμο αλαφιών,
ανταμώνετε τη λάμψη
κάποιων ουρανών.

Ω χαμοανθισμένη χλώρη,

των μανάδων ω ουρανοί,
ω που υπάρχουνε σα νά ειστε
πάντα πιο σιμά στη γη,

γιατί κάποτε και πότε
πιο άσφαλτα κι απ' τον τρανό
σεις τ' ακούτε το πανώριο
και το παναρμονικό;

Τ' Αντρειωμένου εσείς τη χάρη
πήρατε, που προς τη γη
κάθε που κλιτή κρατούσε
την απίστευτη ακοή,

άκουγε της γης τα πάντα,
τα πολύ πολύ μακριά,
κι άκουγε του Κάτω Κόσμου
τα υπερκόσμια μυστικά;

ΛΟΓΟΣ Γ'

ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟΣ

*Αν είμαι Χάρος χαλαστής,
είμαι και Χάρος πλάστης.*

A. ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ
(Ποήματα)

*Μόνον εκεί που είναι τάφοι, εκεί είναι και
ανάσταση.*

NIETZSCHE (Ζαρατούστρας)

Σήμερα μεγάλο κάτι,
κάτι απάντεχο ετοιμάζεις,
κι είσαι σαν τον ήλιο εσύ όταν
απ' της θάλασσας τα σπλάχνα
πρωτοτίναχτος, κι ακόμα
δροσερός και ροδοκόκκινος,
είναι σα να στέκει ασάλευτος,
κι έτσι αδιάφορος αφήνει
κάθε μάτι να τον ψάχνει,
πριν ολόλαμπρος κι ακοίταχτος
υψωθεί, των όλων κύρης.

Σήμερα μεγάλο κάτι,
κάτι απάντεχο ετοιμάζεις,
και πριν ο ήχος να σε πάρει,
σε σαλεύει ανατριχίλα
μυστική βουβή.
Το δοξάρι μες στο χέρι μου,
μια ανυπόμονη ψυχή,
και σαν κάτι παραπάνου
κι από βέργα βασιλιά
κι από μάγισσας ραβδί.
Τι ετοιμάζεις, τι ταιριάζεις,
πλαστικό βιολί;

Σήμερα δε θα ξυπνήσεις
κάποιον που βαθιά κοιμήθη,
και στο είναι δε θα φέρεις
την αυγή καινούργιας χτίσης.
Σήμερα θα κατορθώσεις
κάτι πió πολύ·
τους αθάνατους που πέθαναν,
και τους είχα θάψει εγώ,
τους αθάνατους που πέθαναν
πας για να τους αναστήσεις,
της ανάστασης εσύ
Μουσική!

Και γι' αυτό στο κοιμητήρι
μ' έφερες και καρτερώ·
και γι' αυτό εδώ πέρα είν' όλα
φουντωμένα κι ανοιγμένα
και χαροποιά,
και ποτέ δεν είδα τέτοια
μες στα μνήματα χαρά,
και ποτέ τα κυπαρίσσια
δε μου φάνηκαν, σαν τώρα,
λιγερά κορμιά
λαχταρώντας γι' αγκαλιάσματα
νιόγαμπρων και για φιλιά.
Και είν' οι τάφοι σαν τραπέζια,
και προσμένουν να στρωθούν
πλούσια φαγοπότια απάνω τους
κι ολοτρόγυρα σε κείνα
χαροκόποι ροδοστέφανοι
να ξημερωθούν.

Κι εκεί ανάμεσα στα μνήματα,
κι οι τρεις τάφοι!
κι οι τρεις τάφοι με το μάρμαρο
και με το χρυσάφι.
Και του πρώτου είναι το μάρμαρο
σαν τη σάρκα είναι το μάρμαρο
την αιματοστάλαχτη.
Και στην πλάκα του και σ' όλα του
τα πλευρά, κι απάνου ως κάτω,

σα γραμμένη με κοντύλι,
σα γραμμένη η Γη η βασίλισσα
με το Μάη και τον Απρίλη.

Και του δεύτερου το μάρμαρο,
πράσινο· κι απάνου του,
με τα σμάλτα ιστοριστή
και με τα μαργαριτάρια,
η νεράιδα η Θάλασσα
με τα ψάρια.
Και του τρίτου άσπρο το μάρμαρο,
σαν τον κρίνο·
κι αποπάνου κι από κείνο
μιαν εικόνα από τεχνίτη
σοφού χέρια,
ο Ουρανός ο δράκοντας
με τ' αστέρια.

Και κυλάς την πρώτη πλάκα,
μουσικό βιολί μου εσύ,
κι από μέσα από τον τάφο,
νά η Αγάπη! σαν πρωτόπλαστη
ξανανθεί.
Και τη δεύτερη την πλάκα
την κυλάς, βιολί, και νά!
Νά η μητέρα, νά η Πατρίδα!
Κι ανασταίνεται, τρισέβαστη
μες στα σεβαστά.

Και κυλάς την τρίτη πλάκα,
μουσικό βιολί μου εσύ,
κι από μέσα από τον τάφο
νά οι θεοί!
Κι απ' τον τάφο ξαναβγαίνουν
οι δημιουργοί.

Περιβόλια, ανοίχτε στην Αγάπη,
και βροντήστε, κάστρα, νά η Πατρίδα!
Στυλωθείτε, των θεών βωμοί!
Και τ' αθάνατα είν' αυτά και οι κοσμοπλάστες,
κοσμοπλάστρα Μουσική!

*

Από μια πατρίδα εγώ είμαι,
κι όσο κι αν το λησμονώ,
πάω, προς μια πατρίδα πάω,
μια για πάντα να σταθώ.

Κι εγώ απ' όπου κι αν περάσω,
σ' όποια γη, σ' όποια γωνιά,
μπρος στη φύση, μες στον κόσμο,
στην ερμιά, στη συντροφιά,

ξένος πάντα με τον ξένο,
ξένος και με το δικό,
και πεζός και καβαλάρης,
κι όσο κι αν το λησμονώ,

δίχως να το θέλω, δίχως
να το γνοιάζομαι, όλα αυτά,
κάθε τόπος που διαβαίνω,
κάθε ζωή που ζω γοργά,

μέσα μου είναι μιας πατρίδας
ίσκιοι, ονείρατα, αστραπές
της απάτριδης ψυχής μου
χίλιες δυο οι πατρίδες είναι,
μύρια λόγια ρίχνοντάς μου,
που ή τα νιώθω ή δεν τα νιώθω,
τα 'χω για παρηγοριές.

Όσο ανάμεσα στους τόπους
είναι τόποι πιο ακριβοί,
και σα χέρια και σα μάτια
παίρνουν την ψυχή

όσο ακέριο, ολανθισμένο
τούτο το δεντρί
μοναχά στο χώμα τούτο

κι όχι σ' άλλο χώμα ανθεί,

όσο γίνεται απ' το μέλι
στην κυψέλη το κερί
κι όσο ζούνε μες στους φράχτες
τους στενούς τρανοί λαοί,

κι όσο αφέντες νόμοι δένουν
με δεσίματα λογής
και τ' ανθρώπου τα φτερούγια
και τα πόδια της φυλής

και στα κακοτόπια τ' άνανθα
και στους βράχους τους γυμνούς,
σάμπως μες σε περιβόλια,
σάμπως πέρα σε ουρανούς,

όσο θρέφουνε τους έρωτες
μίση, πόλεμοι, θυμοί,
και φυλάνε τους παράδεισους
η φωτιά και το σπαθί,

όσο του ήλιου και οι αχτίδες
δε ζεσταίνουν όμοια και μαζί
πολυπρόσωπη, πολύψυχη τη Γη, —
δόξα, δόξα στις Πατρίδες!

*

Κι απάνου απ' όλες τις πατρίδες
δόξα σ' εσένα, ιδεατή
κορφή, υπερούσια Πολιτεία,
της μουσικής μου κόρη εσύ!

Πίνει το γάλα σου ο πολίτης
και υπάκουος μ' εσένα ζει,
κι ελεύτερος με την ψυχή του,
κι είν' η ζωή του αρμονική.

Κορώνα εσένα είν' ο δίκιος,
μαχαίρι εσένα ο δυνατός
κάτου απ' τη σκέπη σου ο λαός σου
μαζί και ήρωας και σοφός.

Εσύ, της μουσικής μου κόρη,
και είναι γραμμένο να γενείς
κι εσύ βυζάστρα όλων των άλλων
εδώ πατρίδων κάθε γης.

'Όμοια θρεμμένη απ' της αέρινης
ουρανικής ιδέας τα στήθια
τινάζεται όλη σάρκα, όλη αίμα,
μ' ένα περπάτημα γερό μια Αλήθεια!

Των ερώτων περιβόλια,
κάστρα των πατρίδων,
των θεών βωμοί!
και τ' αθάνατα είν' αυτά και οι κοσμοπλάστες,
κοσμοπλάστρα μουσική!

*

Μου μιλήσαν οι Θεοί,
τέτοια μου είπαν:

- Μας θανάτωσες του κάκου και μας κλείσανε
βαθιοί λάκκοι
στοιχειά γίναν οι θεοί, κι οι τύραννοι
βρυκολάκοι.
- Είμαστε του ονείρου τ' ακροβλάσταρα
μες στην πλάση
η ζωή σου δεν μπορεί χωρίς εμάς
να περάσει.
- Ή αρνητής ή λατρευτής μας ή μας τρέμεις
ή μας βρίζεις,
πάντα κάτου από τους ίσκιους μας

τριγυρίζεις.

- Σ' εμάς φέρνουν όλ' οι στοχασμοί
κι όλοι οι δρόμοι,
και δειχνόμαστε σαν είδωλα, σαν πνέματα,
και σαν νόμοι.
- Μεσ στη νύχτα είμαστ' εμείς η αγρύπνια
η ταράχτρα,
κι όσα τρίζουν και σωπαίνουν κι είν' αξήγητα
κι είναι σκιάχτρα.
- Είμαστε όλα τ' αγαθά, τ' αληθινά,
και τα ωραία,
θρονιασμένα στην υπέρτατη κορφή,
στην Ιδέα.

Είμαστε κι οι αγνοί της πλάνης, του κακού
τα μαχαίρια
τραβηγμένα μεσ στη νύχτα και βαλτά
με τ' αστέρια.

'Ασοφε, σοφέ και θεοφοβούμενε,
δίγνωμε και ίσε
κι άθεε, καταπάνου μας σκοντάφτεις,
όποιος είσαι.

Και τη σκέπη που σκεπάζει μας, κανείς
δε σηκώνει,
κι όποιο χέρι κατ' αυτή θα κουνηθεί,
μαρμαρώνει.

Τα ποτάμια είμαστ' εμείς που δεν μπορείς
να περάσεις,
κι όσο πίνεις το νερό μας, πιο πολύ
θα διψάσεις.

Και σ' εμάς γυρτός την όψη σου
καθρεφτίζεις,
κι όλο τρέχουμε κι αλλάζουμε κι όλο ίδια
μας νομίζεις.

Κι αν χανόμαστε αποκάτου από τη γη
βυθισμένα,
μας τραβάει ξανά στον ήλιο ένας θνητός
σαν εσένα.

Τώρα γύρε εδώ, κι απάνου μας
καθρεφτίσου...
Σ' αεροφέρνει ίσα μ' εμάς, κι υψώνει σε, άνθρωπε,
το βιολί σου!

*

Των Θεών βωμοί,
κάστρα των Πατρίδων,
της Αγάπης περιβόλια,
ξύπνα τα τ' αθάνατα,
κοσμοπλάστρα μουσική!

Και ξυπνάς κι εσύ, ω μαγεύτρα
περδικόστηθη κυρά,
με τα λόγια προς τ' αστέρια
τα προσταχτικά.

Κι άφησες του τάφου μέσα
το κορμί τού χαλασμού
και το μήμα ήταν για σένα
πόρτα λυτρωμού.

Και μιλάς και γιγαντεύεις
και τους κόσμους ξεπερνάς,
και τ' αστέρια σου φορούνε
μια κορώνα ξωτικιάς,

και κατέχω στο πλευρό σου
τα γραφτά θνητών κι εθνών
και τ' απόκρυφα των κύκλων
και των ουρανών.

Και σου φέρνω αναστημένους
σε καθρέφτες μαγικούς
τις πεντάμορφες του κόσμου
κι όλους τους καιρούς.

Σάρκα η μουσική μου γίνεται
με την πλάστρα μας φωτιά
και γεννιούνται απ' τα φιλιά μας
τ' αψεγάδιαστα παιδιά.

Κι ο Αρχοντάθρωπος με κείνα,
στερνοπαίδι, ο λυτρωτής,
πλάσμα ακόμα πιο γιομάτο,
πλάστης πιο βαθύς.

Κι ο άνθρωπος ο βαριομοίρης
νά! υψωμένος νικητής
σε μια γη πλατιά, προφήτης
μιας πλατύτερης ψυχής.

Το χρυσάφι, το πετράδι,
και το θησαυρό,
λείψαν' άγια, τίμια ξύλα,
κάθε πρόσφορο ιερό,

κι όσα φέρνει η Δύση, ο Νότος,
η Ανατολή, ο Βοριάς,
μπρός στα πόδια σου τα ρίχνω
για να τα πατάς.

Για ένα χάιδιο σου πεθαίνω
χίλιους πεθαμούς,
το φιλί σου αξίζει, Αγάπη,
χίλιους λυτρωμούς!

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΟΥ ΑΔΑΚΡΥΤΟΥ

*Ανοιξε στη Φαντασία κάποιο
λαμπερόχρωμο όνειρο.*

RENAN (Feuilles Détachées)

*Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας
παραλής κι είχε ένα αγόρι· και η μάνα του
κι ο πατέρας πολύ τ' αγαπούσαν· πήγε στο
σκολειό· ό,τι στον κόσμο υπάρχει, όλα τα
'μαθε.*

(Αρχή ενός Ατσιγγάνικου Παραμυθιού)

Ένα παραμύθι τη γιομίζει
της ψυχής μου τη σπηλιά,
και σκληρό είναι σα λιθάρι
και τα λόγια του βαριά
σα μολύβι·
ένα παραμύθι με συντρίβει.

Πιά δεν ξέρω, δε θυμάμαι·
το είχα κάπου εγώ ακουστό,
ή μην είμ' εγώ που το 'ζησα,
μια φορά κι έναν καιρό;
Μα λιθάρι εσύ κι αν είσαι,
βροντοκύλησε, λιθάρι,
στης ψυχής μου τη σπηλιά·
και μολύβι, εσύ κι αν είσαι,
λιώμα γίνε μες στου γύφτου
τη φωτιά.

*

– Είχ' έναν πατέρα, και είχε
μια μητέρα, ακριβογιός
και ήταν όπως είναι τ' άστρο
στη φουρτούνα μιας νυχτός.

Και του πήρανε δασκάλους
και τον πήγανε παντού
και του φώτισε μια γνώση
πρωταγρίκητη το νου.

Κι ένιωσε όπου νιώθουν οι άλλοι
μια καρδούλα να χτυπά,
του θεού την καταφρόνια,
του θηριού την απονιά.

Του πατέρα και της μάννας
έκραξε – ω φωνή στριγγιά!
– «Είμ' ο Αδάκρυτος, και θέλω!»
– «Νά, παιδάκι μας, φλωριά!»

Και την άλλη αμέσως μέρα,
με τα χέρια του αδειανά:
– «Είμ' ο Αδάκρυτος, και θέλω!»
– «Να, παιδάκι μας, φλωριά!»

Κι ύστερ' από λίγο, πάλε
γυρευτής ακριβογιός:
– «Είμ' ο Αδάκρυτος, και δώστε!»
Και του δώσαν ένα βιός.

– «Είμ' ο Αδάκρυτος, και φέρτε!»
– «Πάνε, γιε μας, τα φλωριά!»
– «Μέσα μου μιαν άβυσσο έχω!
Θέλω!» - «Νά παιδί μας, νά!

Πάρε, σύνεργα, στρωσίδια,
ό,τι αγνάντια σου βρεθεί,
το ψωμί μας απ' το ράφι
κι απ' την πόρτα το καρφί».

Και ξανάτρεξε. «– Είμ' ο γιός σας,

κι όλο θέλω, δεν μπορώ».
–«Νά, παιδάκι μας, το σπίτι».
Και το ρούφηξε κι αυτό.

Κι όταν ξαναπήγε, του είπαν
κλαίγοντας οι δυό ψυχές:
– «Δυο κορμιά ξερά μας μείναν,
κάμε τα κι αυτά ό,τι θες».

Και τα πήρε τράβα τράβα
στο παζάρι τα κορμιά
και στα πούλησε για σκλάβους,
βασιλιά!

Απ' τα γρόσα της μητέρας
φορεσιά αποχτά χρυσή,
και απ' τ' ασήμι του πατέρα
έν' αράπικο φαρί.

Και σα φεύγανε πια οι μέρες,
και δεν είδαν να φανεί
κύρης και μητέρα οι σκλάβοι
το μονόκλωνο παιδί,

το παράπονο τους πήρε
και ξανάδωσε ο καημός
κι έγινε του τέκνου ο πόθος
δακρυοποταμός.

Περνάει ο ρήγας και ρωτάει:
– –«Γιατί κλαίτε, σκλάβοι, εσείς;»
– Κλαίμε για τον ακριβό μας,
για τον ήλιο της αυγής,

κλαίμε για τον ακριβό μας
που μας πήγε για φλωριά
και μας πούλησε για σκλάβους
και μας πήρες, βασιλιά,

και δε φάνηκε από τότες,
ω η χαρά και η παντοχή!»

Πιάνει ο ρήγας και προστάζει:
– «Φέρτ' εμπρός μου το παιδί!»

– «Είσ' εσύ του ολέθρου η φύτρα,
του γονιού σου ο χαλαστής,
και μου στέκεις καβαλάρης
με φορέματα γιορτής,

και τα δάκρυα πάντα σπέρνεις,
και ποτέ δεν τάχεις;»
– «Ναι!»

Πιάνει ο ρήγας, γραφή γράφει
και του λέει: «Αρχοντονιέ,

πάρε τη γραφή και σύρε,
φτέρο γίνε και αστραπή,
δέκα μέρες, δέκα νύχτες,
δίχως γνώμη και πνοή,

και σταμάτησε στη χώρα
του αδερφού μου του τρανού
που μαυρολογάει στα πλάγια
του αιματόχρωμου βουνού,

δώσε τη γραφή στα χέρια
τ' αδερφού μου του ρηγός,
και καρτέρα.»

– «Η προσταγή σου!»

Κι έφυγε γοργός.

Όχι θέλημα ρηγάδων,
όχι σκλάβου υποταγή
με τ' ανεμοπόδαρο άτι
σέρνει τον, ταξιδευτή.

Μέσα του μια μοίρα κάπου
αιστώνεται, τον οδηγεί
προς απάντεχο ένα τέλος,
προς μιαν άγνωρη πηγή.

Κάτι μέσα, όχι προστάζει,

τον τινάζει και τραβά
για σε ανέβασμα σα θάμα,
για σε ολόβαθα γκρεμά.

Κάμπους διάβηκε, φαράγγια,
και ποτάμια και δρυμούς,
και προσπέρασε από τόπους
άγγιχτα κι από λαούς,

κι ήτανε το πέρασμα του
σαν το πέρασμα του νου
που σε τίποτε δε στέκει
και περνάει από παντού,

μόλις ψάχνει κάθε εικόνα,
κάθε ιδέα αλαφρά αλαφρά,
κι όλα ευτύς τα παρατάει,
και γλιστράνε, περιττά,

γιατί πάει όπου μιαν έγνοια
ωκεάνια τον τραβά
να βυθίσει μια για πάντα
τ' αβυσσόθρεφτα φτερά.

*

Κι όταν ήρθε από της έρημος τ' απέραντα
καβαλάρης να περάσει,
στο μαυριδερό του απάνου το άτι
με στολή ξεχώριζε χιονάτη,
και του ρήγα η προσταγή
με την κόκκινη χρυσόβουλλα γραφή
χάραζε από μέσα από τον κόρφο του,
και τη νόμιζες πως ήτανε
σμαλτωμένο τάσι.

Κι όταν ήρθε από της έρημος τ' απέραντα
να περάσει,
φεύγανε στα ολόβαθα από σύγνεφα

πυρωμένα δάση,
τα κοράκια κάτι κράζανε τ' ανήσυχα
στα κυκλογυρίσματά τους,
και ψηλάθε ξαγναντεύαν γυπαητοί
και ταραχτή ένας μαΐστρος και μουρμούρισε
προς τα βούρλα, προς τους βάτους,
κι αποκάτου απ' τις σταχτιές τις αψηφιές
παραμόνευαν οι οχιές,
και στον ήλιο αναγαλλιάζοντας
ακαμάτρα η σαύρα σείστηκε
κι έκραξε κι αυτή: «Για δές!»

Κι ήταν οι χλωρότοποι μακριά
με τα ολόλευκ' ανθοζύμωτα χωριά.

.....

Κι όταν όλα βουβαθήκαν,
όλα, στην ερμιά των όλων,
απ' το βόγγο της γκαμήλας
ώς τη δέηση του μουεζίνη
κι όταν του απολείψαν όλα,
κι απ' τον ανεμόσαρκο ασκητή,
και ίσα με το πέρασμα τ' αργό
του караβανιού που αφήνει
μια γλυκειά αρμονία μακροσυρτή
και ήχων και χρωμάτων και ίσκιων
από ταξιδεύτρες κυματόστηθες
μισοσκεπασμένες μαυρομάτες
κι από πιστικούς που ακολουθούν
στα μακριά ραβδιά τους ακουμπώντας
ακαμάτες,
κι από τη ζωή την πατριάρχισσα
που την κάνουν προς τα βράδια
πιο ιερή και πιο μακαρισμένη,
σε φλογέρες ψέλνοντάς τη
λαλητάδες πεζολάτες
κι όταν πια δεν είχε συντροφιά
μήτε τα περάσματα τ' αστραφτερά
των αγρίων αλόγων που περνούν
σαν κυνήγι να τους έστησε ο σιμούν, –
ένιωσε στα σπλάχνα του ο Αδάκρυτος

κάποια δείλια, κάποιον νύστασμα,
και το ξύπνημα μιας Λάμιας
κι αυτή η Λάμια ήταν η δίψα.

Κι έβγαινε από τα ποτάμια,
κι ως τα πόδια του έφερνε νεροσυρμές,
και ήταν όλα οράματα
κι έβλεπε πηγές που ήταν αχνός
και φαντάσματ' άπιαστα από νερομάνες
και στα σπλάχνα του γιγάντεψε
του νερού το καρδιοχτύπι,
του νερού που όλο το νείρεται,
και που πάντα του απολείπει.

*

Και τ' αράπικο τ' άλογο τότε
κατ' αυτόν το κεφάλι γυρίζει,
και του λέει: « Πανηγύρι
μου είν' ο δρόμος, φαγί μου είν' ο λίβας,
και πιστό μου κι ο αχνός που ανυψώνει τον
το τρανό το λιοπύρι.

Εμπιστέψου και γύρε σ' εμένα,
και νοητάκι είμ' εγώ, και το μάτι
το δικό σου δε βλέπει
κάτι πέρα που εγώ τ' αγναντεύω
στο ξεδίψασμα πάμε, κι ακόμα ομπρός
εκεί πάμε που πρέπει!»

Στο νοητάκι εμπιστεύεται γέρνει,
και τραβάει, κι αντρείεεται. Νά το
το δροσάτο λιβάδι,
τα χρυσά φοινικόδεντρα πέρα,
και στο δρόμο τ' αλόγου του ολόμπροστα
το βαθύ το πηγάδι.

Και στα σπλάχνα του μέσα είν' η δίψα
πιο βαθιά. Μαύρο μάτι, και φτάνει

απ' τον κόσμο τον κάτω
και γυαλίζει και βλέπει τον, μάτι
μιας ζωής που είν' ολόμακρα ανέγγιχτη
το νερό νά! μπροστά του.

Και σκοινί και σταμνί τα γυρεύει
για μια στάλα νερό, και δε βρίσκει
το νερό πως να πιάσει
και του λέει τ' άλογο του: «Θυμήσου
το χρυσόβουλο απάνου στον κόρφο σου
που φαντάζει σαν τάσι.»

Το χρυσόβουλο αδράχνει, κι εκείνο
ξετυλίγεται, ανοίγει, και λόγια
του χτυπάνε γραμμένα:
«Σκότωσέ τον το νιο που σου φέρνει
το πιττάκι τον ξέρασε η κόλαση
και τον έστειλ' εμένα.

Καταπάνου του θέλω να γγίξω,
κι είμ' ανήμπορος. Πες μου! ποιός είναι,
και να τρέμω με κάνει;
Δε λυγάζει το δικό σου το χέρι
καμιά δύναμη τρέξε απ' το χέρι σου,
αδερφέ μου, ας πεθάνει!»

Το πιττάκι ξανά το τυλίγει
και ποτήρι το κάνει, και σκύβει
στο πηγάδι, και παίρνει
το νερό, και τη δίψα του σβήνει,
και πηδάει στ' άλογο του, και τ' άλογο
τον αφέντη του σέρνει.

Τον αφέντη αλλού φέρνει, εκεί όπου
σε ποτάμια γυρτή και σε λίμνες
καστροπύργωτη χώρα
σιδερόντυτη αστράφτει στον ήλιο,
τα πλατιά τ' ουρανού φοβεριζοντας
και του λέει: «Στάσου τώρα!»

Και της χώρας κυβερνήτης
ήταν ένας βασιλιάς
κι είχε κόρη την Αγέλαστη,
και την είχε απ' την αγάπη
κάποιας ζωτικιάς.

Κι ήταν όμορφη ως ο τίγρης
κι όμορφη ως η αστραπή,
κι ήταν όμορφη ως η θάλασσα
και σαν όλα που πνοή τους
η καταστροφή.

Κι ήταν ήσυχη σαν όλα
τα βαθιά και τα σκληρά,
σαν το μπλάβο τ' άδειο απάνου μας,
σαν το μάρμαρο στον ήλιο
που λαμποκοπά.

Κι απ' τη μάνα της νου πήρε,
νου και κείνη ζωτικό,
και ξηγούσε και τ' αξήγητα,
σα να μην της είχε η πλάση
τίποτε κρυφό.

Κι όποιος έβλεπε την όψη
της Αγέλαστης κυράς,
λαβωμένος απ' τον Έρωτα
κι απ' το Χάρο λαβωμένος
έπεφτε με μιάς.

Κι ο πατέρας της προστάζει
Βασιλιάς και διαλαλεί:
«Όποιος θέλει την Αγέλαστη,
καλώς νά 'ρθει, όποιος κι αν είναι,
κι από κάθε γη.

Φτάνει μόνο να γνωρίζει,
φτάνει να της πει
κάποιο ξένο παραμάντεμα
που δεν μπόρεσε ως την ώρα
νά 'βρει ξηγητή.

Κι αν η κόρη το ξηγήσει,
πάει, ξεγράφηκε ο γαμπρός·
κι αν εκείνη δε μαντέψει το,
τότε αυτός δικός της άντρας
και δικός μου γιός.»

Τρέξανε τα παλληκάρια,
και τα νιάτα από παντού
και πεζοί και καβαλάρηδες,
και του θρόνου τα καμάρια
και του χρυσαφιού.

Κι ήρθαν Μάγοι απ' τους Χαλδαίους
κι απ' το Νείλο λειτουργοί,
και διδάχοι του Εφταπόταμου,
και σοφοί από την Ελλάδα
την αρμονική.

Μαντολόγοι και προφήτες
και ηρώοι και ραψωδοί
και οι αφροί και τ' ανθοβλάσταρα,
κι ήρθαν ώς κι από τη Θούλα
την ολακρινή.

Και τ' αξήγητα της φέραν
και τ' αμάντευτα οι γαμπροί,
κι όσα οι σφίγγες κι όσα οι σίβυλλες·
και δεν έμεινε κανένα
που να μην το βρει.

Και τα στόματα που ανοίγαν
σε χρησμούς και σε ρητά,
τα σφαλούσε ο μπόγιας πίσω της·
κι η μαντεύτρα η καταλύτρα
πάταε σε κορμιά.

Και η μαντεύτρα η καταλύτρα
σα μια πλάση ήταν χλωρή,
σα μια πλάση ηλιοφεγγόβολη
στους βυθούς της που φωλιάζαν

λάβες και σεισμοί.

Μα ξημέρωσε και η μέρα,
και της Μοίρας διαλεχτός
καβαλάρης νά κι ο Αδάκρυτος,
της Αγέλαστης κι εκείνος
γυρευτής γαμπρός.

Νά κι ο Αδάκρυτος μπροστά της,
νά γαμπρός και νά κριτής!
Κι εσύ Αγέλαστη, προσμένεις
να τον καταπιείς.

Και τα μάτια σου σαν τρύπες
δείχνονται βαθιές,
μ'εσα τους του Άδη οι φλόγες,
κι από μέσα τους οι ζωές,

όλες οι ζωές των άξιων
που τις έσβησες εσύ
στην παρθένα σου όψη χύνουν
Μέδουσας πνοή.

Αλλ' ο Αδάκρυτος δεν βλέπει,
κι αν τα βλέπει τ' αγηφά
και το στόμα του σαλεύει,
το αίνιγμα ξεσπά:

*«Στον Πατέρα μου καβάλλα,
τη μητέρα μου φορώ,
κι ήπια, για να ξεδιψάσω,
με το Χάρο μου νερό!»*

Κι εσύ, Αγέλαστη, κερώνεις,
και απορείς και δεν μπορείς,
και είν' αξήγητος ο λόγος,
και ήρθε ο νικητής.

Και για πρώτη φορά κάτι,
σάμπως χέρι αφεντικό,
σου τ' αδράχνει το κορμί σου

το βασιλικό.

Το αίνιγμα ξαφνίζει εσένα,
τ' άλυτο, και γονατάς,
ή ο αμάντευτος λεβέντης
σ' έγειρε, και πας;

Κι όπως πίσω σου τον μπόγια
τον κρατάς ξεσπαθωτό,
πίσω του κι αυτός κρατώντας
πιο τρομαχτικό

κάποιον πόθο μακελλάρη,
κατά σένα τον τραβά
να σου πάρει όση κι αν κρύβεις
χάρη ξωτικιά.

Και σπαράζεις και φωνάζεις:
«Βασιλιά πατέρα, ωιμέ!
είμ' η Αγέλαστη για κείνον,
κι είν' αυτός για με!»

Τ' αντρειωμένο το ζευγάρι
σε κρεβάτι ερωτικό
κάτι αχόρταγο το σμίγει
σαν τ' αγρίμια στο δρυμό.

Και τα λόγια αντιλαλήσαν
τ' αξεδιάλυτα οι σπηλιές
και του γάμου τους τραγούδι
το 'ψαλαν οι κοπελιές:

*Στον Πατέρα μου καβάλλα,
τη μητέρα μου φορώ,
κι ήπια, για να ξεδιψάσω,
με το Χάρο μου νερό.*

*

- Μας προσμένει ο πατέρας, καλέ μου,
και στεφάνια ο λαός του σου πλέκει,
κι αγιοκέρια σ' ανάφτει. –
- Χλιμιντράει τ' άλογο μου, καλή μου,
και του δρόμου τα μάκρη τα ορέγεται
κι ανυπόμονα σκάφτει. –

- Μας προσμένει ένας θρόνος, καλέ μου,
του πολέμου τα κέρατα ηχούνε,
της ειρήνης οι λύρες. –
- Μας προσμένουν ταξίδια, καλή μου,
στις ερμιές από κόσμους απάτητους
με πρωτόγραφτες μοίρες. –

- Την αγέλαστη πλάση, καλέ μου,
στάσου εδώ να τη σπείρουμε οι δυό μας,
που μ' εμένα θα μοιάσει. –
- Των αδάκρυτων πάμε, καλή μου,
κάτου εκεί τη φυλή να γεννήσουμε
που θ' αλλάξει την πλάση.

Για να φτάσω στην άφταστη γέννα
την καρδιά μου την έκαμα πέτρα,
την ψυχή κοιμητήρι,
το νου σαΐτα, τη θέληση λάμια,
κι όλα τά 'φαγα εγώ πρωταρχίζοντας
από μάνα και κύρη.

Στους γονιούς μου τους γέρους που σβήσαν
ευλογώντας το γιο τους τον μπόγια
πάμε τάφο να υψώσω.
Και του ρήγα του αλλόφυλλου πάμε,
το δικό μου το μνήμα που γύρεψε,
μνήμα εγώ να του δώσω! –

*

– Ποιός μπροστά μου στηλώνεται;
– Εγώ ειμαι´

το δικό μου ονειρεύτεις χαμό,
κι όμως νά με! δεν έστερξε τ' όνειρο,
απ' τον Άδη δεν έφυγα εγώ.

Βασιλιά, κατά σένα γυρίζω,
της εκδίκησης ήρθα σπαθί,
την Αγέλαστη φέρνει ο Αδάκρυτος,
ταιριασμένοι του ολέθρου οι θεοί.

Στόμα, σώπαινε, μίλα μαχαίρι!...-
Νά! μπροστά μου συρμένος, νεκρός...
Κι ο λαός του σκυφτός τη κορώνα του
μου προσφέρει, κιοτήδων λαός.

Δεν τη θέλω. Δεν ήρθα να γίνω
σε ραγιάδες ραγιάς βασιλιάς.
Ο λαός μου είν' αλλού. Τώρα θρόνος μου
το κοντρί στα πλατιά της ερμιάς.

Στης καλής μου τα σπλάχνα σαλεύει
μιας χιλιάζωης ο σπόρος ζωής.
Είμαι η σάλπιγγα εγώ μιας ανάστασης
κι είμαι η σκάλα που αρχίζει απ' τη γης

και που χάνεται πέρα από τ' άστρα´
μιας σοφίας το χέρι είμ' εγώ,
κι αν ο Αδάκρυτος είμαι, είμ' ο αθόλωτος,
η ματιά μου τρυπάει τον Καιρό.

Κι η απονιά κι η σκληρότη μου πόδια
για να φτάνω σωστά και γοργά´
και πατέρα και μάνα τους πούλησα
από πείνα ιερή μυστικιά.

Κι αν εμένα με διώχνει η κατάρα,
κι αν το κρίμα με δέρνει, και τι;
Πατητάδες, πατάτε με αλύπητα,
για να γίνει τ' αγνό το κρασί!

Είμ' εγώ πατριάρχης του Γένους
που άσμιχτο, ανέγγιχτο, πάντολμο, ξένο
πάει, περνάει και δε μένει,
κι απαράλλαχτο πάντα φαντάζει,
και του κόσμου μεγάλο κάποιο άλλαμα,
σε νυχτέρι υφαντής, αργοϋφαίνει.

Απ' το είναι του κι απ' την ορμή του
θα τα σπείρει παντού τα σημάδια
του δικού του του διάβα·
λίγο λίγο η χαρά θα φουντώσει
του σκληρού, του γερού και τ' αδάκρυτου,
όπου χάνη ζωή κι όπου σκλάβα.

Μες στους γύρους των κύκλων τα πάντα
φεύγουν, έρχοντ', αλλάζουν, είν' ίδια·
και μια μέρα θα φτάσει
ραγισμού και σεισμού για τα πάντα,
και, ω παιδιά μου, εσείς μόνο θα μένετε
ορθοί στύλοι, κρατώντας την πλάση!

ΛΟΓΟΣ ΙΒ'

ΚΟΣΜΟΣ

*...Τράβηξε κατά την ψηλή Ροδόπη, κατά τον
Αίμο που χτυπάει ο βοριάς.*

ΟVIDIUS (Metamorph. L.X. II.)

*... Αθανάτου καθορών φύσεως
κόσμον αγήρω πη τε συνέστη
και όπη και όπως...*

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ (Αποσπάσματα)

Μ' ένα μόνο τόσο σάλεμα
κι όσο φτάνει για τη σκέψη
μοναχά με τόσον ήχο
κι όσος φτάνει για να κλέψει
και να φέρει απ' την κατάβαθη
κι απ' την πιά κρυφή καρδιά
σιγαλά παρθένα λόγια, –
μου μιλήσαν τα δεντρά.

Μου μιλήσαν γλυκοΐσκιωτα
τα πλατάνια, τα πρινάρια
τα πυκνάνθιστα, τα κέδρα,
τα ολοπράσινα πυξάρια.
Κι η βαλανιδιά κι ο μέλεγος
κι ο νερόχαρος λωτός
και οι μυρτούλες και οι δαφνούλες
κι ο παντού συρτός κισσός.

Τ' αχαμνά τα ρείκια, τα έλατα,
και τα παρδαλά σφεντάμνια
κι οι συκιές, κι οι ιτιές που γέρνουν
στις οχτιές προς τα ποτάμια.
Κουμαριές αιματοστάλαχτες,
τ' αμπελόκλημα, η φτελιά,
και τα πεύκα που ανασταίνουν
και της λεύκας η ομορφιά.

Και ήταν άξιο στερνοδιάλεχτο
της ψυχής μου κατατόπι,
κάπου εκεί προς τα Μπαλκάνια,
κάπου εκεί προς τη Ροδόπη.
Χτυπημένος απ' τον άνθρωπο,
σ' εσάς ήρθα αγνοί δρυμοί,
κι αγκαλιάστε με κι ακούστε
το βιολί μου είναι ψυχή.

Και τα δέντρα μου είπαν:
– Ξέρουμε,
και η ψυχή σου δεν τη θέλει
τη γλυκειά κουβέντα που είναι
σα δροσούλα και σα μέλι
και που στάζει από τα φύλλα μας
και μεθάει κι όλο μιλά
στο βοσκό, στον απελάτη,
στα ταιράκια, στα φιλιά.

Μα κλαδιά, λουλούδια και καρποί
και οι πνοές και τα πουλιά μας
παίρνουν κάποτε τους λόγους
απ' τ' ανήλιαγα βαθιά μας,
κι είν' εκείνοι λόγοι αγρίκητοι,
και μονάχα τους γρικά
σφραγισμένος όποιος είναι
με σφραγίδα μυστικά.

Μες στης Γης τα σπλάχνα οι ρίζες μας
τον αδρό χυμό τον παίρνουν
ίσα ολόισ' απ' τα μαστάρια
της μητέρας Γης, και φέρνουν
ίσα προς εμάς τα λόγια της
κι όσα θα σου πούμε εμείς
είναι μοίρα και ιστορία
και παράδοση της Γης.

Μες στη θύμησή μας ξύπνησες
το δικό μας βασιλέα,
των πιο θείων θεών τον πλάστη
και των ήχων τον Ορφέα.

Με τη όψη, με τ' ανάστημα,
με το νου, με το βιολί,
να η Θρακιώτισσα των όλων
ζωντανεύτρα μουσική!

Και δαρμένος απ' των τάρταρων
την εικόνα και τη φρίκη,
κι απ' τον Πόθο, κι απ' τη Σφίγγα,
κι απ' την άγγιχτη Ευρυδίκη,
κι αυτός ήρθε· αποδιωγμένος
της χαράς και της ζωής.
«Αγκαλιάστε με, είπε, ακούστε,
δάση αγνά μεγάλα εσείς!»

Και τον κλείσαμε στους κόρφους μας,
και της κελαηδίστρας Λύρας
ρούφηξε η φωνή τα πάντα,
κι έγινε καταποτήρας
κι έγινε όνειρο και μάγεμα·
κι εμείς γίναμε ναός,
κι αυτός ψάλτης και προφήτης
και της αρμονίας Θεός.

Και τα πλάσματα τριγύρω του,
και οι κορφές και τα πιο κάτω,
μεγαλώναν κι ανεβαίνουν
πιο ψηλά με τ' άκουσμά του·
και οι γρανίτες και οι ξερόβραχοι
σάλευαν σαν τα φυτά,
κι ανυψώναν τα κορμιά μας
ταξιδιάρικα φτερά.

Κι απ' τη ρίζα ώς τ' ακροβλάσταρο
και γλυκά στην αγκαλιά μας
ήπιε και όλο μας το αίμα
μέσ' απ' τη βαθειά καρδιά μας.
Κι έμαθε της γης το μάθημα,
κι έσβησε ο παλιός καημός·
Όλυμπου δεύτερος πλάστης
έγινε και λειτουργός.
Μια είν' η Φύση, με όσα ονόματα!

Πάει του πρώτου Όλυμπου η νιότη
με το δεύτερο πιο απάνου,
πιο αξεχώριστη η θεότη.
Και μ' εσένα, Ορφέα, σαν πνέματα
κι εμείς και όλα και οι θεοί,
κι ήταν η λατρεία μυστήριο
και η θρησκεία μουσική.

Και δεν ξέρουμε ποιές Δύναμες
και ποιάς άβυσσος δαιμόνοι
στρίγλες ποιές ανταριαστήκαν
και ποιού Χάρου οργή πλακώνει,
και τον ψάλτη Ορφέα σκοτώσανε
και τη Λύρα την ιερή
σα να πέθανε και η Πλάση
κι από τότε η Γη ορφανή.

... Και τον ίσκιο τίνος όνειρου
κυνηγάς κι εσύ να πιάσεις,
ποιά να στήσεις πίστη απάνου
και σε ποιό βωμό ποιάς πλάσης;
Πέρα, απάνου από τα όνειρα
το βιολί σου μας τραβά
με τη μάνα Γη μάς δένουν
βαθιά οι ρίζες μας, βαθιά.

Και παράτησε τα ονειράτα,
γείρε, βάλε αυτί στη Φύση,
παραμάντεμα το ρόδο,
Σίβυλλα το κυπαρίσσι!
Σκληρά χτύπα την τη Χίμαιρα,
τ' όνειρο είναι η ζωή
ατο βιολί σου ας αρμονίσει
την Αλήθεια η μουσική.

Πού είν' η Αλήθεια; Μην πλανάν εσέ
βαθιονόητα λόγια τάχα
την πηγή της δεν τη βρίσκεις
μέσα σου, 'Ανθρωπε μονάχα.
Θα τη βρεις παντού στο ταίριασμα
—ω αρραβώνας λυτρωτής! —

της καρδιάς σου και του νου σου
με τα πάντα της ζωής.

Ύψωσε τον τρίτο εσύ Όλυμπο,
βάλε εκεί την Επιστήμη,
μόνη υπάρχει, αγέλαστη είναι!
Ποιο χαμόγελο, ποιο ασήμι,
ποιο χρυσάφι σαν την όψη της;
Γιούχα, Όλυμποι απ' αγχούς!
Η καρδιά το θάμα αν είναι,
της καρδιάς το μάτι ο νους.

Άναρχος ο Κόσμος κι άσωστος.
Κι ο Ήλιος μες στη λαμπεράδα
του τεράστιου Γαλαξία
μια λιγνή κι αυτός λαμπάδα.
Κι απ' τον Ήλιο αργά ξεχώρισε
φλόγα μες στο Χάος, και νά!
Στους αιώνες των αιώνων
φλόγα η Γη κι ολογυρνά.

Κάτω απ' τους δυσκολοζήγητους
κι ολοσιδερένιους Νόμους
η Γη τρέχει με τις ώρες,
μες στους κύκλους, μες στους δρόμους,
και χορεύει τον αστέρινο
το χορό στοχαστική,
και γνωρίζει αυτή πώς ήρθε
και πού πάει το ξέρει αυτή.

Κι έγινε, και τράνεψε, και ζει,
και μπορεί και να πεθάνει,
μα ποτέ δεν θα πιτύχει
μιας ανάπαυσης λιμάνι.
Γιατί πάντα από μια Δύναμη
θ' ανασταίνεται η ζωή.
Στρατολάτισσα και πάντα
στον αιώνιο δρόμο η Γη!
Ζούσε η Γη πολύ πριν ζήσουμε,
πριν τα πλάτια της μεστώσει
τούτη η ζήση εδώ που ζούμε,

τούτη η φύση, τούτη η γνώση.
Πολεμήσαν άγριθο πόλεμο,
στον πρωτόγονο καιρό,
στο άπλαστο απαλό κορμί της
η φωτιά και το νερό.

Και χωρίσαν και ειρηνέψανε
τα πολέμια τα στοιχεία,
κι έλαμψε η χαρά του Κόσμου
και ο σκοπός: εσύ, Αρμονία.
Και στην άχανη της θάλασσας
μήτρα περωτοσπαρταράς,
σπόρε της ζωής: πατέρα,
που μας έσπειρες κι εμάς!

Κι όταν πρωτοχάραξε δασά
του δρυμού και η πρασινάδα,
πήρε ο Κόσμος μια πασίχαρη,
μιαν αφάνταστη ομορφάδα.
Κι όταν ο άνθρωπος ανάτειλε,
και σαν ένιωσε και ο νους,
μες στη γη ένας άλλος ήλιος
θάμπωσε τους ουρανούς.

Κι όπως ύστερ' απ' το πάλεμα
τα στοιχεία κι από τα μίση,
σα ν' αλλάξανε, και γίναν
στεριές, πέλαα, λόγος, χτίση,
έτσι και ύστερα στ' ανθρώπινα,
και στ' ανθρώπου την ψυχή
θά 'ρθει να ριζώσει ειρήνη
και γαλήνη θ' απλωθεί.

Και θα ζήσει ο λόγος, τ' άλογα,
κι άνθρωποι κι αγρίμια, η πλάση,
σαν τ' αγνά και σαν τα ωραία
δέντρα στα μεγάλα δάση.
Μ' εμάς πρώτος τη μελλόμενη
μοίρα υπέρτατη στερνή,
Γύφτε, ζήσε την απάνου
στο προφητικό βιολί!

ΣΤΕΡΝΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΣΕ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

*Ἦρθε ἡ στιγμή να σωπάσω και να πονέσω... Δε
θα 'ξερα ο ίδιος να σου πω από πού είμαι,
ποιός μ' έστειλ' εδώ... Υψωμένος και
ταπεινωμένος, αθώος και τιμωρημένος.*

GOETHE (Ilmeanu)

*Τέτοια πανώρια λιγερή να σέρνει ο πεθαμένος!
(Τραγούδι του νεκρού αδερφού).*

Τα δυνατά σου χέρια τ' άξια, τα κοσμικά,
χάρισμα πιο μεγάλο κι απ' τα φτερά.

Τα δυνατά σου χέρια δε σέρνουν απαλά
τον ήχο από της άρπας τη μουσική καρδιά.

Τα δυνατά σου χέρια λουλούδια δεν κρατάν
κι ολόλιγνα στο ατλάζι τα ξόμπλια δεν κεντάν.

Τα δυνατά σου χέρια εκεί που θα σταθούν
σα φυλαχτά φυλάνε, σαν άρματα βοηθούν.

Και ξέρουνε και υφαίνουν το γνέμα τ' αργαλειού
που θ' αλαφροσκεπάσει τη γύμνια του κορμιού,

κι ύστερα το λευκαίνουν στην άκρη ενός γιαλού
με τη χαρά του ήλιου και με του τραγουδιού.

Τα χέρια σου ζωσμένα γύρω σε μια καρδιά
της γίνονται σκουτάρια και θώρακες αυτά.

Τα χέρια σου την ώρα του θαλασσοδαρμού
γίνονται δυό δελφίνια χρυσά του λυτρωμού.

Τα χέρια σου κανίσκια βαστάν παρηγοριάς,
μ' αυτά στηρίζεις, δίνεις, υψώνεις, ευλογάς.

Μ' αυτά τα χέρια μού ήρθες μοιράζοντας εσύ
το διάφανο νεράκι και το ξανθό ψωμί.

Κι απ' τον αφρό της λίμνης της αρμυρής
πήξατε τ' άσπρο αλάτι για μένα, ω χέρια εσείς.

Κι εκόψατε για μένα τους ώριμους καρπούς,
και φώτιζέ σας γέλιο που δεν το βάζει ο νους!

*

Το πήρα το άσπρο αλάτι' μου τα 'δωκες εσύ
το διάφανο νεράκι και το ξανθό ψωμί'

και στο τραπέζι απάνου, στρωμένο ευλογητό,
τ' απίθωσα και σου είπα το λόγο: «Στα χρωστώ».

Κι ήταν ο λόγος μου άσπρο πουλί, πουλί ιερό
φερμένο από φωλίτσα χτισμένη σε ναό.

Κι ήταν ο νους μου μαύρου πουλιού τριγυρισμός,
της νυχτερίδας ταίρι, του κόρακα αδερφός.

Κι εκεί που με το λόγο σε χάιδευα, –τ' ακούς;–
όρνιο καταραμένο πετούσε εμένα ο νους

σε πείσματα στριμμένων, ξενύχτια αμαρτωλών,
και σ' όλα τα τραπέζια των πονηρών.

Κι ας με ρωτούσε κι όποιος για σένα ποια είσαι, εγώ
κι ας υψωνόμουν ύμνος τις χάρες σου να πω!

*

Το σκεβρωμένο σπίτι και το κακοχτιστό
που είν' έτοιμο να πέσει κι ακόμα στέκει ορθό!

Τα θέμελά του σκάφτει, το υγραίνει από παντού
το ακράταγο το ρέμα κρυμμένου ποταμού.

Λάβωμα του είν' ο ήλιος και φάγοσσα η βροχή,
και γύφτοι κι αγιογδύτες παραφυλάν εκεί.

Και μες στα μολυντήρια και μες στις αραχνιές
συντρίμματ' από γάστρες κι από κορμιά πληγές.

Κι ένα παιδί που αρρώστια το πλάκωσε κακιά
πλανιέται πως υπάρχει, και παίζει και γελά.

Κι ένα τυφλό αηδονάκι σε ακάθατο κλουβί
τη νύχτα του, και μέρα και νύχτα, κελαηδεί.

– Στο σπίτι εδώ τι θέλεις; και ποιόν αποζητάς;
πού πας με τ' ανθισμένο κλαδί της λειμονιάς;

Πάντα τυφλό τ' αηδόνι, δε θα του γίνεις φως·
για τ' άρρωστο παιδάκι δε βρίσκεται γιατρός.

Κι οι γύφτοι κι οι αγιογδύτες που θα σε βρουν εδώ,
ό,τι έχεις θα σου πάρουν πιο τίμιο κι ακριβό.

*

Εγώ ειμαι απ' τη μεγάλη φυλή του γύφτου, εγώ,
μακριά απ' της χώρας τ' άξια, στον άγριο ξεπεσμό.

Εγώ ειμ' απ' τη μεγάλη φυλή του νάνου, εγώ·
δεν πιάνω ούτ' όσο τόπο το ψίχαλο ριχτό.

Εγώ ειμ' απ' τη μεγάλη γενιά του ασθενικού,
που με πατάει το πόδι και του περιστεριού.

Εγώ ειμ' απ' τη μεγάλη του σκοτεινού φυλή·
μακριά απ' τους ήλιους τρέχουν αφάνταστοι καιροί!

Κι είμαι στην πλάση μέσα των έντομων εγώ
το πλάσμα που ταιριάζω παράταιρο λαό.

Και με κρυφή την ίδια στιγμή κι αφροντισιά
μαύρος εγώ ειμ' ο σβώλος που ασάλευτα βαστά

χρόνια και χρόνια, σάμπως σε μητρική αγκαλιά,
στ' ανήλιαγα, στα κρύα, στ' ακάθαρτα, στα υγρά.

Κι εγώ ειμαι και η νυφούλα του ήλιου η φτερωτή,
και τ' ασπρολούλουδο, άμα με δει, θα λιγωθεί.

Κι είμαι του κήπου η χάρη, της αύρας η χαρά,
νεράιδα από δροσούλα κι από φτερά,

και μέσα στην αιώνια των όλων αλλαγή
μαζί και η κάμπια εγώ ειμαι κι εγώ ειμαι και η Ψυχή!

*

Χωρίς κανένα αγώνα, κανένα σκούσμα, ωιμέ!
πλέκεται κάποιο δράμα μες στην ψυχή μου εμέ.

Τα δυνατά σου χέρια για ζώνη μού περνάς·
τ' άζωστο ξάπλωμα είμαι μια νοτερής νυχτιάς.

Του δέντρου εγώ δεν είμαι του πράσινου ο κορμός,
είμαι του δόλου η γλίστρα, του πονηρού ο αχνός.

Τα δυνατά σου χέρια δεν είχα εγώ
ν' απλώσω, να τα σφίξω, και να τ' αρματωθώ,

και μήτε να τα σπρώξω χέρια είχα, και να πω:
«Μακριά! τον τόπο που ήρθες τον τρώει θανατικό».

Και βολετό δεν ήταν αγνά να πει σ' εσέ
μήδε το στόμα το Ό χ ι, μήδε η καρδιά το Ν α ί .

Το στόμα μου τ' ανοίγει του τραγουδιού η πνοή
προς την ωραϊαν αλήθεια, προς την ωραία ζωή,

κι όντας μου λείπει η θεία του τραγουδιού πνοή,
της σιωπής η κρύα ταφόπετρα με κλει.

Κι όντας δειλά στον κόσμο κι ανήμπορος βρεθώ
τολμώ μ' εσένα, 'Απάτη Ψέμα, μ' εσέ μπορώ!

– Κι εσύ που δε φοβάσαι στο πέλαο της ζωής
τη λύσσα του κυμάτου και της ανεμικής,

καλοκυβερνημένο, γερό καράβι εσύ,
προδότρες μπόρες είναι κι απάντεχοι πνιμοί !

Κι εσύ μεστή από πίστη και υγεία και χαρά,
κι ανίδη και ωραία και απλή σαν τα παιδιά,

τα χρόνια μου τα πήρες για νιάτα, ω συφορά!
και το σπαρτάρισμά μου το πήρες για καρδιά.

Ωιμέ, φωτολουσμένο του γάμου δειλινό...
Παντρεύεται η παρθένα και παίρνει ένα στοιχειό.

*

Σου χάλασε τη νύχτα τον ύπνο το γλυκό
στην αγκαλιά του ονείρου σάλεμα ξαφνικό.

Και ξύπνησες και βλέπεις κάτι που αργά γλιστρά
στο πλάι σου, στο λευκό σου προσκέφαλο, εκεί δα!

Το γλιστερό, το κρύο, το μαύρο πράμα, ω νά!
και μιαν ανατριχίλα σε σφάζει στην καρδιά.

Το γλιστερό, το κρύο, το μαύρο σερπετό
στον ύπνο σου είχε γίνει χρυσόνειρο θεϊκό.

Σαλεύει ξυπνάς, βλέπεις, πετιέσαι... Ποιός θα πει
ποιά βύθη από ποιά ύψη σε πήραν, ω Ψυχή;

ΛΕΞΕΙΣ

(Οι ορισμοί προέρχονται κυρίως από το Γλωσσάρι του
Γ. Π. Σαββίδη στα 'Απαντα του Κωστή Παλαμά)

ΑΔΡΙΑΣ Η Αδριατική θάλασσα.
ΑΚΡΙΤΕΣ Βυζαντινοί φρουροί των παραμεθόριων περιοχών.
ΑΜΗΡΑΣ ή ΑΜΙΡΑΣ 'Αραβας αξιωματικός.
ΑΝΙΣΤΟΡΗΤΟΣ Δεν έχει ιστορηθεί.
ΑΝΙΣΤΟΡΙΣΤΟΣ Δεν έχει ζωγραφιστεί.
ΑΝΤΙΤΑΥΡΟΙ Ο Αντίταυρος είναι οροσειρά της Μικράς Ασίας
ΑΠΕΛΑΤΗΚΙ Σιδερένιο ρόπαλο
ΑΠΕΛΑΤΗΣ Βυζαντινός φρουρός των συνόρων - ζωοκλέφτης.
ΑΠΛΕΡΟΣ Ανολοκλήρωτος
ΑΠΟΚΡΙΣΑΡΗΣ Βυζαντινός επίσημος απεσταλμένος.
ΑΠΟΣΚΕΠΙΟΣ Αφανέρωτος
ΑΣΙΚΡΙΤΗΣ Βυζαντινός "εξ απορρήτων" αυτοκρατορικός γραμματέας.
ΑΣΠΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ Το Αιγαίο
ΑΧΑΜΝΟΣ Ασθενικός, αδύνατος.
ΑΧΑΤΗΣ Ημιπολύτιμη πέτρα
ΑΨΗΦΙΑ ή ΑΨΙΝΘΙΑ Φυτό
ΒΑΡΑΓΤΟΙ Σκανδιναβοί μισθοφόροι
ΒΕΝΑΡΕΣ ή ΜΠΑΝΑΡΑΣ Ιερή ινδική πόλη στον Γάγγη ποταμό.
ΒΕΝΕΤΟ Γαλαζοπράσινο
ΒΕΝΕΤΟΙ Ομάδα βυζαντινών αρματοδρόμων και οι οπαδοί της
ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ Σκοπός, παρατηρητής.
ΒΛΑΧΕΡΝΕΣ Βυζαντινό ανακτορικό συγκρότημα
ΒΟΓΙΑΡΟΣ Ρώσος τιτλούχος
ΒΡΑΓΙΑ Ανθόκηπος
ΒΡΑΜΑ ή ΒΡΑΧΜΑ Θεός των Ινδουιστών.
ΒΡΟΧΙ Θηλειά, παγίδα
ΓΑΥΡΙΑΣΜΕΝΟΣ Σε διέγερση
ΓΑΛΕΡΑ Κωπήλατο πολεμικό πλοίο, "κάτεργο"
ΓΑΣΤΡΑ Γλάστρα
ΓΑΥΡΟΣ (επιθ.) Επιβλητικός, αρειμάνιος
ΓΕΡΑΝΙΟΣ Βαθυγάλαζος
ΓΙΟΡΝΤΑΝΙ Περιδέραιο, κολλιέ.
ΓΚΟΛΦΙ Φυλαχτό, εγκόλπιο.
ΓΟΡΓΟΝΙ Βότανο, το λιθόσπερμον
ΓΡΥΠΙΑΣ Μυθολογικό τέρας με κεφάλι και φτερά αετού και με σώμα
λιονταριού
ΔΕΦΤΕΡΙ Χειρόγραφο βιβλίο από περγαμηνή

ΔΙΑΦΕΝΤΕΥΤΗΣ Υπερασπιστής
ΔΡΑΜΩ Υποτακτική του τρέχω
ΔΡΟΛΑΠΙ Δυνατό ανεμόβροχο
ΔΥΝΑΜΑΡΙ Φρούριο
ΕΘΝΙΚΟΣ Ειδωολάτρης
ΕΦΤΑΠΟΤΑΜΟΣ Ο Γάγγης
ΕΦΤΑΠΥΡΓΙΑ Το Επταπύργιο της Πόλης
ΖΟΥΡΝΑΣ Λαϊκό κλαρίνο
ΖΥΓΟΣ Κορυφογραμμή
ΖΩΡΟΑΣΤΡΕΣ Πληθυντικός του Ζωράστρη ή Ζαρατούστρα, ιδρυτή της
αρχαίας Ιρανικής Θρησκείας
ΖΩΣΤΗ Βυζαντινή αρχόντισσα που έντυνε τη Βασίλισσα
ΘΟΥΛΑ ή Θούλη, μυθικό νησί στη Δυτική άκρη του κόσμου (Αγγλία;)
ΙΑΚΧΟΣ Διονυσιακή ωδή και χορός
ΙΣΤΟΡΙΣΤΟΣ ζωγραφισμένος
ΚΑΒΑΛΛΙΕΡΟΣ Φράγκος ιππότης
ΚΑΗΣ ο Κάιν
ΚΑΚΑΒΑ Το "πανηγύρι της χύτρας" - γιορτή των γύφτων.
ΚΑΚΟΣΟΡΤΟΣ Κακομοιριασμένος
ΚΑΜΙΣΙ Πουκάμισο
ΚΑΝΙΣΚΙ Δώρο
ΚΑΡΑΜΑΝΙΤΗΣ Τούρκος
ΚΑΡΟΥΧΑ Άρμα και ίσως πόρνη όπως καριόλα
ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ Οι κάτοικοι της Καταλονίας (Ισπανία) αλλά και Βυζαντινοί
μισθοφόροι και στασιαστές.
ΚΑΤΑΣΤΕΝΑ Ο Βόσπορος
ΚΑΦΤΑΝΙ Ανατολίτικος μανδύας
ΚΙΒΟΥΡΙ Φέρετρο
ΚΟΥΒΙΚΟΥΛΑΡΙΟΣ Βυζαντινός αυλικός υπεύθυνος για τον
Αυτοκρατορικό κοιτώνα.
ΚΟΥΡΣΟΣ Λεία πολέμου
ΚΡΑΛΗΣ Σέρβος ηγεμόνας
ΛΑΛΗΤΗΣ Οργανοπάικτης, μουσικός
ΛΑΜΙΑ Μυθικό γυναικόμορφο ανδροφάγο τέρας
ΛΑΥΡΑ Μοναστήρι "ιδιόρρυθμο"
ΛΟΓΑΡΙ Πλήθος
ΛΟΓΓΑΡΙ Λόγγος, πυκνό δάσος
ΛΟΓΓΩΜΕΝΟΣ δασύτριχος
ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ Βυζαντινός τιτλούχος
ΛΟΥΡΙΚΙ Μετάλλινος θώρακας
ΛΥΧΝΙΤΑΡΙ Κόκκινη λαμπερή πολύτιμη πέτρα
ΜΑΓΓΛΑΒΙΤΗΣ Ροπαλοφόρος σωματοφύλακας του Αυτοκράτορα.

ΜΑΓΙΑ Κατά τους Ινδουιστές η απατηλή πολλαπλότητα του υλικού κόσμου
ΜΑΓΙΣΤΡΟΣ Βυζαντινός τιτλούχος
ΜΑΓΝΑΥΡΕΣ Το παλάτι της Μαγναύρας
ΜΑΙΣΤΡΟΣ Βορειοδυτικός άνεμος
ΜΑΛΕΒΟΣ Το όρος Πάρνων
ΜΑΝΙΧΑΙΟΙ Οπαδοί Ιρανικής Θρησκείας που συνδύαζε τον Ζωροαστρισμό με τον Χριστιανισμό.
ΜΑΧΑΛΑΣ Συνοικία
ΜΕΔΟΥΣΑ Μυθολογικό τέρας - απολίθωνε όποιον την αντίκρυζε.
ΜΕΛΕΓΟΣ Δέντρο (Μελία ή φράξος)
ΜΙΣΙΡΙ Αίγυπτος
ΜΙΣΟΖΩΟΣ Εκείνος που μισεί τη ζωή.
ΜΟΛΔΟΒΛΑΧΙΑ Ρουμανία
ΝΟΗΤΑΚΙ Μαγικό άλογο με υπερφυσικές ικανότητες
ΝΤΕΡΒΕΝΙ Ορεινή στενή διάβαση
ΞΕΦΤΕΡΙ Μικρό αρπακτικό πουλί
ΞΟΔΙ Κηδεία
ΞΟΜΠΛΙ Στολίδι
ΞΩΜΑΧΟΣ Γεωργός
ΠΑΡΜΕΝΟΣ Σχεδόν παράλυτος
ΠΕΖΟΥΡΑ Πεζικό
ΠΕΝΤΑΔΑΧΤΥΛΟ Ο Ταΰγετος
ΠΙΣΤΙΚΟΣ Μισθωτός βοσκός
ΠΙΤΤΑΚΙ Γραπτό μήνυμα
ΠΛΑΓΙΑ Οι πλαγιές
ΠΛΩΤΙΝΟΙ Πληθυντικός του Πλωτίνου, νεοπλατωνικού φιλοσόφου.
ΠΟΡΟΛΟΓΓΟ Στενό πέρασμα μέσα από δάσος.
ΠΡΑΣΙΝΟΙ Ομάδα βυζαντινών αρματοδρόμων και οι οπαδοί της
ΠΥΞΑΡΙ Θάμνος (Πύξος η αειθαλής)
ΠΥΡΗ Πύρωμα, θερμότητα
ΡΕΠΕΘΕΜΕΛΟ Ερείπιο από τα θεμέλια
ΡΕΥΩ Καταρρέω, καταπίπτω
ΡΟΓΑ Δωρεά
ΡΟΥΓΑ Πλατύς δρόμος σε κατοικημένη περιοχή
ΡΩΜΑΝΟΥ (πύλη του) Από τις μεγαλύτερες πύλες των τειχών της Πόλης
ΣΑΓΙ Βυζαντινός μανδύας
ΣΑΛΑΓΟΣ Βοή
ΣΑΡΑΓΙ ή ΣΑΡΑΪ Μέγαρο
ΣΑΡΑΚΗΝΟΣ Άραβας
ΣΕΡΠΙΕΤΟ Ερπετό
ΣΕΦΕΡΙ Πόλεμος
ΣΙΒΥΛΛΑ Προφήτισσα, μάντισσα

ΣΙΜΟΥΝ Ζεστός, βίαιος άνεμος της ερήμου
ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΙ Χιτώνας των βυζαντινών αρχόντων
ΣΚΟΥΤΑΡΙ Ασπίδα
ΣΟΛΟΜΩΝΙΚΗ Βιβλίο με μαγικές συνταγές
ΣΟΛΟΜΩΝΤΕΙΑ ΒΟΥΛΑ Μαγική βούλα
ΣΟΜΑΚΙ Πολύχρωμο μάρμαρο
ΣΠΑΘΑΡΗΣ Βυζαντινός σωματοφύλακας
ΣΤΕΡΦΟΣ Στείρος, άγονος.
ΣΤΡΕΓΩ Αληθεύω, πραγματοποιούμε.
ΣΤΡΙΓΛΑ Θυλυκό γεροντόμορφο δαιμόνιο
ΤΑΠΙΦΡΑΓΚΟ Καταγώγιο χαρτοπαιξίας
ΤΑΡΣΟΙ Η Ταρσός
ΤΑΣΙ Πλατύστομο κύπελλο.
ΤΑΥΡΙΔΑ Η Κριμαία
ΤΑΥΡΟΣ Οροσειρά της Μικράς Ασίας
ΤΑΥΡΟΣΚΥΘΙΚΟΣ (βοριάς) Από την Κριμαία.
ΤΕΛΩΝΙΟ Δαιμονικό καλό ή κακό που μεταμορφώνεται.
ΤΟΠΑΖΙ Ημιπολύτιμη πέτρα
ΤΡΑΦΟΣ Τάφος
ΤΡΑΧΩΝΙ Τραχύ ανώμαλο έδαφος
ΤΡΙΜΠΟΥΝΑΛΙ Η Κόγχη της μεγάλης αίθουσας του παλατιού.
ΤΣΙΡΚΟΣ Ο Ιππόδρομος
ΤΥΜΠΑΛΚΑΗΣ Ο Τομπέλ-Κάιν ή Θοβέλ απόγονος του Κάιν και μυθικός
προγονος των μεταλλουργών.
ΦΑΓΟΣΣΑ ΒΡΟΧΗ Διαβρωτική βροχή
ΦΑΡΙ Πολεμικό άλογο
ΦΕΡΜΕΛΗ Κεντητό γιλέκο
ΦΩΤΕΡΑ Μάτια
ΧΑΛΚΗΣ (πόρτα της) Φημισμένη πόρτα του λαμπρού στρατώνα της
αυτοκρατορικής φρουράς.
ΧΑΜΨΙΝΙ Αμμοθύελλα
ΧΕΛΑΝΤΙΟ Βυζαντινό πολεμικό πλοίο
ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΚΟ Περσικό
ΧΡΥΣΟΠΟΛΗ Το σημερινό Σκουτάρι
ΧΡΥΣΟΠΟΡΤΕΣ Η Χρυσή Πύλη
ΧΥΤΗ ΦΩΤΙΑ Το Υγρόν Πυρ
ΧΩΣΙΑ Ενέδρα
ΨΥΧΗ Ψυχή αλλά και πεταλούδα.